

BHAGAVAD-GİTA

Tanrının Şarkısı

Çeviri: Ömer Cemal Güngören

भगवद्गीता

BHAGAVAD-GİTA

Tanrının Şarkısı

Çeviri: Ömer Cemal Güngören

भगवद्गीता

YOL
YAYINLARI

Yol Yayıncılık Dağıtım Tic. Ltd. Şti.

Ankara Cad., Hoşagası İşhanı, 107/78

34410 Cağaloğlu - İstanbul

Tel.: (0212) 519 45 80 / 574 35 91 / 573 85 10

Faks: (0212) 512 41 13

Yayın Hakkı: © Ömer Cemal Güngören 2001

Birinci Basım: Ekim 2001

ISBN 975-7569-54-2

Kapakdaki Sanskritçe Yazı: भावगीता Bhagavad-Gita; ॐ Om

Kapak Düzeni: Ayşegül Tolgay

Dizgi: Ömer Cemal Güngören

. Baskı, Cilt: Özgün Ajans

Ankara Cad. Uygur İşhanı 41/4,

Cağaloğlu - İstanbul

Tel.: (0212) 528 16 25

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
Bhagavad-Gita'nın Önemi	7
Pandit'le Mihrâce	7
Bhagavad Gita Ayrı Bir Kitap mı?	8
Her Kafadan Bir Ses	9
Bhagavad Gita'nın Yazarı, Yazılış Tarihi	11
Vyasa'yla Yazıcı Ganapati	11
Yazarı Kim?	12
Kali Çağı Başlarken	13
Mahabharata'nın Konusu	14
Pandu Oğullarıyla Kuru Oğulları	14
Krişna'nın Savaş Katılması	16
Doğruluk Tanrısının Yanlışı	17
Hinduizmde Tanrı Kavramının Evrimi	18
Bilgeler ve Tanrılar	18
Brahman'la Atman	20
Brahma-Vişnu-Şiva	22
Prakriti'yle Puruşa	22
İşvara	24
Krişna	25
Çeviriler	27
Fil ve Şah	27
Yüzlerce Çeviri	30
Çevire Çevire	32
Okunuş	33

I. BÖLÜM: Arcuna'nın Bunalımı	39
II. BÖLÜM: Bilmek ve Olmak	57
III. BÖLÜM: İş Yapma Yolu	83
IV. BÖLÜM: Bilgi Yolu	97
V. BÖLÜM: Oluruna Bırakma	113
VI. BÖLÜM: İçe Dalış	123
VII. BÖLÜM: Bilgi ve Sezgi	137
VIII. BÖLÜM: Sonsuzluk	147
IX. BÖLÜM: Gizli Bilgi	157
X. BÖLÜM: Görünüm	169
XI. BÖLÜM: Gösterim	189
XII. BÖLÜM: Sevgi	209
XIII. BÖLÜM: Doğa ve Can	217
XIV. BÖLÜM: Üç Nitelik	229
XV. BÖLÜM: Yüce Kişi	239
XVI. BÖLÜM: İyilerle Kötüler	247
XVII. BÖLÜM: İncanın Üç Türü	255
XVIII. BÖLÜM: Kurtuluş	265
KAYNAKÇA	289
DİZİN	293

GİRİŞ

Bhagavad-Gita'nın Önemi

Pandit'le Mihrâce

Bir pandit¹, mihrâcenin² huzuruna çıkmış.

— Bhagavad-Gita'yı³ ve bununla ilgili felsefeleri, yorumları çok iyi inceledim. Bunları öğretebilirim.

— Bir yıl daha çalışsanız, bunları daha da iyi incelersiniz. Bir yıl sonra sizi bekliyorum.

Ertesi yıl pandit yine gelmiş.

— Bir yıl çalıştıktan sonra Bhagavad-Gita'yı gerçekten daha da iyi anladım.

— Bir yıl çalıştınız, Bhagavad-Gita'yı daha iyi anladınız. Demek ki bir yıl daha çalışsanız daha da iyi anlayacaksınız. Bir yıl sonra geliniz.

Aradan yıllar geçmiş, pandit saraya bir daha uğramamış.

Bir gün mihrâce Bhagavad-Gita'yı incelemek istemiş.

¹ Sanskrit: «pāṇḍita»; Hindu: «pāṇḍit». Hintli bilgin. Panditler eski kutsal metinleri ezberlerlerdi.

² "maha-raca", («mahārāja»), büyük kral.

³ «bhagavadgītā». Sözcük anlamı için bk. s. 26, n. 32.

Hemen Bhagavad-Gita uzmanı olan pandit'i hatırlamış. Adamlarından onun bir kulübede kendi halinde yaşadığını öğrenmiş. Kalkıp pandit'i görmeye gitmiş. Orada sert bakışlı, çok bilmiş bilgin yerine, gülyüzlü, alçakgönüllü bir bilgeyle karşılaşmış. Pandit saraya niçin bir daha uğramadığını şöyle açıklamış:

— O kitap, bana her okuyuşumda başka türlü göründü. Bütün bildiklerimi alt üst etti. Sonunda hiç bir şey bilmediğimi anladım.

Bunun üzerine mihrâce yerlere kadar eğilmiş.

— Lütfen Bhagavad-Gita'yı bana açıklayınız! ⁴

Bhagavad-Gita Ayrı Bir Kitap mı?

Bir bakıma evet, bir bakıma hayır... Bhagavad-Gita, kesin bir dille nitelenemeyen, açıklanamayan bir metin. Kesin olması gereken bilgiler bile kesin olarak verilemiyor...

Bhagavad-Gita, Hindistan'ın iki büyük destanından biri olan ve dünyanın en uzun şiiri olduğu söylenen Mahabharata'nın içinde yer alıyor. ⁵

⁴ *Bhagavad-Gita'yı Farsçaya çeviren mihrâce için bk. s. 27. (İnternet'te bir Bhagavad-Gita çalışma grubuna gönderilmiş olan bir fıkra, anonim.)*

⁵ *Mahabharata («mahābhārata») 18 kitapta toplanan 106.000 sloka'dan (bk, s. 34) oluşur. Mahabharata'nın 6. kitabı olan Bhişma Parvan'ın 25'ten 42'ye kadar olan bölümleri Bhagavad-Gita'nın 18 bölümünü içeriyor.*

Bhagavad-Gita, içerdığı derin anlamlar, dinî ve felsefî öğretilerle bir destan parçası olmanın çok ötesine geçmiş, Hinduizmin üç temel dayanağından⁶ biri olmuştur. Bir destan içinde yer aldığı için de, baştan beri, herkese, bütün toplum kesimlerine yönelebilmıştır.

Her Kafadan Bir Ses

Bhagavad-Gita için yorum yazmak Hintli düşünürlerin geleneğidir. Bugün yalnız Sanskritçede üç yüzden fazla⁷ önemli yorum var. Bunlar içinde en önemlisi ve en eskisi Vedanta felsefesini geliştirmiş olan ünlü filozof Şankara'nın⁸ yorumudur.

Vedanta felsefesini her biri bir yöne çekmiş olan şu filozofların yorumları da önemlidir: Ramanuca⁹, Nimbarka¹⁰, Madhva¹¹, Vallabha¹².

⁶ «prasthāna traya». Hinduizm'in en eski ve kutsal metinleri olan Vedaların özünün (yani Vedanta'nın) şu üç kaynaktan bulunduğu inanılıyor: 1) Upanişadlar, 2) Brahma Sutra (ya da Vedanta Sutra) ve 3) Bhagavad-Gita.

⁷ "Die Bhagavadgita", Şri Aurobindo; Giriş, A. Nayak, s. 16.

⁸ «śaṅkara», 18. yy. Felsefesinin adı: "Advaita-Vedanta" («advaitavedānta»), İkilik Ötesi Vedanta.

⁹ «rāmānuja», 11. yy., Viṣiṣṭa-Advaita, («viṣiṣṭādvaita»), İyice İkilik Ötesi Vedanta.

¹⁰ «nimbārka», 12. yy., "Dvaita-Advaita", («dvaitādvaita»), İkinci İkilik Ötesi Vedanta.

¹¹ 13. yy., "Dvaita", («dvaita»), İkinci Vedanta.

¹² 15. yy., "Śuddha-Advaita" («śuddhādvaita») Temiz İkilik Ötesi Vedanta.

Hindistan'ın bağımsızlığı için çalışmış olan *Tilak* (1856-1920), 1915 yılında yayımlanan "*Bhagavad-Gita'nın Sırları*" adlı yorumunda Gita'nın öğretilerini, halkı uyandırmak ve bilinçlendirmek amacıyla değişik bir açıdan işlemiştir. Tilak'ın yorumunun Hintli aydınlar üzerinde büyük etkisi olmuştur.

Mahatma Gandhi'nin (1869-1948) Bhagavad-Gita'dan ne anladığı incelemelere konu olmuştur.¹³ Mahatma Gandhi de gazetesinde şunları yazmıştır¹⁴:

"Sıkıntılı günlerde, hiç bir yerde bir ışık göremediğim, karanlıkta çaresiz kaldığım zamanlar, Bhagavad-Gita'ya başvururum. Onun bir orasına bir burasına bakarım. Karşıma rasgele çıkan dizeleri okurum... Derken, düğümler çözülür, gülümsemeye başlarım... Başımdan geçen bunca acı olay içimde derin yaralar açmamışsa, silinmez izler bırakmamışsa, bunu Bhagavad-Gita'ya borçluyum."

Bhagavad-Gita, zaman ve sınır tanımayan görüşleriyle¹⁵,

¹³ «Gita according to Gandhi», ("Ganhi'ye göre Gita"); M. Desai, 1946.

¹⁴ Mahatma Gandhi, «Young India», 1925, s. 1078-1079.

¹⁵ "Philosophia perennis" (Zaman Tanımayan Felsefe). İlk önce Leibniz'in (1646-1716) ortaya attığı bir kavram bu. Ünlü romancı Aldous Huxley (1894-1963) "The Perennial Philosophy" adlı kitabıyla çağdaş bir mistisizm akımına yol açmıştır. Dünyanın değişik yerlerinde ve değişik çağlarında yaşamış olan gizemcilerin aynı dili konuştuğu, zaman, din, ulus ve sınır ötesi bir gerçeği dile getirdikleri görüşü, çeşitli filozofların, Süfîlerin, Hristiyan mistiklerin, yogilerin, Taoocu ermişlerin ve Buda'nın sözlerinden yararlanılarak pekiştiriliyor. Aldous Huxley bir Bhagavad-Gita çevirisine yazdığı önsözde

herkesin kendine göre anladığı derin anlamlarıyla hâlâ yeni ve özgün yorumlara ve incelemelere kaynak olmayı sürdürüyor.

Bhagavad Gita'nın Yazarı, Yazılış Tarihi

Vyasa'yla Yazıcı Ganapati

Vyasa («vyāsa») Mahabharata'yı yazmak istediği zaman, “Tanrım, ben bunu nasıl yazacağım?” diye sordu. Bunun üzerine iyi bir hattat olan Ganapati¹⁶ çıkageldi.

Ganapati: “Bu işi bir şartla kabul ederim. Kalemim durmayacak!”

Vyasa düşündü, sonra, “Peki,” dedi, “ama, sen de anlamadan bir şey yazma!”

Ganapati gülümsedi. Bundan sonra Vyasa'yla Ganapati kafa kafaya verdiler. Vyasa düşündü ve söyledi, Ganapati düşündü ve yazdı. ¹⁷

"Philosophia Perennis" açısından Bhagavad-Gita'nın önemini vurgulamıştır. (Bhagavad Gita, The Song of God, Christopher Isherwood ve Swami Prabhavananda çevirisi, Aldous Huxley'in önsözü.)

¹⁶ «gaṇapati». Tanrı Şiva'yla («śiva») tanrıça Parvati'nin «pārvati» oğlu. Başarının yolunu açan, uğur getiren fil kafalı, güleryüzlü bir bilgelik ve bolluk tanrısı... («gaṇeśa, gaṇanātha»).

¹⁷ Rajagopalachari, Mahabharata. S. 17.

Yazarı Kim?

Mahabharata destanı Vyasa'nın eseriye Bhagavad-Gita da onun mu? Ne evet, ne hayır... Destan'da kendisine uzakta konuşulanları dinleme ve olan biteni görme yeteneği kazandırılmış olan Sancaya¹⁸, Bhagavad-Gita'yı uzaktan dinliyor ve kral Dhritaraştra'ya aktarıyor... Vyasa da bu sözleri olduğu gibi Ganapati'ye yazdırmış olabilir mi? Peki, Bhagavad-Gita destana nasıl girmiş?

Gerek Mahabharata'nın gerekse Bhagavad-Gita'nın yüzyıllar içinde, belki yüzlerce şair tarafından işlenerek bugünkü durumuna getirilmiş olduğu görüşü bilim çevrelerinde ileri sürülmüştür. Ancak öykülerin akışındaki tutarlılığa bakılınca ve dil incelenince, yüzyıllar içinde, sayısız yazar tarafından bu kadar tutarlı bir metnin oluşturulamayacağı, ve bu destanın hiç olmazsa çekirdeğinin, bir tek yazarın eseri olabileceği kanısı da güçlenmiştir.¹⁹ Bu yazarın adı da niçin Vyasa olmasın?

Bhagavad-Gita Krişna'nın sözlerinden oluşuyor... Bu Krişna²⁰ kim? Bir tanrı mı, "avatar"²¹ mı, bir ermiş mi, bir bilge mi, yoksa gerçekte yaşamamış olan bir destan kahramanı mı? İnancılı Hindulara göre o bir "avatar". Kimilerine göre "Tanrı". Kolay inanamayan

¹⁸ «sañjaya». Bk. I, 2, n. 5 ve XVIII, 75. (1. Bölüm, 2. dördlük, 5. dip not; 18. Bölüm, 75. dördlük.)

¹⁹ Mahabharata, (Roman, J.-C. Carriere, Çev. N. Aslan.) Bu kitabın sunuş bölümünde bu tartışmaların ipuçları görülmüyor.

²⁰ «krişna». Bk. "Krişna", s. 25; I, 21, n. 53.

²¹ «avatāra», tanrının, dünyaya bir kişilik olarak gelmesi inancı. Bk. IV, 6, n. 6.

hayranları için o bir bilge, bir yogi... Gizemcilere göre o, "logos"... Mahabhatata'daki düşmanlarına göreyse o, kurulu düzeni yıkmaya çalışan bir düşman...

Krişna'nın etkileyici sözleriye bu kitapta duruyor. Bu sözlere kulak verirsek, çağlar ötesinden akıp gelen düşünceleri çözümleyebilirsek pek çok soruyu artık sormayacağız...

Kali Çağı Başlarken

Krişna, Bhagavad Gita'yı savaş alanında Arcuna'ya okuduktan 36 yıl sonra, İÖ 17 Şubat 3102 tarihinde ölmüş. Bu tarihte bugün içinde bulunduğumuz Kali çağı («*kaliyuga*») başlamış.²² Mahabharata destanı Kali çağının habercisi olan olayları anlatıyor. Bu tarihlerde Vyasa da sağ.²³

Geleneğe bağlı bir Bhagavad-Gita çevirisi ve yorumu "*bundan elli yüzyıl kadar önce...*" diyerek söze başlıyor.²⁴ Başka bir çağdaş yorum "*beş bin yıl önce*" diyerek geleneğe karşı gelmiyor.²⁵

Bu tarihleri tarihçiler tanımıyor. Gelenekle tarih bilimi arasında, bilimsel bir açıklamayla kapalamayan bir uçurum oluşmuştur...

²² Bk. VIII, 17, n. 11. (*Bhagavata-Purana*, XI, 31, 8. *Indische Geisteswelt*, Bd. I, s. 153.)

²³ Bk. X, 13, n. 5.

²⁴ *Bhagavad Gita As It Is*; Swami Prabhupada. ("Setting the Scene", s. xiii.)

²⁵ *Mahearishi Mahesh Yogi On the Bhagavad-Gita*, s. 9. 13

Tarihçiler, Hint tarihi söz konusu olunca kesin tarihler veremiyorlar ama Aryaların Hindistan'a İÖ 1600 yıllarından sonra gelmeye başladığını yazıyorlar. İÖ 1000 yıllarına doğru *Vedalar dönemi*, İÖ 700 yılları dolaylarında da *Upanişadlar dönemi* kapanıyor. Bhagavad-Gita'nın yazılmış olabileceği tarih olarak şu sınırlar çizilmiştir: Upanişadlardan sonra ve Hint felsefelerine son biçimini veren bazı "sutra"ların yazılmasından önce. Buna göre Bhagavad-Gita İÖ 700 ile İÖ 200 yılları arasındaki bir tarihte yazılmış olmalı. Genel olarak İÖ 200 tarihi veriliyor. Ancak Gita'nın Buda'dan önce ya da Buda'nın yaşadığı çağda yazılmış olduğunu savunan araştırmacılar²⁶ İÖ 500 tarihini alt sınır olarak gösteriyorlar. Bhagavad Gita'nın İS ilk yüzyıllarda değişikliğe uğramış olduğunu ileri süren uzmanlar da var.

Mahabharata'nın Konusu

Pandu Oğullarıyla Kuru Oğulları

Mahabharata destanının ana konusu *Kuru Oğullarıyla Pandu Oğulları* arasındaki taht kavgasıdır. Bu ana konuyla uzaktan yakından ilgili pek çok konu ve öykü de destanın dokusu içine örülmüştür.

Bhagavad-Gita'yı destan içindeki yerine oturtabilmek için bize gerekli olan bilgilere bir göz atalım.

²⁶ Juan Mascaro; *The Bhagavad Gita, Introduction*, s. 23.

Maha-Bharata yani Büyük Bharata, Vedaların en eskisi olan Rig-Veda'da («ŗgveda») adı geçen bir kral. Eski metinlerde Hindistan'a "Bharata  lkesi" («bh ratavarŗa» ya da «bh ratadeŗa») dendiği görülüyor. Kuru da, Büyük Bharata soyundan olan bir baŗka kral. Kuru OĞullarının  lkesi Ganj'la Yamuna nehirleri arasında kalan topraklar.

Hem Bharata hem de Kuru OĞulları soyundan olan Dhritaraŗtra'yla Pandu iki kardeŗ. Dhritaraŗtra Pandu'dan daha büyük, ama doĐuŗtan k r olduğu için babaları ölünce tahta Pandu ıkıyor.

Pandu'nun birinci karısı Kunti'den doğan oğulları Yudhiŗtira, Bhima ve Arcuna'dır. İkinci karısından olan iki oğlu daha var. Pandu OĞulları bu beŗ kardeŗ. Dhritaraŗtra'nınsa oğullarının sayısıysa yüz... En büyük oğlunun adı Duryodhana. Dhritaraŗtra OĞulları yalnız kendilerine Kuru OĞulları diyerek Pandu'nun OĞullarını kendi soylarından dıŗlamak istiyorlar.

Pandu kral olduktan birkaç yıl sonra ölüyor. Pandu'nun çocuklarıyla Dhritaraŗtra'nın çocukları sarayda büyüyor, aynı öğretmenler tarafından yetiŗtiriliyorlar, birlikte oynuyorlar. Dhritaraŗtra'nın büyük oğlu Duryodhana krallığın kendi hakkı olduğuna inanıyor. Büsbütün haksız da değil. Ancak amacına ulaŗmak için entrikalar çeviriyor, Pandu OĞullarına tuzaklar kuruyor, onları öldürtmeye alıŗıyor. Pandu OĞulları da bir elin beŗ parmağı gibi hep bir arada kalarak, birbirlerini destekleyerek tehlikelerden, tuzaklardan kurtuluyorlar.

Sonunda bütün uzlaŗma yolları tıkanıyor ve savaŗ çıkıyor.

Yaduların beyi olan Krişna Arcuna'nın yakını ve arkadaşı. O da savaşa Arcuna'nın arabacısı olarak katılıyor.

Bhagavad-Gita işte tam bu sırada, iki ordu Kuru Ovasında («kurukşetra»'da) savaşa tutuşmak üzereyken okunuyor...

Krişna'nın Savaşa Katılması

Savaştan başka çıkar yol kalmayınca hem Pandu Oğulları hem de Kuru Oğulları komşu ve dost racaları, güçlü ve soylu savaşçıları kendi yanlarına çekerek güç kazanmaya çalıştılar.

Arabulucu olarak savaşı önlemeye çalışmış olan Krişna'nın kimin tarafında savaşa katılacağı henüz belli olmamıştı. Krişna'nın desteğini almak için Arcuna yola çıktı. Bunu haber alan Duryodhana da hemen en hızlı atların çektiği arabasına atlayarak Arcuna'dan biraz daha önce Krişna'nın sarayına vardı. Krişna yatak odasında uyuyordu.

Duryodhana Arcuna'dan önce Krişna'yla konuşmak istediği için Krişna'nın yatak odasına daldı ve onun baş ucundaki koltuğa kuruldu.

Biraz sonra Arcuna da geldi. Krişna'yı uyandırmaktan çekinerek içeri girdi ve Krişna'nın ayak ucunda ayakta durarak bekledi.

Krişna gözlerini açınca önce Arcuna'yı gördü ve önce onu selamladı, sonra Duryodhana'yı gördü. Önce Arcuna'ya sordu: “*Silahsız olarak beni mi istersin, yoksa*

silahlı adamlarımı mı?” Arcuna hiç duraksamadan Krişna’yı istedi. Duryodhana da sevincini belli etmemeye çalışarak, *“Öyleyse ben de adamlarını alayım”*, dedi.

Böylece Krişna bu savaşa silahsız ve Arcuna’nın arabacısı olarak katıldı.²⁷

Doğruluk Tanrısının Yanlışı

Kralın muhafızları hırsızları kovalıyordu. Hırsızlar ormana kaçarak ermiş Mandavya’nın evinde saklandılar. Mandavya o sırada evinin önünde meditasyon yapıyordu. Muhafızların başı Mandavya’ya hırsızları görüp görmediğini sordu. Mandavya meditasyonunu bozmadı, ağzını açmadı. Biraz sonra kralın adamları, ayak izlerini izleyerek hırsızları çalıntı mallarla birlikte Mandavya’nın evinde yakaladılar.

Kral bunları öğrenince çok kızdı. *“Vay, demek ki o ermiş değilmiş. Doğruluk neymiş anlasın. Kazığa geçirilsin!”* dedi.

Ermiş Mandavya’yı kazığa geçirdiler. Ama Mandavya olağanüstü güçlere sahip olduğu için ölmedi. Orman bilgeleri ve ermişler gelerek Mandavya’nın çevresinde toplanmaya başladılar. Kral ve adamları yanlış bir şey yapmış olduklarını anlayarak Mandavya’yı kazıktan çıkardılar. Mandavya’nın ayaklarına kapanarak ondan af dilediler. Mandavya onlara kızmadı.

Ermiş Mandavya doğruluk Tanrısı Dharma’ya

²⁷ *Rajagopalachari; Mahabharata, XLIX, s. 172.*

seslenerek “Ben ne suç işledim ki, böyle bir cezayı hakkettim?” diye sordu.

Tanrı Dharma, “Sen küçükken kuşları okla avladın, arıları öldürdün. İyilik eden iyilik, kötülük eden kötülük bulur”, dedi.

Ermiş Mandavya önce şaşırды ve sonra Tanrı Dharma’ya kızdı. “Aaa! Bu ne kadar ağır bir ceza. İnsan olarak dünyaya gel de neyin doğru olduğunu öğren.” dedi.

Bunun üzerine Tanrı Dharma dünyaya Vidura olarak geldi. Vidura Raca Dhritaraştra’nın danışmanı olarak doğruluk ve yasa (*dharma*²⁸) uğrunda çok çalıştı. ²⁹

Hinduizmde Tanrı Kavramının Evrimi

Bilgeler ve Tanrılar

Hintli bilgelerin yüzlerce yıl derin derin düşünerek, kılı kırk yararak geliştirdiği görüşlerin, felsefelerin bir özetini bile bir giriş yazısına sığdıramayız.³⁰ Ancak Bhagavad-Gita’nın daha iyi anlaşılabilmesi için, hiç olmazsa tanrı kavramlarının evrimini ana çizgileriyle görmeye çalışalım.

Bugün bize anlamsız görünen birtakım inançlar ve

²⁸ Dharma için bk. I, 1, n. 2; I, 43, n. 58.

²⁹ Rajagopalachari; Mahabharata, VII, s. 30.

³⁰ Hint felsefesinin bir özeti için bk. “Störig, H. J.; İlkçağ Felsefesi, Hint Çin Yunan”, Çev. Ö. C. Güngören, Yol Yay., (Eski Hint Felsefesi: s. 35-120.)

özellikle mitoloji, eski zamanların insanları için çok önemliydi. Bir bilimsel açıklaması olduğu için bugün üzerinde bile durmadığımız pek çok konu ve olay eskiden mantıklı düşünmeye çalışan insanların önünde dağ gibi yükselen engellerdi. Gerçeği anlama ve açıklama girişimleri de bir süre sonra yine inançlara dönüşüyor, zamanla katılan inançlar da mantıklı düşüncenin önüne yine bir engel olarak dikiliyordu.

Hindistan'da inançların esnek olduğunu söyleyebiliriz. Orada, akla mantığa ve toplumun gereklerine ters düşen inançlar kolaylıkla ayıklanabilmiştir. Bunun için Hindistan'da inançlar ve bu arada Tanrı kavramı bir süreç içinde yavaş yavaş gelişebilmiş ve değişebilmiştir. Din, felsefe ve sanat el ele verebilmiş, birbirlerini dışlamamışlardır.

İÖ 1600 yıllarından sonra dalga dalga gelerek Hindistan'ı istila etmeye başlayan Aryaların, kendi kültürlerinden daha yüksek başka kültürlerle tanışmış oldukları sanılıyor. Aryalar ilk önceleri Eski Yunanlıların ve Cermenlerin tanrılarını anımsatan, çoğunlukla insana benzeyen ve doğa güçlerini temsil eden tanrılara tapıyorlardı. Zamanla, yaşam koşullarının da biçimleyici etkisiyle, ve yerli halkların inançlarının Arya inançlarıyla çatışması ve sonunda kaynaşmasıyla, eskiden önemli olan tanrılar önemlerini yitirmeye, yerlerini başka tanrılara ve felsefi açıklamalara bırakmaya başladılar.

Özellikle İÖ bin ile beş yüz yılları arasında, korulara ve ormanlara çekilen ve oralarda kalıcı gerçeği arayan bilgelerin, düşünürlerin, çilecilerin, ermişlerin çok canlı ve özgür bir düşünce ortamı oluşturduğu anlaşıyor.

Yumuşak iklim koşulları da, korularda ve ormanlarda, eski Hint kent yaşamının günlük sorunlarından uzaklaşarak, sade bir yaşam sürmeye izin veriyordu.

Orman bilgeleri gerçeği anlamak için dışa değil, içe yöneldiler, önce kendi kendilerini anlamaya, tanımaya çalıştılar. "*Kendini bilen her şeyi bilir*" sözüne yürekten inandılar. Kendi içlerine dalmanın yolunu arayarak yol aldılar...

Dinî ve felsefî metinler olan Upanişadların önemli bir bölümü İÖ 700 yıllarına doğru yazılmıştır. Budizm ve Caynizm'in kurucuları, bu dönemin sonlarına doğru bu düşünce ortamında yetişmişlerdir. Bhagavad-Gita da yine bu dönemde ve bu ortamda ortaya atılan ya da geliştirilen düşünceleri, özellikle Upanişadlardaki görüşleri kendine özgü yaklaşımıyla değerlendiriyor.

Brahman'la Atman

Hinduizmde, tanrıların çokluğuna bir tepki olarak, tek tanrı fikri de ortaya atılmıştır. Önce bütün öteki tanrılardan üstün bir baba Tanrı kavramı olan Pracapati («prajāpati») ortaya çıkmış; daha sonra da Upanişadlarda soyut bir tanrı kavramı olan Brahman'dan söz edilmeye başlanmıştır.

Soyut, kişilik ötesi ve her şeyi kapsayan bir tanrı kavramı olan, hatta soyut bir "ilke" olarak da düşünülebilen Brahman'ı bir kişiliği olan erkek Tanrı Brahma'yla karıştırmamak gerekir. Ne var ki erkek Brahma'yla ne erkek ne dişi olan Brahman ayrımı eski metinlerde

kesin değildir. Brahman aynı zamanda rahipler kastının da adıdır. Ayrıca yine Brahmanizm denince Hinduizmin eski biçimi olan ve kurban törenlerine dayanan çok tanrılı bir din akla geliyor.

Brahman her şeyin özüdür. Her şey O'ndan doğmuştur ve yine O'na dönecektir. Brahman "*Sat Çit Ananda*"dır («*sacchidānanda*»). *Sat*, varlıkla yokluğun ötesinde bir "öylece oluş" durumudur. *Çit*, yalın bir duyarlılık ve bilinçtir. *Ananda*'ysa kendi kendine yetmenin verdiği bir doyum ve gerçek mutluluktur...

Brahman her şeyin özü olduğuna göre bizim de özümüz O olmalı... İşte bizim özümüz olan O, Atman'dır. Brahman'la Atman özde birdir. Biz kendi içimizdeki Atman'ı bulabilirsek kurtulacağız (*mokşa*). Ama benlik yanılgısı (*ahamkara*) ve aldaticı dünya (*maya*) gözümüzü, elimizi, kolumuzu bağlıyor...

Atman kavramının ruh kavramıyla karıştırılmaması gerekir. Atman benlik ve kişilik ötesi olan özdür; bir ben sen değil, O'dur...

Brahman'la Atman kavramlarının bu yönde açıklanması, Filozof Şankara'nın (İS 8. yy.) *Upaniṣadlara*, *Vedanta-Sutra*'ya (*Brahma-Sutra*) ve *Bhagavad-Gita*'ya dayanarak geliştirdiği "*İkilik Ötesi Vedanta*" (*Advaita-Vedanta*) felsefesinin temelidir.

En başta Ramanuca olmak üzere, özellikle Vişnucu düşünürler soyut, belirsiz ve kişilik ötesi bir tanrı kavramı olan Brahman'ın yerine belli bir kişiliği olan bir Tanrı kavramını koymaya çalışmışlardır. Orta Çağdaki düşünce akımlarının da etkisi altında kalarak "bilgi yolu"ndan («*jñāna-mārga*»'dan) iyice çıkarak "Tanrı

Aşkî"na («*bhakti*»'ye) yönelmişlerdir. Aynı kaynaklara ve bu arada Bhagavad-Gita'ya da dayanarak ortak kavramlara değişik anlamlar ve vurgular yüklemişler, böylece birbirinden ince ayrıntılarla ayrılan çeşitli Vedanta felsefelerini geliştirmişlerdir.

Brahma-Vişnu-Şiva

Yaratıcı *Brahma*, koruyucu *Vişnu* ve yıkıcı *Şiva*'dan oluşan "Tanrı üçlemesi" («*trimūrti*») Hinduizm'de çok önemlidir. Tanrı Üçlemesi, "İkilik Ötesi Vedanta" felsefesine göre doğayı açıklamaya yarayan soyut ilkelerdir.

Ancak bu erkek tanrılar putlarla, heykellerle somut bir biçimde canlandırılabilirler, kişilikleri ve biçimleri biliniyor. Soyut düşüncelere yatkın olmayan geniş halk kitleleri, Tanrı sevgisini bunlara yöneltiyor, tapınaklarda bunlara yakarıyor...

Yine "İkilik Ötesi Vedanta"ya göre, bütün bu tanrılar özde bir. Hepsi Brahman!

Prakriti'yle Puruṣa

Sankhya felsefesi, Vedanta felsefesinden daha önce ortaya atılmış olan ve Tanrı kavramına gerek duymadan yaradılış sürecini açıklamaya çalışan bir düşünce sistemidir. Sankhya felsefesinin Budizmi de etkilemiş olduğu ileri sürülmüştür.

Bilinçli, duyarlı, etkin ve canlı bir öz, ya da öz-

varlık, öz-kişilik olan *Puruşa*'nın kendi kendini duya-bilmesi, gerçekleştirebilmesi ve bilincini yansıtabilmesi için ona bir "nesne" gerekli. İşte bu nesne *Prakriti*'dir. *Puruşa*'yla *Prakriti*'nin karşılıklı ilişkisi yaratılış sürecini başlatır. *Puruşa* çekimine kapıldığı *Prakriti*'yle kendini birleştirir, böylece *Prakriti*'nin gelişmesini, çeşitli nitelikler kazanmasını sağlar.

Prakriti önce bilinçlenir. Bilinçlenince kendini ayrı bir varlık olarak görmeye başlar ve benlik yanılgısı ortaya çıkar. Bu süreçte önce bilinçli olmak için gereken ortam ve öğeler, sonra da duyular ve duyu organları sırayla hep bu iki ilkenin karşılıklı ilişkisi sonucunda oluşurlar.³¹

Prakriti'nin çekimine kendini kaptırmış, kendini kaybetmiş bir halde, bizim de içimizde, *Puruşa* varlığını sürdürmektedir. *Puruşa* bu sonu olmayan aldatmacadan, oyalanmadan kendini bir kurtarabilse kendine gelecek ve hiç bir zaman bozulmamış olan kendi öz-varlığına, öz-kişiliğine, ölümsüzlüğüne, yalın bilinçlilik durumuna yeniden kavuşacak... Ancak yine de *Prakriti* *Puruşa*'sız, *Puruşa* *Prakriti*'siz olamayacak...

Sankhya felsefesi baştan "ikilik" üzerine kurulmuş *ikici* (dualist) bir felsefedir. Bu felsefeyle yukarıda değindiğimiz *tekçi* (monist) ya da *tüm-tanrıci* (panteist) Vedanta felsefesi Bhagavad-Gita'da birbirlerini tamamlayan düşüncelere dönüşüyor. Ancak Bhagavad-Gita'daki Sankhya felsefesi bugün bilinen Sankhya felsefesinin daha eski bir biçimi. Bugünkü Sankhya felsefesinin temelini oluşturan *Sutra* çok geç bir tarihte, on dördün-

³¹ Bk. XIII, 6, n. 4.

cü yüzyılda yazılmış.

İlk bakışta birbiriyle bağdaşmayacağını sandığımız bu iki felsefe arasında bağlantı kurmaya çalıştığımız zaman farklı kavramlarla aynı şeyden söz edildiğini anlıyoruz. Akıllara durgunluk veren *son gerçek* "bir"se, birbirinden farklı yollar eğer oraya varıyorsa, eninde sonunda hepsi bir yerde buluşacaklar demektir...

İşvara

Yoga, uygulamaya yönelik, gerçeği yaşayarak, duyarak, anlamak, algılamak isteyen bir felsefedir. Gerçeği insanın derinliklerinde bulmaya çalışır. İnsanın gerçeği anlayabilmesi, göğüsleyebilmesi için eğitilmesinin, güçlendirilmesinin, rahatlatılmasının yolunu arar.

Yoga felsefesi Sankhya felsefesinin hemen hemen bütün görüşlerini benimsemiştir. Yoga'nın Sankhya felsefesine yaptığı katkıysa "*İşvara*" kavramıdır.

Yoga felsefesinin temel kitabı sayılan *Patanacali*'nin («*patanjali*») *Yoga-Sutra*'sında, Sankhya felsefesinin yaradılışı açıklayan aşamaları sayıldıktan sonra, Prakriti'yle Puruşa'nın ötesinde yer alan ve soyut bir Tanrı kişiliği kavramı olan İşvara'ya yer veriliyor. Böylece Sankhya'da aşılamamış olan ikilik bir yerde aşılmış ve Sankhya felsefesiyle Vedanta felsefesi arasındaki köprü kurulmuş oluyor. Yoga felsefesine "*Tanrıci Sankhya Felsefesi*" de denmiştir. İşvara, Puruşa'yla Prakriti'nin ötesinde belli belirsiz duran ya da Vedanta felsefesinin Brahman'ın bir kişilik olarak düşünmesinden doğan soyut bir Tanrı

kişiliğidir.

Bhagavad-Gita bir Yoga öğretisidir. Bhagavad-Gita'ya göre Brahman, hem kişiliği hem de kişilik ötesini bir arada içinde barındıran bir "olabilirlik", bir "gerçekliktir"...

Krişna

Krişna, Vişnu'nun "avatar"³² sayılmış, tanrılaştırılmıştır. Krişna çok değişik ve ilginç bir kişilik... Mahabharata'da anlatılan Krişna'yla daha sonraları yazılmış olan *Puranalardaki* Krişna arasında farklar var.

Bhagavata Purana'da anlatıldığına göre, falcılar, kral Kansa'ya («*kamṣa*») kız kardeşinin oğlu tarafından öldürüleceğini bildirmişler. Bu yüzden Kansa, Krişna'yı doğar doğmaz öldürtmek istiyor. Krişna'nın babası Vasudeva, bebek Krişna'yı zengin bir çobanın yeni doğan kızıyla değiştiriyor. Her nasılsa, yeni doğan kızın babası ve anasının bile ruhu duymadan bu işi başarıyor. Onlar Krişna'nın kendi çocukları olduğunu sanıyorlar. Krişna, soylu savaşçılara (*Kṣatriya'lara*) göre aşağı bir kasta bağlı olan çobanlar arasında büyüyor. Çobanların kızlarının ve karıların (*Gopi'lerin*) nasıl baştan çıktığını, Krişna'nın kavalıyla büyülenerek ormanlarda nasıl dans ettiklerini anlatan erotik öyküler var.

Mahabharata'daki Krişna, bazı soyluların kuşkuyla baktığı, hoşlanmadığı bir kişi. Kṣatriyaların katı yasalarını

³² Bk. s. 12, n. 21: IV, 6, n. 6.

çiğneyebiliyor. Üstelik kara derili.

Krişna'nın, Aryaların altında kalıp ezilen yerli halkların temsilcisi olduğu söylenebilir. Beyazların ve Aryaların tanrısı *İndra*'ya ve en çok *İndra*'ya övgüler düzmüş olan eski Veda dinine başkaldırdığı *Bhagavad-Gita*'da bile belli oluyor.³³

Katı ve kapalı bir toplum düzeninin çatırdadığı, artık eskisi gibi sürdürülemeyeceği, eski çağların kapanmak üzere olduğu, Krişna'nın değişimi simgeleyen güçlü kişiliğiyle vurgulanıyor.

Krişna'nın tarihte yaşamış gerçek bir kişi olduğuna ilişkin kanıtlar da var...

Krişna'nın adına eski bir Upanişad olan *Chandogya Upanişad*'da rastlanıyor.

Niddesa adındaki eski bir Budist metinde *Vasudeva* (Krişna) ve *Baladeva* (*Balarama*)³⁴ tapınışından söz ediliyor. Başka kaynaklarda da *Bhagavata* adında eski bir dinin adı geçiyor. Bu dinin nasıl bir din olduğunu anlamaya çalışan birtakım varsayımlar dışında yeterli bilgi ve kanıt yok. Yerli halkların inançlarına yer veren bu eski dinin sonradan Hinduizm içinde eridiği sanılıyor.

İÖ 311-302 yılları arasında Hindistan'da Yunan elçisi olarak görev yapmış olan *Megasthenes*'in "*Ta Indica*"

³³ Bk. IX, 20 ve 21.

³⁴ «*balārāma*», "Çocuk Rama". Krişna'nın ağabeyi. O da Vişnu'nun avatarlarından... Mahabharata'ya göre Vişnu'nun kara kılından Krişna, ak kılından Balarama olmuş... Balarama beyaz. (Başka kaynaklarda Balarama, Vişnu'nun döşeği olan "yılan tanrı"nın avatarı.) Bk. X, 31.

adlı kitabında Krişna'yla ilgili ipuçları bulunuyor.

"*Aṣṭādhyāyī*" («*aṣṭādhyāyī*», "*Sekiz Bölüm*") adlı, ünlü Sanskrit dilbilgisi kitabında *Panini* («*pāṇini*», İÖ 5. yy.), Vasudeva'yı (Krişna'yı) «*bhagavat*»³⁵ olarak niteliyor.

İÖ 3102 yılının 17 Şubat günü, bir avcı ormanda avlanırken, Krişna'yı uzaktan karaca sanmış ve onu en hassas yeri olan topuğundan okla vurarak öldürmüştü. Ve bu olayla eski çağlar kapanmış ve Kali Çağı başlamış.

Çeviriler

Fil ve Şah

*Dârâ Şükûh*³⁶ (1615-1659), bilim ve kültüre önem veren, Tasavvuf'la, felsefeyle yakından ilgilenen bir şehzâdeydi. Müslümanlarla Hinduların huzur ve barış içinde bir arada yaşamaları için çevresine topladığı

³⁵ «*bhagavat*» 1) (sıfat), yüce, ulu; kutlu, mukaddes; uğurlu; mutlu. (tekil, eril, isim, "hitap": «*bhagavan*») 2) (eril isim), Vişnu, Krişna ya da Şiva...

«*gītā*», («*gā, gai*», "şarkı söylemek" fiilinden "-ita" son ekiyle isim yapılmış), şarkı. "*Bhagavat*"la "*Gita*" yan yana gelince *Bhagavat*'ın "t"si ses değişim kuralı (Sandhi) gereğince "d" oluyor: «*bhagavadgītā*», "*Yüce Şarkı*", "*Kutlu Şarkı*", "*Tanrının Şarkısı*"...

³⁶ *İslam Ansiklopedisi*, «*Dârâ Şikoh*» maddesi. Adı Batı dillerinde *Dara Shikoh/Schiko/Chéko* biçimlerinde yazılmaktadır. Türk tarihçiler bu adı "*Dara Şukuh*" diye yazmışlardır. Bk. «*Hindistan Tarihi*», II. Cilt, H. Bayur, TTK.

âlimler ve panditlerle çalışmıştır. Dârâ Şükûh'un Farsçaya çevirdiği kitaplar arasında *Upanişadlar* ve *Bhagavad-Gita* da vardır.³⁷ Yazdığı önemli eserlerden bazıları şunlar: «*Sefinet ül Evliya*», «*Sekenat ül Evliya*», «*Hasenat ül Evliya*». «*Mecma' ül Bahreyn*» ("İki Denizin Kavuşması")³⁸ adlı eserinde Hinduizmle İslamiyet arasında köprü kurmaya çalışıyor. Çevresindeki bilginleri de eserler yazmaya teşvik etmiştir.

Anquetil Duperron tarafından 1801 tarihinde Latinceye çevrilen³⁹ ve o zamanlar Batı'da hiç bilinmeyen bir konu olduğu için büyük ilgi toplayan *Upanişadlar* çevirisi, Dârâ Şükûh'un «*Sırr-ı Ekber*» adını verdiği Farsça çevirisinden çevrilmiştir. Ünlü filozof *Schopenhauer* bu çevirinin etkisi altında kalmıştır.

Bu kadarı da olmaz, diyeceksiniz ama, olmuş! Dârâ Şükûh, Mahabharata'yı ve çevirmiş olduğu Bhagavad-Gita'yı bu dünya sahnesinde oynamış...

Dârâ Şükûh, *Timur Oğulları* soyundandır. *Şah Cihan*'ın (1592-1666) ve anısına ünlü *Taç Mahal* türbesi yaptırılmış olan *Mümtaz Mahal*'in en büyük oğludur. Dârâ Şükûh'un şehzâdeliği zamanında, *Bâbur Şah*'ın (1483-1530) kurmuş olduğu "*Gürkanlılar*" Devleti⁴⁰ en

³⁷ *Sanskritçeden Arapçaya, Farsçaya eski çeviriler listesi için bk.: Güven, R., «Vedanta and Sufism», s. XXXVI-XXXIX. (Kaynağı: Choudhury, Roy; Indo-Iranica, Vol. VII, No. 3.)*

³⁸ «*Majma-ul-Bahrain*», Mahfuz-ul-Haq; Asiatic Society of Bengal; Kalküta, 1929.

³⁹ Störig, «*İlk Çağ Felsefesi, Hint Çin Yunan*», s. 116.

⁴⁰ *Baştan sona "Gürkanlılar" devletine ayrılmış olan «Hindistan Tarihi»'nin II. cildinde, Bâbur Şah'ın kurduğu devleti "Büyük*

parlak dönemini yaşamıştır.

Şah Cihan 1658 yılında hastalanınca Dârâ Şükûh babasının izniyle imparatorluğun başına geçti. Ancak ağabeyini çekemeyen Evrengzib, Şah Cihan daha ölmemiş olduğu halde “*Şah öldü*” söylentisini yaydı ve Dârâ Şükûh’u Şah olarak tanımayacağını bildirdi. “*Dârâ, Şah olursa din (İslâmiyet) elden gidecek*” yaygarasını da kopararak, ve ağabeyini asılsız dedikodularla karalayarak çok güçlendi. Ne yazık ki bu karalamalar tarih kitaplarına da girmiştir. İyi ahlaklı olmaya çok önem verdiği, evliyalar üzerine yazdığı eserlerden belli olan bu değerli insanın, zayıf, şahsiyetsiz ve kabiliyetsiz biri olduğunu tarih kitaplarında okuyoruz.

Dârâ Şükûh, Hinduların da desteğini alarak, büyük bir orduyla Evrengzib’in üzerine yürüdü. Dârâ’nın gücü daha fazlaydı, savaşı kazanması gerekiyordu. Savaşın kızıştığı bir sırada Dârâ’nın görkemli tahtını taşıyan fil yere oturmasın mı? Hemen “*Şah öldü!*” söylentisi yayıldı. Dârâ’nın askerleri arkalarına bakıp da tahtırevânı ve şah’ı göremeyince ne yapacaklarını şaşırdılar. Evrengzib bu şaşkınlık ve karışıklık anını iyi değerlendirerek üstünlüğü ele geçirdi ve savaşı kazandı. Dârâ’nın bundan sonraki çabaları bir sonuç vermedi. Sonunda yakalanarak

Moğol İmparatorluğu” diye adlandırmanın Batılı tarihçilerden kaynaklanan bir yanlışlık olduğu belirtildikten sonra bu devletin bir Türk İmparatorluğu olduğu kanıtlanmaya çalışılıyor. Resmî yazışmalarda bu devletin adının Gurkanî/ Gürkanlı olarak geçtiği gösteriliyor, ve Gürkanlıların anadilinin Moğolca değil Çağatayca olduğu belirtiliyor. (Bayur, «Hindistan Tarihi», II. Cilt)

Delhi'ye götürüldü, orada kardeşinin emriyle teşhir ve idam edildi. ⁴¹

Evrengzib, babası Şah Cihan'ı da saraya hapsedti. Şah Cihan yedi yıl saray hapsinde kaldıktan sonra sevgili eşine kavuştu, Taç Mahal'e gömüldü. Evrengzib (1618-1707) ise *Âlemgir* ("âlemi alan") sanını kendine yakıştırarak bu fânî âlemde elli yıl saltanat sürdü...

Yüzlerce Çeviri

Bhagavad-Gita Uzak Doğu'da ve Orta Asya'da çok eski tarihlerden beri biliniyordu. Budizmin yayıldığı yerlere Sanskrit edebiyatı da ulaşmıştı.

Büyük bilgin *El Birûnî*'nin (973-1051) Bhagavad-Gita'yı Arapça'ya çevirmiş olduğu kayıtlara geçmiştir. El Birûnî, Gazneliler devletinde çalışmak üzere Hindistan'a gitti. Orada Sanskritçe öğrendikten sonra Hintlilerin eski kitaplarını inceledi ve bazılarını Arapçaya çevirdi. El Birûnî'nin çalışmaları Endülüs'te pek tanınmadığı için Batı dünyasına yol bulamamıştır.

Dârâ Şükûh'un Upanişadlar çevirisinin çevirisi Batı'da büyük yankı uyandırmıştı. Bhagavad-Gita çevirisiyse bir köşede unutulmuş olmalı. Kim bilir nerede?

Batı dünyası bu çok eski kitabı 1785 tarihinde keşfetti. Bu tarihte *Charles Wilkins*'in Sanskritçeden İngilizceye yapmış olduğu çeviri yayımlandı.

⁴¹ Bıyıktaş, H.; «Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu», TTK, s. 91.

Upanişadlarla Bhagavad-Gita'nın bu ilk çevirilerinden sonra Batı'da Sanskritçe klasik metinler üzerindeki çalışmalar yoğunlaştı. 1823 yılında *von Schlegel*'in Latince'ye yaptığı ve Sanskritçe metnin çözümlemesini de içeren eviri, bütün Batı ülkelerine yayılan en önemli Bhagavad-Gita evirisidir. Bu kitabın 1846 yılında yapılan ikinci baskısında düzeltmeler vardır.

19. yüzyılda uyanan ilginin yoğunluğunu anlayabilmek için Batı dillerine yapılan ilk çevirileri sıralayalım:

Charles Wilkins, 1785. İngilizce.

A. W. von Schlegel, Bonn 1823, 1846. Latince.

Languinai, Paris 1832. Fransızca.

R. S. Pelper, Leipzig 1834, Almanca.

Demetrios Galanos, 1848. Yunanca.

Gardener, Bangalore 1848. İngilizce.

J. C. Thompson, Hertford 1855. İngilizce.

E. Burnouf, Nancy 1861. Fransızca.

Lorinser, Breslau 1869. Almanca.

R. Boxberger, Berlin 1870. Almanca.

K. Tr. Telang, Bombay, 1875; Oxford 1882. İngilizce.

J. Davies, Londra 1882. İngilizce.

Edwin Arnold, Londra 1885, 1899. İngilizce.

Franz Hartman, 1892. Almanca.

20. yüzyılda eviri çalışmaları daha da hızlanmıştır. Bhagavad-Gita'nın İncil'den sonra dünyada en çok çevirisi bulunan kitap olduğu söylenir. Belki bugün İncil'i de geçmiştir...

Özellikle şri Aurabindo'nun ve Radhakrişnan'ın evirileri Bhagavad-Gita'nın 20.yy.'da daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Hintli bir aydın, düşünür ve şair olan *Şri Aurobindo*'nun (1872-1950) Gita'nın çevirisini de içeren denemesi anlatılamayan derin anlamların anlatılması girişimidir.⁴²

S. Radhakrişnan'ın⁴³ çevirisi ve yorumu da aydınlatıcıdır.⁴⁴ Bu çeviri Batı'da, değişik yorumlardan kaynaklanan yanlış anlamalara bir son vermiştir. Kitabın pek çok yerinde Şankara'nın yorumuyla Ramanuca'nın karşılaştırılıyor.

Türkiye'deyse ilgiyi Bhagavad-Gita'ya çeken ilk çalışma *Bülent Ecevit*'in "*Şiirler*" kitabıdır. Burada Bhagavad-Gita'nın önemli dizelerinin derin bir sezgiyle çevrilmiş olduğu görülüyor.⁴⁵

Çevire Çevire

"*Bhagavad-Gita Türkçeye daha çevrilmedi mi? Nerede bulabilirim? Ne zaman çıkar?*" diye soranlar çoğalmıştı. Bhagavad-Gita'yı çevirip çeviremeyeceğimi anlamaya çalıştım. Bulabildiğim İngilizce ve Almanca Bhagavad-

⁴² «*Essays on the Gita*», "*Gita Üzerine Denemeler*", 1928.

⁴³ *Sarvapalli Radhakrishnan* (1888-1975), *Oxford Üniversitesinde* profesör olarak çalıştı. 1962-1967 yılları arasında *Hindistan Cumhurbaşkanı* olmuştur. İki ciltlik "*Indian Philosophy*" (*Hint Felsefesi*) adlı kitabı önemlidir.

⁴⁴ *The Bhagavadgita, Introductory Essay, Sanskrit Text, English Translation and Notes*; *S. Radhakrishnan*. (İlk basım 1918)

⁴⁵ *Bülent Ecevit*, «*Şiirler, Şiir Çevirileri, Yazın ve Sanat Yazıları*», 2. baskı, Ankara 1976. S. 75-81.

Gita çevirilerinin önemli yerlerini, Sanskritçe bir dil-bilgisi kitabından⁴⁶ ve sözlüğünden⁴⁷ yararlanarak Sanskritçe metinle karşılaştırdım. Bhagavad-Gita'yı iyi anladığımı sandım. 1995 yılında çeviriyi İlhan Güngören'e (1923-2000) gösterdim.

“Pekâlâ olmuş. Düzeltilecek yerler de var. Bazı yerlere de dip not ister. Elini çabuk tut. Şunu bir an önce çıkaralım.” Yorumları, kaynakları karıştırarak bir an önce düzeltmeleri yapmak, açıklayıcı bilgileri eklemek için çırpınırken Gita'nın derinliklerinde boğuldum.

Meğerse o yıl Gita'nın günü gelip çatmış. Aynı zamanda açılan çiçekler gibi Türkçe çeviriler birdenbire boşluğu doldurdu. Bir türlü olmayan bu çeviriyse sürekli evirile çevirile yıllarca kazanda kaynadı.

Sanskritçe kavramların bütün incelikleriyle çevrilememesi ve derin anlamların her yöne çekilmesi yüzünden kusursuz, dört dörtlük bir Gita çevirisi belki de hiç bir dilde ve hiç bir zaman olmayacak.

Okunuş

Sanskritçe sözcükler, çevriyazımları (transliterasyonları) tırmak içinde bir kez gösterildikten sonra Türkçe okunduğu

⁴⁶ «Sanskrit, An Introduction to the Classical Language», M. Coulson; Teach Yourself Books, Hodder and Stoughton Paperbacks, 2. basım, 1978.

⁴⁷ «Wörterbuch Sanskrit-Deutsch», K. Mylius, VEB Verlag Enzyklopädie Leipzig, 1987.

gibi yazıldı. (Örnek: «arjuna», Arcuna.)

Sanskritçe sözcüklerin İngilizce yazımı da çok yaygındır. Yazım ve okunuş sorunlarını da bir örnekle özetlemeye çalışalım:

<i>Sanskrit yazısı</i> ⁴⁸ :	कृष्ण
<i>Çevriyazım:</i>	kṛṣṇa
<i>İngilizcesi:</i>	Krishna
<i>Türkçesi:</i>	Krişna

Bhagavad-Gita'nın Sanskritçe metninin düzenini ilk dörtlüğün okunuşuna bakarak anlayabiliriz:

Okunuşu:

*Dharma-kṣetre Kuru-kṣetre
Samaveta yuyutsavaḥ
Mamakāḥ Pandavaḥ çayva
Kim akurvata, Sancaya*

Çevriyazım:

*dharmaḥkṣetre kurukṣetre samavetaḥ yuyutsavaḥ
māmakāḥ pāṇḍavāścaiva kimakurvata sañjaya*

Görüldüğü gibi, dizeler kafiyeli değil. Şiir ölçüsüyse, destanların ölçüsü olan *śloka*'dır («śloka»). Bir *śloka* sekiz hecelik dizelere bölünebilen otuz iki heceden oluşur. Gita'da otuz iki heceyi aşan dörtlükler de; uzun ve kısa hecelerin düzenlenmesinden oluşan başka ölçüler de vardır.

Göndermeler için bir örnek: Bk. II, 45, n. 20. Bakınız: 2. Bölüm, 45. dörtlük (*śloka*), dip not: 20.

⁴⁸ «devanāgarī», Deva-Nagari.

Sanskrit⁴⁹ Alfabeti (*Deva Nagari yazısı ve çevriyazım*):

1. अ a, आ ā, इ i, ई ī, उ u, ऊ ū, ऋ r, ॠ ṛ, ऌ l, ॡ ṡ, ए e, ऐ ai, ओ o, औ au,⁵⁰ (m, ḥ)⁵¹
2. क ka, ख kha, ग ga, घ gha, ङ ṅa⁵²
3. च ca, छ cha, ज ja, झ jha, ञ ṇa⁵³
4. ट ṭa, ठ ṭha; ड ḍa, ढ ḍha, ण ṇa⁵⁴
5. त ta, थ tha, द da, ध dha, न na⁵⁵
6. प pa, फ pha, ब ba, भ bha, म ma⁵⁶
7. य ya, र ra, ल la, व va⁵⁷
8. श śa, ष ṣa, स sa, ह ha⁵⁸

Okunuşu değişik olan harfler (Çevriyazım → Türkçe okunuş): ā, ī, ū → uzun a, i, u; c → ç; j → c; ṅ, ṇ, ṇ → n; ḍ → d; ṭ → t; ṣ, ś → ş.

Üst üste bindirilen harfler biçim değiştirebiliyor.

Sanskritçe sözlükler yukarıda verilen harf sırasına göre düzenlenmiştir.

⁴⁹ Sanskrit («saṁskṛta»), bir dilin adı olduğundan "Sanskritçe" hatta "Sanskrit dili" denip denemeyeceği tartışmalı. "Nece?" sorusunun sorulabildiği yerlerde "Sanskritçe" demeyi uygun gördük.

⁵⁰ Sesli harfler (ünlüler).

⁵¹ Sesli "m" ve "h". Bunlar harf değil. Harflere iliştilen işaretlere burada yer verilmedi.

⁵² Art damak sessizleri (ünsüzleri).

⁵³ Damak sessizleri.

⁵⁴ Üst damak sessizleri.

⁵⁵ Diş sessizleri.

⁵⁶ Dudak sessizleri.

⁵⁷ Sesliye dönüşen sessizler.

⁵⁸ Fısıltı sessizleri.

भगवद्गीता

BHAGAVAD-GĪTĀ
«bhagavadgītā»

Tanrının Şarkısı

प्रथमोऽध्यायः

I. BÖLÜM

Arcuna'nın Bunalımı

धृतराष्ट्र उवाच ।

धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ।

मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत संजय ॥ १ ॥

*DHRĪTARAŚTRA*¹

Yasa² ülkesinde Kuru³ ovasında

Pandu'nun⁴ oğullarıyla benimkiler

Savaş için gelince karşı karşıya

Ne yaptılar? Anlatsana, Sancaya (1)

¹ Doğuştan kör olan kral «dhṛtarāṣṭra», iyi bir insan, ama sevgili oğlu Duryodhana'nın kral olabilmek için çevirdiği dolaplara göz yumuyor. Körlük, yanlışlık içinde olmayı simgeliyor. Bhagavad-Gita'nın bir körün sorusuyla başlaması bu bakımdan anlamlı...

² «dharmakṣetra», Sarasvatī'yle Yamuna nehirleri arasında kalan kutsal yerler. («dharma» için bk. 43 n. 58)

³ «kurukṣetra», Delhi yakınlarında geniş bir ovanın adı. Kuru, Dhritaraṣṭra'yla Pandu'nun atasıdır. Bk. s. 14.

⁴ «pāṇḍu», Dhritaraṣṭra'nın kardeşi, Arcuna'nın babası. Bk. IV, 5, n. 5.

संजय उवाच ।

दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा ।
आचार्यमुपसंगम्य राजा वचनमब्रवीत् ॥ २ ॥

SANCAYA⁵

Pandu Oğullarının ordusunu
Karşısında görünce Duryodhana⁶
Koştu hemen öğretmenin⁷ yanına
Raca⁸ şu sözleri söyledi ona: (2)

पश्येतां पाण्डुपुत्राणामाचार्यं महतीं चमूम् ।
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता ॥ ३ ॥

Görüyor musun Pandu Oğullarının
Koskoca ordusunu öğretmenim
Başında da Drupada'nın Oğlu⁹
Senin şu çok beğendiğin öğrencin (3)

⁵ «sañjaya, sañjaya»; Dhritaraştra'nın yardımcısı, ulağı. Sancaya gördüklerini ve duyduklarını sarayda kör raca Dhritaraştra'ya aktarıyor.

⁶ Dhritaraştra'nın oğullarının en büyüğü. «duryodhana», savaşı önlemek isteyen büyüklerinin, danışmanlarının sözünü dinlemedi. Beş Pandu Oğlu, Sancaya aracılığıyla beş köye razı olduklarını bildirdikleri halde, "Size bir iğne ucu kadar bile yer yok!" dedi.

⁷ Arcuna'nın da öğretmeni. Bk. II. 4; XI, 26. Soylulara silah kullanmayı öğreten «droṇa», Duryodhana'nın tarafında...

⁸ «rājā», kral, şah, raca. Sancaya hem Dhritaraştra'ya hem de Duryodhana'ya "raca" diye hitap ediyor.

⁹ Drupada'nın (bk. n. 14) oğlu, Arcuna'nın kayın biraderi.

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि ।
युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥ ४ ॥

Aralarında Bhima¹⁰, Arcuna¹¹ dengi
Gözüpek yiğitler, usta okçular var
Yuyudhana¹² gibi Virata¹³ gibi
Drupada¹⁴ gibi ünlü savaşçılar var (4)

धृष्टकेतुश्चेकितानः काशिराजश्च वीर्यवान् ।
पुरुजित्कुन्तिभोजश्च शैब्यश्च नरपुंगवः ॥ ५ ॥

Orada Dhriṣṭaketu'yla¹⁵ Çekitana¹⁶
Kaşı¹⁷ racası olan güçlü pehlivan
Purucit'le birlikte Kuntibhoca¹⁸
Şaibya¹⁹ da onlarla o şanlı kahraman (5)

¹⁰ «bhīma», Pandu'nun ikinci oğlu. İri yarı ve çok güçlü.

¹¹ «arjuna», Pandu'nun üçüncü oğlu. Usta bir okçu. Bhagavad-Gita'nın bundan sonraki bölümleri Arcuna'yla Krişna arasındaki konuşmadan oluşuyor.

¹² Krişna'nın arabacısı, uşağı. Krişna yanına yalnız «yuyudhāna»'yı alıyor. Bk. "Krişna'nın Savaş Katılması", s. 16.

¹³ Pandu Oğulları, on üç yıllık sürgünün son yılını, Matsya racası «virāṭa»'nın yanında saklanarak geçirmişlerdi.

¹⁴ «drupada». Pandu Oğullarının kayın babası. Kızı Draupadi'ye koca bulmak için bir ok atış yarışması düzenledi. Arcuna yarışmayı kazanınca Kunti ana, güzel Draupadi'yi, aralarında ayrılık, kıskançlık olmasın diye Pandu Oğullarının beşi için istedi.

¹⁵ «dhṛṣṭaketu», Çedis racası.

¹⁶ «cekitāna».

¹⁷ «kāśi», Benares, (Varanasi).

¹⁸ «purujiṭ» ile «kuntibhoja», iki kardeş.

¹⁹ «śaibya», Şibi boyunun racası.

युधामन्युश्च विक्रान्त उत्तमौजाश्च वीर्यवान् ।
सौभद्रो द्रौपदेयाश्च सर्व एव महारथाः ॥ ६ ॥

Ondan sonra gösterişli Yudhamanyu²⁰
Ve Uttamauc²¹, o çok güçlü er
Subhadra'nın²², Draupadi'nin²³ oğulları
Hepsi de savaş arabalı yiğitler (6)

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ।
नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान्ब्रवीमि ते ॥ ७ ॥

Şimdi de güçlü, yaman adamlarımı
Saygılar sunarak göstereyim sana
Ordumun başındaki subaylarımı
Bir bir sayayım da gücümüzü anla (7)

भवान्भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंजयः ।
अश्वत्थामा विकर्णश्च सौमदत्तिभस्तथैव च ॥ ८ ॥

²⁰ «yudhāmanyu».

²¹ «uttamaucā».

²² «subhadra» Krişna'nın kız kardeşi, Arcuna'nın karısı. Abhimanyu adındaki oğulları bu savaşta öldü. Pandu Oğulları, Abhimanyu'nun, daha anasının karnındayken babasız kalan oğlunu savaş kazanıldıktan yıllar sonra, raca yaparak krallıktan çekildiler.

²³ «draupadi». Pandu Oğullarının beşiyle de evli. Mahabharata destanının kadın kahramanı. Destanın sonuna doğru Draupadi ölünce Bhima, "Ne kadar iyiydi, güzeldi. Niçin öldü? Suçu neydi ki?" diye üzüntüyle sorar. Bunun üzerine ağabeyi Yudhiştira: "Suçu, beş kocayla evli olduğu halde en çok Arcuna'yı sevmesiydi." der.

En başta sen sonra da başımız Bhişma²⁴
 Ardından Karna²⁵, hiç yenilmemiş Kripa²⁶
 İşte bak Aşvatthama²⁷ da Vikarna²⁸ da
 Somadatta'nın²⁹ oğlu da yanımızda (8)

अन्ये च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः ।
 नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥ ९ ॥

Daha nice yiğitler var saymakla bitmez
 Seve seve uğrumda ölmeye hazır
 Tepeden tırnağa silahlı hepsi de
 Savaşmayı bilir, yiğitçe savaşır (9)

अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम् ।
 पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितम् ॥ १० ॥

Bizim gücümüz sınırsız ölçülemez
 Çünkü başımız bilgili, koca Bhişma

²⁴ «bhīṣma», Dhritaraṣṭra'yla Pandu'nun amcası. Taht üzerindeki haklarından vazgeçti ve evlenmedi. Çok yaşlı olduğu halde hâlâ güçlü ve dinç. Kuru Oğullarının ordusunun başında. Arcuna'nın da saydığı ve sevdiği bir aile büyüğü. Bk. II. 4; XI, 26.

²⁵ «karṇa», Duryodhana'nın en güvendiği adamı ve arkadaşı. Arcuna'nın can düşmanı. Pandu Oğullarının ilk üçünün annesi olan Kunti ana, Karna'nın kendi oğlu olduğunu herkesten gizlemiş. Arcuna, Karna'nın kendi kardeşi olduğunu bilmiyor. Bk. IV, 5, n. 5; XI, 26.

²⁶ «kṛpa», Drona'nın kayını.

²⁷ «aśvatthāmā», Drona'nın oğlu.

²⁸ «vikarṇa», Duryodhana'nın kardeşi,

²⁹ «somadatta», Bahikalıların racası.

Onlar bizimle asla boy ölçüşemez
Dayanakları kala kala bir Bhima³⁰ (10)

अयनेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिताः ।
भीष्ममेवाभिरक्षन्तु भवन्तः सर्व एव हि ॥ ११ ॥

En başta Bhişma'yı kollayın koruyun
Ordunun düzenini bozmayın sakın
Hepiniz verilen buyruklara uyun
Göreviniz neyse yalnız onu yapın (11)

तस्य संजनयन्हर्ष कुरुवृद्धः पितामहः ।
सिंहनादं विनद्योच्चैः शङ्खं दध्मौ प्रतापवान् ॥ १२ ॥

Savaşçılar coşsun diye koca Bhişma
Birdenbire arslanlar gibi kükredi
Sonra da öttürdü savaş borusunu³¹
Bütün alan savaş çağrısıyla titredi (12)

ततः शङ्खाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः ।
सहसैवाभ्यहन्यन्त स शब्दस्तुमुलोऽभवत् ॥ १३ ॥

Bunun üzerine savaş boruları
Cenk davulları, çalgıları bir anda
Çalınca uzun uzun, gümbür gümbür
Korkunç bir gürültü koptu alanda (13)

³⁰ Bk. I, 4, n. 9. Duryodhana, Drupada'nın oğlunu (bk. I, 3), küçümsüyor.

³¹ Savaş boruları çoğunlukla şeytan minaresi biçimindeki büyük deniz böceği kavrıklarından oluşuyor.

ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यन्दने स्थितौ ।
माधवः पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतुः ॥ १४ ॥

Bu sırada beyaz atlar koşulu
Görkemli bir savaş arabasından³²
Arcuna'yla Krişna'nın³³ borusunun
Yükseldi sesi göğün son katına (14)

पाञ्चजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं धनंजयः ।
पौण्ड्रं दध्मौ महाशङ्खं भीमकर्मा वृकोदरः ॥ १५ ॥

Arcuna Devadatta³⁴ adlı boruyu
Krişna'ysa çalışıyordu Pañçacanya'yı³⁵
Yerinde duramayan Bhima durmadan
Bağırtıyordu borusunu bangır bangır (15)

अनन्तविजयं राजा कुन्तीपुत्रो युधिष्ठिरः ।
नकुलः सहदेवश्च सुघोषमाणिपुष्पकौ ॥ १६ ॥

³² Bhagavad-Gita, işte bu savaş arabasında okunuyor... Bhagavad-Gita'da pek çok sözün bir açık bir de gizli anlamı var... Arabanın gizli anlamı şöyle: Atlar kıskırtılan istekleri, duyguları; araba kendi bedenimizi; arabanın sahibi benliğimizi; arabacı bilincimizi, aklımızı; yularlar irademizi, istencimizi; savaş ise yaşamı; tekerlekler zamanı; tekerleğin ortasındaki boşluk sonsuzluğu, dingil ise değişmeden duran son gerçeği simgeliyor...

³³ «krişṇa». (Bk. "Krişna'nın Savaş Katılması", s. 16.)

³⁴ «devadatta», "tanrının armağanı".

³⁵ «pañcājanya», Pañca-cana (beş canlı) adlı canavarın kemiği. Krişna'nın borusu. Tanrı Vişnu da bir elinde bu boruyu tutuyor. Bk. XI, 17, n. 3.

Kunti³⁶ oğlu Raca Yudhiştira³⁷ da
Üflüyordu Anantavicaya'ya³⁸
Nakula³⁹ da borusu Sughoşa'ya⁴⁰
Sahadeva⁴¹ da Manipuşpaka'ya⁴² (16)

काश्यश्च परमेष्वासः शिखण्डी च महारथः ।
धृष्टद्युम्नो विराटश्च सात्यकिश्चापराजितः ॥ १७ ॥

Okçu pehlivan Kaşya⁴³ da başladı
Durur mu hiç Virata⁴⁴, Dhriştadyumna⁴⁵
Yorulmak neymiş bilmeyen Şikhandin⁴⁶
Yenilgi yüzü görmemiş Yuyudhana⁴⁷ (17)

द्रुपदो द्रौपदेयाश्च सर्वशः पृथिवीपते ।
सौमित्रश्च महाबाहुः शङ्खान्दध्मुः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥

³⁶ «kuntī», Pandu'nun karısı. Pandu Oğullarından ilk üçünün, Yudhiştira, Bhima ve Arcuna'nun annesi. Bk. IV, 5, n. 5.

³⁷ «yudhiştira», Pandu Oğullarının en büyüğü. Yudhiştira doğru sözlü, ağırbaşlı, iyi yürekli, kurallara törelere çok bağlı biri. Ancak kolay kandırulabiliyor. Krallığını zar oyununda kurnaz Duryodhana'ya kaptırdı.

³⁸ «anantavijaya», “sonsuz zafer”, savaş borusunun adı.

³⁹ «nakula», Pandu Oğullarının dördüncüsü. Pandu'nun ikinci karısından olan oğlu.

⁴⁰ «sughoşa», “tatlı ses”, borusunun adı.

⁴¹ «sahadeva», Pandu Oğullarının beşinci.

⁴² «manipuşpaka», borusunun adı.

⁴³ Bk. I, 5.

⁴⁴ Bk. I, 4, n. 13.

⁴⁵ «dhriştadyumna», Drupada Oğlu. Bk. I, 3, n. 9.

⁴⁶ «şikhandin». Bk. X, n. 5.

⁴⁷ Bk. I, 4, n. 12.

Drupada⁴⁸ ve Draupadi⁴⁹ Oğulları
İri pazılı Saubhadra⁵⁰ ayrıca
Daha başkaları da ardı sıra
Üflediler borulara, ey raca (18)

स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत् ।
नमश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन् ॥ १९ ॥

Dhritaraştra Oğullarının hepsi
Titreten seslerle tir tir titredi
Bu dayanılmaz, sarsıcı gürültüyle
Tüm ova sarsıldı, yer gök inledi (19)

अथ व्यवस्थितान्दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान्कपिध्वजः ।
प्रवृत्ते शस्त्रसंपाते धनुरुद्यम्य पाण्डवः ॥ २० ॥

Birden yayını, okunu aldı eline
Ok salmak için keskin gözle baktı
Dhritaraştra Oğulları üstüne
Sancağındaki maymunla⁵¹ Arcuna (20)

हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते ।

⁴⁸ Bk. I, 4, n. 14.

⁴⁹ Bk. n. 14. ve I, 6, n. 23.

⁵⁰ «saubhadra», Subhadra'yla Arcuna'nın oğlu Abhimanyu, Bk. I, 6, n. 22. Mahabharata destanının kahramanlarının geçit töreni burada sona eriyor.

⁵¹ «kapi» "maymun". Arcuna'nın sancağına Ramayana destanının yarı maymun, yarı insan, yarı tanrı olan kahramanı «hānuman» işlenmiş. Hanuman olağanüstü güçleriyle ve başına geçtiği maymunlar ordusuyla Rama'ya yardım ediyor.

अर्जुन उवाच ।

सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ॥ २१ ॥

Durakladı sonra, dönerek Krişna'ya
Şu sözlerle isteğini bildirdi

ARCUNA⁵²

Sür arabayı ey sarsılmaz kişi⁵³
İki ordu arasına yavaşça (21)

यावदेतान्निरिक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान् ।
कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन्नणसमुद्यमे ॥ २२ ॥

⁵² Metinde hem «arjuna» hem de Krişna değişik adlarla anılıyorlar: «bhārata», Arjuna'nın soy adı; «pāṇḍava», Pandu Oğlu; «pārtha», Arjuna'nın annesi Kuntī'nin kızlık adı «prthā»'dan türetilen çocukluk adı; «dhananjaya», servet kazanan, varlıklı; «paramitapa» düşmanlarını ezen; «gudākeśa», saçını topuz yapmış olan; «arjuna» sözlükte bir sıfat olarak "ak, beyaz, açık renk" anlamına geliyor.

⁵³ «kṛṣṇa»'nın metinde geçen öteki adları şunlar: «madhu-sūdana», şeytan Madhu'yu (tatlı şeytanı) öldüren; «ari-sūdana», düşmanları ("Ari"leri) bitiren; «vāsudeva», babasının adıyla anılıyor; «yādava», ilişkili olduğu boyun adı; «mādhava», Madhu (tatlılık) soyundan olan ya da "Ma" diye çağrılan tanrıçanın (Lakṣmī'inin) kocası (dhava: koca); «govinda», sığır çobanı; «hṛṣīkeśa», duygulara hakim olan; «keśava» uzun saçlı. (Eski bir inanca göre saçlar düşüncelerin ve duyguların uzantısı...) Krişna, Puranalarda daha başka adlarla da anılıyor. Bir adın başına getirilen «śrī» ise («Śrī Kṛṣṇa» ya da «Śrī Bhagavān»), ermişler için söylenen bir saygı sözü. «kṛṣṇa»'nın sözlükte karşılığı: "kara; karanlık; karaca (geyik türü)." Krişna kara derili...

Karşımda savaşmak için can atanlar
Oradakiler kimlermiş anlayayım
Kimlerle çarpışmak zorundayım şimdi
Şöyle daha yakından bir bakayım (22)

योत्स्यमानानवेक्षेऽहं य एतेऽत्र समागताः ।
धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेयुद्धे प्रियचिकीर्षवः ॥ २३ ॥

Göreyim orada kıpırdananları
Güle oynaya ölüme gidenleri
Dhritaraştra Oğullarına yaranmak
Benimle çarpışmak isteyenleri (23)

संजय उवाच ।

एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत ।
सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमम् ॥ २४ ॥

SANCAYA

Ey Bharata⁵⁴ Oğlu Raca Dhritaraştra
Arcuna'nın isteği üzerine Krişna
Sürdü arabaların en güzelini
Yavaş yavaş iki ordu arasına (24)

भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षिताम् ।
उवाच पार्थ पश्यैतान्समवेतान्कुरूनिति ॥ २५ ॥

Ortalarda bir yere doğru ilerledi
Geçti Drona'nın Bhişma'nın karşısına
Ve arabayı durdurarak dedi ki

⁵⁴ «bhārata». Bk. "Pandü Oğullarıyla Kuru Oğulları", s. 14.

İşte Arcuna, bak Kuru Oğullarına! ⁵⁵ (25)

तत्रापश्यत्स्थितान्पार्थः पितृनथ पितामहान् ।
आचार्यान्मातुलान्भ्रातृन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्तथा ॥ २६ ॥

Bakar bakmaz Arcuna gördü ki onlar
Büyükleri, saygıdeğer hocaları
Amcaları, dayıları, kardeşleri
Yeğenleri, yakınları, soydaşları (26)

श्वशुरान्सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि ।
तान्समीक्ष्य स कौन्तेयः सर्वान्वन्धून्वास्थितान् ॥ २७ ॥

Sevdiği saydığı daha pek çok kimse
Durmuştu yan yana, karşı karşıya
Her iki ordu içinde, bir arada
Baktı baktı yüreği sızlaya sızlaya (27)

कृपया परयाऽऽविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत् ।
अर्जुन उवाच ।
दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम् ॥ २८ ॥

Yüreği acımayla sevgiyle doldu
Şunları söyledi yana yakıla

ARCUNA

Baktım ve gördüm ki sevgili Krişna
Köpürmüş herkes öfkeyle kızgınlıkla (28)

⁵⁵ Arcuna da gerçekte bir Kuru Oğlu olduğu için karşısında düşman yerine her iki ordu içindeki yakınlarını görüyor.

सीदन्ति मम गात्राणि सुखं च परिशुष्यति ।
वेपथुश्च शरीरे मे रोमहृषश्च जायते ॥ २९ ॥

Tüylerim diken diken oldu
Titriyor elim ayağım
Ürperiyorum yanıyorum
Kurudu ağzım dudağım (29)

गाण्डीवं खंसते हस्तात्त्वक्चैव परिदह्यते ।
न च शक्नोम्यवस्थातुं भ्रमतीव च मे मनः ॥ ३० ॥

Yayım da kayıyor elimden
Yok ayakta duracak halim
Dayanılmaz bütün bunlara
Aklımı da kaçıracağım (30)

निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि केशव ।
न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ॥ ३१ ॥

İyilik bu savaşın neresinde
Krişna, anlayamıyorum bu işi
Yakınlarımı savaşta öldürmek
Nasıl iyi bir iş olabilir ki (31)

न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च ।
किं नो राज्येन गोविन्द किं भोगैर्जीवितेन वा ॥ ३२ ॥

Ne savaş kazanmak isterim Krişna
Ne de kral olmanın mutluluğunu
Krallığı ne yapayım ben Krişna
Mutlu olamam ki zafer kazansam da (32)

येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगाः सुखानि च ।
त इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च ॥ ३३ ॥

Eğlencesine, sevincine değer mi
Kimin için ne uğruna krallığımı
Varımı yoğunu ve yaşamını
Yitirecekse sevdiklerim, saydıklarım (33)

आचार्याः पितरः पुत्रास्तथैव च पितामहाः ।
मातुलाः श्वशुराः पौत्राः श्यालाः सम्बन्धिनस्तथा ॥ ३४ ॥

Babalar, kardeşler, oğullar
Büyükbabalar bile gördüm
Yeğenler, amcalar, dayılar
Daha başka soydaşlar, arkadaşlar (34)

एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन ।
अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते ॥ ३५ ॥

Hiç bir zaman kıymak istemem onlara
Onlar beni öldürmek isteseler de
Değil koskoca bir yeryüzü krallığı
Gökyüzü⁵⁶ krallığını bana verseler de (35)

निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन ।
पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानाततायिनः ॥ ३६ ॥

Bize kötülükle saldırdılar diye
Dhritaraştra Oğullarını kırsak

⁵⁶ «triloka», (üç yer): a) Yer, gök ve Tanrı katı. b) Yedi kat göğün ilk üç katı. c) Yer altı, yeryüzü ve gökyüzü.

Elde edeceğimiz bir şey var mı
Kendimizi kötü hissetmekten başka (36)

तस्मान्नार्हा वयं हन्तुं धार्तराष्ट्रान्स्वबान्धवान् ।
स्वजनं हि कथं हत्वा सुखिनः स्याम माधव ॥ ३७ ॥

Hem Dhritaraştra Oğullarının
Hem de öteki yakınlarımızın
Canını almaya hakkımız var mı
Krişna, o zaman bizde can kalır mı (37)

यद्यप्येते न पश्यन्ति लोभोपहतचेतसः ।
कुलक्षयकृतं दोषं मित्रद्रोहे च पातकम् ॥ ३८ ॥

Gözlerini kan bürümüş olsa da
Kendilerini bilemeseler de
Nasıl yuva yıkma suçu işlenir
Arkadaşlar ölüme yollanır mı (38)

कथं न ज्ञेयमस्माभिः पापादस्मान्निवर्तितुम् ।
कुलक्षयकृतं दोषं प्रपश्यद्भिर्जनार्दन ॥ ३९ ॥

Biliyorsak neyin suç olduğunu
Ve yuva yıkmamak gerektiğini
Niye bile bile suç işleyelim
Ey Krişna, doğru yoldan çıkalım mı (39)

कुलक्षये प्रणश्यन्ति कुलधर्माः सनातनाः ।
धर्मे नष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोऽभिभवत्युत ॥ ४० ॥

Eğer yuvalarımız yıkılırsa
Yok olmaz mı geleneklerimiz

Ocak söner, yasa töre kalmazsa
Kargaşa olacağını biliriz (40)

अधर्माभिभवात्कृष्ण प्रदुष्यन्ति कुलस्त्रियः ।
स्त्रीषु दुष्टासु वाष्पेय जायते वर्णसंकरः ॥ ४१ ॥

Karışıklık baş gösterirse Krişna
Kadınlarımız da kirletilmez mi
Kadınlar kirletilecek olursa
Adsız soysuz çocuklar çoğalmaz mı (41)

संकरो नरकायैव कुलघ्नानां कुलस्य च ।
पतन्ति पितरो ह्येषां लुप्तपिण्डोदकक्रियाः ॥ ४२ ॥

Soysuzlar karanlığı getirmez mi
Yuva yıkan belâsını bulmaz mı
Gerekli sungu sunulamayınca⁵⁷
Ölmüş atalarımız kahrolmaz mı (42)

दोषैरेतैः कुलघ्नानां वर्णसंकरकारकैः ।
उत्साद्यन्ते जातिधर्माः कुलधर्माश्च शाश्वताः ॥ ४३ ॥

Ocakları söndürmek yüzünden
Çoğalırsa soysuzlar, kötüler
Alt üst olmaz mı toplum yasası⁵⁸
Yozlaşmaz mı köklü gelenekler (43)

⁵⁷ Kaynağını Vedalardan alan bir tören (Pindodaka). Atalara bağlılık gösterisi olarak pilav ve su sunulması geleneği.

⁵⁸ «dharma», hak, yasa, din, töre, yol, doğruluk ya da yazgı demek... (Ayrıca bir tanrının da adı.) Dharma, bütün bu kavramları kapsıyor, ama yine de hiç birinin tam karşılığı

उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां जनार्दन ।
नरके नियतं वासो भवतीत्यनुशुश्रुम् ॥ ४४ ॥

Ne dersin, bu böyle değil mi, Krişna
Aile geleneğini bozanların
Sonsuza dek acı çekeceğini
Büyüklerimizden işitmedik mi (44)

अहो बत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयम् ।
यद्राज्यसुखलोभेन हन्तुं स्वजनमुद्यताः ॥ ४५ ॥

Çok yazık, ne büyük bir yanlışlık
Başlamakta olan bu savaş, Krişna
Güzel bir gelecek için mi sanki
Dövüşeceğiz kıran kırana (45)

sayılmaz. Dharma, hem değişmez ve sonsuz evren yasası, hem de ayrı ayrı varlıkların değişmez evren yasasıyla uyum içinde olabilmelerini, yaşayabilmelerini sağlayan ve her varlığa, zamana ve ortama göre değişik olabilen yasadır...

Kişi ve toplum açısından dharma, o kişi ve o toplumun evrenle uyum içinde yaşayabilmesi için gereken yasalar, gelenek, din, töre, yaşam yolu ve bir bakıma da yazgıdır.

İnsan yanlış yola sapıp geleneğe, töreye uymayabilir, yasaları çiğneyebilir, ama yine de dharma'sının dışına çıkamaz... Yanlış yola sapanlara ya da kendi öz doğasından uzaklaşanlara dharma kendisini «adharma», yani sıkıntı, acı, hastalık ve hatta ölüm olarak duyurur ve böylece yoldan çıkanları yola getirir. Dharma, evrenle birlik ve uyum içinde olanları da mutluluk, rahatlık, huzur ve özgürlük duygusuyla yolda tutar.

Dharma iyilikle kötülüğün, doğrulukla yanlışlığın, aydınlıkla karanlığın çatışmasından ve denge arayışından doğan temel doğa yasasıdır...

यदि मामप्रतीकारमशस्त्रं शस्त्रपाणयः ।
धार्तराष्ट्रा रणे हन्युस्तन्मे क्षेमतरं भवेत् ॥ ४६ ॥

Dhritarastra Oğulları gelsinler
Hemen şuracıkta vursunlar beni
Onlara karşı savaşımayacağım
Böylesi benim için daha iyi (46)

संजय उवाच ।
एवमुक्त्वाऽर्जुनः संख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।
विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्रमानसः ॥ ४७ ॥

SANCAYA

Bunları söyledikten sonra Arcuna
Okunu yayını düşürdü elinden
Çökuverdi arabasının içine
Vurulmuş gibiydi can evinden (47)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
अर्जुनविषादयोगो नाम प्रथमोऽध्यायः

Om ... Arcuna'nın Bunalımı⁵⁹, Bhagavad-Gita Upanişadının, Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın birinci bölümünün adıdır.

⁵⁹ «arjunavişādayoga», Arcund'un bunalımının öğrettikleri.

द्वितीयोऽध्यायः

II. BÖLÜM

Bilmek ve Olmak

संजय उवाच ।

तं तथा कृपयाऽऽविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥ १ ॥

SANCAYA

Sarsılmıştı, çok üzüntülüydü
İnliyordu, ağlıyordu sanki
Yaşlar akıyordu gözlerinden
Bunu gören Krişna, ona dedi ki (1)

श्रीभगवानुवाच ।

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम् ।
अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥ २ ॥

KRIŞNA

Ne oldu sana, nedir bu halin
Sırası mı inleyip sızlanmanın
Soylusun sen, böyle davranamazsın
Böyle yücelemezsin, alçalırsın (2)

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते ।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परंतप ॥ ३ ॥

Erkekliğe de sığmaz yılgınlık
Boyun eğme böyle, kendini bırakma
Sana hiç yakışmıyor pısırlıklık¹
Kendine gel yürekli yiğidim, kalk! (3)

अर्जुन उवाच ।
कथं भीष्ममहं संख्ये द्रोणं च मधुसूदन ।
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन ॥ ४ ॥

ARCUNA

Bhişma'yı da Drona'yı² da sayarım
Ey şeytan Madhu'yu³ vuran kişi
Üzerlerine nasıl ok atarım
Bu saygısızlığı nasıl yaparım (4)

गुरूनहत्वा हि महानुभावा-
ञ्श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके ।
हत्वाऽर्थकामांस्तु गुरुनिहैव
भुञ्जीय भोगान् रुधिरप्रदिग्धान् ॥ ५ ॥

Kazanmak için savaşsalar da
Büyüklerimdir onlar, öldüremem

¹ Arcuna, soylu savaşçıların ve kralların kastı olan Kşatriya'ların töresine (dharma'sına) uymak zorunda.

² Bk. I, 2, n. 7 ve I, 8, n. 24.

³ «madhusūdana», Krişna'ya yakıştırılan adlardan biri. madhu'nun sözlükte karşılığı: "tatlı", sudana ise "yok eden". Bk. I, 21, n. 53.

Kanlarına bulaşacağına elim
Dilenci olup el açıp alçalayım (5)

न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः ।
यानेव हत्वा न जिजीविषाम-
स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ॥ ६ ॥

Bilmiyorum hangisi daha iyi
Yenmemiz mi yoksa yenilmemiz mi
Dhritaraştra Oğullarını öldürürsek
Yaşamımızın bir anlamı kalır mı (6)

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः
पृच्छामि त्वां धर्मसंमूढचेताः ।
यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे
शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥ ७ ॥

Aklım başımda değil, çok şaşkınım
Yasa çiğnemeden, kötü olmadan
Bir çıkış yolu bulabilir miyim
Ne olur yol göster bana, yalvarırım⁴ (7)

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्याद्
यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।
अवाप्य भूमावसपन्नमृद्धं
राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् ॥ ८ ॥

⁴ Arcuna biraz önce (Bk. 1, 21) Krişna'ya buyurarak nereye gitmek istediğini bildirmişti. Şimdi Krişna'ya yalvararak "yol" soruyor. Krişna, bunun üzerine Bhagavad-Gita'yı Arcuna'ya okumaya başlıyor, yol gösteriyor.

Artık bir çıkış yolu yok sanırım
Dünyanın krallığını elde etsem
Yarı tanrılara⁵ hükmetsem bile
Yüreğimdeki yara öldürür beni (8)

संजय उवाच ।

एवमुक्त्वा हृषीकेशं गुडाकेशः परंतपः ।
न योत्स्य इति गोविन्दमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह ॥ ९ ॥

SANCAVA

Krişna'ya işte bunları söyledi
Düşmanların korkusu, gözüpek er
Krişna, ben savaşmayacağım, dedi
Sonra sustu, öylece kalıverdi (9)

तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत ।
सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्तमिदं वचः ॥ १० ॥

Ey Dhritaraştra, soylular soylusu
İki ordu arasındaki arabada⁶
Gülümseyerek gönlü yaralı ere
Gönüller Sultanı başladı söze (10)

श्रीभगवानुवाच ।

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥ ११ ॥

⁵ Çoğunlukla doğa güçleriyle ilişkilendirilen tanrıları, dualarla, kurban törenleriyle yönlendirmek, onlara belirli işleri, görevleri yaptırmak, yani "büyü", Brahman rahiplerinin uğraşlarının belki de en önemlisiydi.

⁶ Bk. I, 14, n. 32.

KRİŞNA

Üzülmeye değmez bütün bunlara
Bilgiçlik de taslarsın, daha neler
Er geç candan geçecek olanlara
Şunu bilesin, üzülmaz bilgiler (11)

न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं नेमे जनाधिपाः ।
न चैव न भविष्यामः सर्वे वयमतः परम् ॥ १२ ॥

Var olmadığım bir zaman olmadı benim
Sen de şu beyler de hep var olageldiniz
Dün, bugün olduğu gibi gelecekte de
Var olmayı sürdüreceğiz hepimiz (12)

देहिनोऽस्मिन्यथा देहे कौमारं यौवनं जरा ।
तथा देहान्तरप्राप्तिर्धौस्ततत्र न मुह्यति ॥ १३ ॥

Ete kemiğe bürünmüş olan canımız⁷
Çocukluktan gençliğe, yaşlılığa geçer
Bu tende de durmaz, başka tenlere göçer⁸
Bu gerçeği bilir, şaşırmaz bilgiler (13)

मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय शीतोष्णसुखदुःखदाः ।
आगमापायिनोऽनित्यास्तास्तितिक्षस्व भारत ॥ १४ ॥

⁷ Atman yani özümüz Brahman'la cynı şey olduğuna göre (Bk. "Brahman'la Atman", s. 20), özümüz de (Atman) Brahman gibi kalıcı ve sonsuz.

⁸ Öz, kişilikle ilişkili olan "küçük ben" (ruh) değil, benlik ötesi "büyük O", Atman ya da Puruṣa. Ruh benlikle, kişilikle ilişkili bir kavram. "Genedoğum" yerine "ruhgöçü" denince ya da Puruṣa, "ruh" diye çevriline Sankhya felsefesi anlaşılmıyor.

Arcuna, duyularımızla duyarız
Soğuşu sıcak, acıyı tatlıyı
Bunlar mevsimler gibi gelir geçer
Öğren geçici olana katlanmayı (14)

यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ ।
समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥ १५ ॥

Acı tatlı⁹ durumlar karşısında
Sarsılmadan, aldırmadan durabilen
Dengeli kalabilen, olgun kişi
Ölümsüzlüğü tadacak olandır (15)

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १६ ॥

Varlıkların gelip geçici oluşu
Gerçeğinse hiç değişmeden kalışı
Kaçmaz gerçeği görenlerin gözünden
Görür onlar bu duruşu ve gidişi (16)

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम् ।
विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति ॥ १७ ॥

Herkesin içindeki yaşam özünü
Sunu bil, hiç bir zaman yok edemezsin
Varlıkların özünde değişmeden duranı
Yok etmeye gücü yetmez hiç kimsenin (17)

अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।

⁹ «sukha duḥkha», Sukha, tatlı, hoş; duhkha, acı, sıkıntılı.

अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत ॥ १८ ॥

Görünen varlıklar gelip geçici
Varlıkların içindeki öz, kalıcı
Öncesiz sonrasız, yok olmaz, ölmez
Gör bunu! Savaş,¹⁰ ey soylu savaşçı (18)

य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम्
उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति न हन्यते ॥ १९ ॥

Onun öldürdüğünü düşünenler
Ya da onun öleceğini sananlar
Gerçeği daha görememişlerdir
Çünkü O öldürmez, öldürülemez (19)

न जायते म्रियते वा कदाचि-
न्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥ २० ॥

Doğmadı O, ve bir gün ölmeyecek
Var olmadı O, ve yok olmayacak
Öncesiz sonrasız ölümsüz kalacak
Bir kişi öldürülünce O ölmez (20)

वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम् ।
कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥ २१ ॥

¹⁰ Bhagavad-Gita, «karmayoga» (İş Yapma Yolu) adındaki öğretiyi geliştiriyor... Eski çağlardaki dervişlerin "kaçınık" yaşamına karşı bir tepki olduğu anlaşılan bu öğretinin tartışılması için de "en aşırı ve en korkunç iş" seçilmiş.

O'nun hiç bir zaman değişmediğini
Doğmadığını, ölmediğini anlayan
Öldürebilir, öldürülebilir mi
Arcuna, ölür mü hiç böyle bir can (21)

वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।
तथा शरीराणि विहाय जीर्णा-
न्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥ २२ ॥

Nasıl atarsak eski giysilerimizi
Giymek istersek daha da iyilerini
O da soyunur yıpranmış bedenlerden
Benimser başkalarını, yenilerini¹¹ (22)

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥ २३ ॥

Kılıç kesmez O'nu
Ateş yakmaz

¹¹ Buradaki "genedoğum" inancını, Sankhya felsefesinin kavramlarıyla kavramaya çalışalım: Puruṣa kendi kendini tanımak, bilmek için bir ayna gibi yararlandığı Prakṛiti'ye (bk. "Prakṛiti'yle Puruṣa", s. 22), kendisini yansıtıyor ve Prakṛiti'nin çekimine kapılıyor. Prakṛiti'yi daha iyi duymak, görmek, bilmek için doğal bir evrim sürecini başlatıyor. Bir arınma, süzülme, gelişme sürecinin sonunda Prakṛiti olgunlaşınca Puruṣa bir gün Prakṛiti'yi değil, kendi kendisini görüyor. Puruṣa kendini tanıyınca da Prakṛiti'ye bağımlılıktan, genedoğum döngüsünden (samsara) kurtuluyor. Bir beden in dar sınırları içinde bile özgürlüğün, kendi kendine yetmenin ve bilinçli olmanın verdiği sonsuz mutluluğa kavuşuyor.

Su ıslatmaz O'nu
Rüzgâr kurutmaz (23)

अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥ २४ ॥

Ne parçalanır ne yanar
Ne ıslanır ne de kurur
Değişmez hep aynı kalır
Her yerde sürekli durur (24)

अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५ ॥

O görülemez, tutulamaz, gerçektir
O hiç değişmeden kalandır, derler
Sen de anlarsan O nice dir, kimdir
Hiç bir şeye üzülmemen gerekir (25)

अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम् ।
तथाऽपि त्वं महाबाहो नैवं शोचितुमर्हसि ॥ २६ ॥

Onun doğup öldüğünü sansan
Buna gerçekten inansan bile
Ey kolu güçlü yiğit, bir düşün¹²
Boşuna değil mi bu üzüntün (26)

जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।

¹² İnançlar üzerinde düşünmek... Upanişadlar döneminde akla, mantığa sığmayan eski, katı inançlar bir değişime uğruyor. Özellikle Yoga, kimsenin inancına karışmaz. Bhagavad-Gita da bir Yoga öğretisidir.

तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७ ॥

Doğumdan sonra ölüm gelir, bu gerçek
Ölümünden sonra doğum olur, bu kesin
Demek ki olağan bu geliş gidiş
Kendini bu yüzden üzmemelisin (27)

अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत ।
अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥ २८ ॥

Önce ortaya çıkmamıştı varlık
Sonra ortaya döküldü varlıklar
Bunlar yine yokluğa karışacaklar
Bu böyle, üzülme ne gerek var (28)

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेन-
माश्चर्यवद्ब्रूति तथैव चान्यः ।
आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति
श्रुत्वाऽप्येनं वेद न चैव कश्चित् ॥ २९ ॥

Kimisi O'na bakar şaşakalır
Kimisi O'nu şaşkın şaşkın söyler
Kimisi O'nu şaşırarak dinler
Yine de O'nu kimse anlayamaz (29)

देही नित्यमवध्योऽयं देहे सर्वस्य भारत ।
तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ ३० ॥

Canımızın içi yok olmaz, ölmez
Arcuna, herkesin içinde O var
Bunun için canlılara üzülmen
Kendini böyle üzmen neye yarar (30)

स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि ।
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत्क्षत्रियस्य न विद्यते ॥ ३१ ॥

Sen kendi töre'ni unutma sakın
Orta yerde kararsız kalmayasın
Unutma, sen soylu bir savaşçısın
Töreye uymalısın, savaşmalısın (31)

यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम् ।
सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ लभन्ते युद्धमीदृशम् ॥ ३२ ॥

Savaş çıkınca savaşa katılan
Er meydanına çıkan bir savaşçı
Sevinçten göklerde uçar, Arcuna
Göğün kapıları açılır ona (32)

अथ चेत्त्वमिमं धर्म्य संग्रामं न करिष्यसि ।
ततः स्वधर्म कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥ ३३ ॥

Sen savaşçı töresine uymazsan
Savaşman gerekirken savaşmazsan
Töreyi bozar, ününü yitirirsin
Üstelik suçlu sayılır, ezilirsin (33)

अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम् ।
संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते ॥ ३४ ॥

Hiç kimsenin yüzüne bakamazsın
Herkes seni arkandan çekiştirir
Onurlu bir savaşçıya aşağılanmak
Ölümden bin kat daha ağır gelir (34)

भयाद्रणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथाः ।
येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् ॥ ३५ ॥

Seni seven sayan yiğitler, erler
Seni başları üstünde tutanlar
Korktu, yıldı, savaştan kaçtı derler
Savaş, yoksa baş aşağı düşersin (35)

अवाच्यवादांश्च बहून्वदिष्यन्ति तवाहिताः ।
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम् ॥ ३६ ॥

Savaşmazsan aşağılayacaklar
Alçaltacaklar düşmanların seni
Yaralayacaklar iğneli sözlerle
Bundan daha ağır ne olabilir (36)

हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् ।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥ ३७ ॥

Savaşta ölürsen göğşe uçarsın
Kazanırsan güzel güzel yaşarsın
Bunun için kalk ayağa Arcuna
Hazır ol kıyasıyla çarpışmaya (37)

सुखदुःखे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ ।
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ॥ ३८ ॥

Acı tatlı, bu az bu çok demezsen
Yengiyi, yenilgiyi bir sayarsan
Yalnız savaşmak için savaşırsan
Yanlış yapmış, suç işlemiş olmazsın¹³ (38)

एषा तेऽभिहिता सांख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु ।
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि ॥ ३९ ॥

Sankhya¹⁴ bilgeliğiydi söylediklerim
Yoga¹⁵ açısından da söyleyeyim
Arcuna, bunları iyi anlarsan
Kurtulursun zincirlerden, bağlardan (39)

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ।
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात् ॥ ४० ॥

¹³ Karma-Yoga, kendini ve kendi çıkarını düşünmeden, dharma'nın (doğa ve toplum yasasının) gereği olan işleri en iyi biçimde yapmayı sürdürerek, yani doğal ve günlük yaşam içinde kalıp iş yaparak kendini gerçekleştirmenin, olgunlaşmanın yolu...

¹⁴ «sāṅkhya, sāṅkhya», Hint felsefe sistemlerinden biridir. Saymak, ayırt etmek anlamına gelen Sankhya, Puruṣa'nın (öz-varlığın) Prakriti'yle (doğa) olan ilişkisinden (bk. "Prakriti'yle Puruṣa", s. 22) kaynaklanan yaratılış sürecinin aşamalarını sayarak (bk. XIII, 6, n. 4) evrenin oluşumunu açıklamaya çalışır.

¹⁵ «yoga», gerçeğe (hakikate) erme, Brahman'la ya da Atman'la birleşme, olgunlaşma, kendini düzene sokma, denetleme, denetim, eğitim, öğretimi anlamlarına gelen çok anlamlı ve çok yönlü bir kavram... Yoga'da soyut düşüncelerin somutlaştırılarak yaşama geçirilmesine, bilginin yaşanarak elde edilmesine önem verilir. Bunun için çeşitli nefes, beden ve zihin alıştırma Yoga'nın ilgi alanına girer. Yoga'nın amacı samadhi'ye ulaşmaktır. Bk. n. 17. Sankhya'yla Yoga birbirlerini tamamlayan iki ayrı felsefe sistemidir. Yoga, Vedanta felsefesine de yakındır. Bk. "Iṣvara", s. 24.

Yoga'da boşa gitmez hiç bir çaba
Hiç bir zorlama yoktur orada
Biraz ilerlese bir kişi bu yolda
Kurtulur sıkıntılardan, kaygılardan (40)

व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरुनन्दन ।
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयोऽव्यवसायिनाम् ॥ ४१ ॥

Bak Arcuna, ey soyluların iyisi
Bu yolda olanların birdir görüşü
Yolda olmayanlarsa şaşar sapar
Olurlar bölük bölük, türlü türlü (41)

यामिमां पुष्पितां वाचं प्रवदन्त्यविपश्चितः ।
वेदवादरताः पार्थ नान्यदस्तीति वादिनः ॥ ४२ ॥

Gerçeği anlamazlar görmezler
Boylarından büyük sözler ederler
Vedaları¹⁶ anlamadan bellerler

¹⁶ Hinduizm'in en eski ve temel metinleri olan Vedalar dört tanedir: Rigveda, Samaveda, Yacurveda ve Atharvaveda. Ancak eski metinlerde ve Bhagavad-Gita'da Atharvaveda, Vedalar arasında sayılmaz. Bk. IX, 17. Veda bilgi anlamına geliyor. Vedalar, Tanrı esini olarak (şruti) görüldüklerinden, doğru bilginin tartışılmaz kaynağı sayılmışlardır. Upanişadlar, Vedalardaki gizli anlamlardan yola çıkarak kendi içinde tutarlı düşünce yapıları ortaya koyan ve yine tanrı esini yani "şruti" (duyulmuş) sayılan kutsal metinlerdir. "Veda'lara dayanan felsefi metinlerse "smriti" (anımsanmış) sayılır. Bir destan içinde yer alan Bhagavad-Gita'nın şruti mi, smriti mi olduğu tartışmalıdır.

Bundan başka gerçek olamaz derler (42)

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम् ।
क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति ॥ ४३ ॥

Dünyayı ister göğşe yönelirler
Yeniden doğmak için çırpınırlar
Gösterişli törenler düzenlerler
Hep güçlü olmak, eğlenmek isterler (43)

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयाऽपहृतचेतसाम् ।
व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥ ४४ ॥

Mal mülk, eğlence peşinde koşanlar
Bunlar için duygulanıp coşanlar
Saplantılara saplanıp kalanlar
Mutlu¹⁷ olamazlar, bunu unutma (44)

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।
निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान् ॥ ४५ ॥

¹⁷ «samādhi». Yoga'nın son aşaması. Patancali'nin Yoga-Sutra'sında "Sekizinci (ve Son) Basamak"... Samadhi yaşantısı "Sat Çit Ananda" olarak nitelenmiştir. (Bk. "Brahman'la Atman", s. 20.) "Yöğun bilinçlilik ve mutluluk yaşantısı", "hakikate erme" Bk. II, 39, n. 15. Budistlerin, kurtulmak, aydınlanmak için yöneldikleri ve "sönmek, yok olmak" anlamına gelen "nirvana"ya Bhagavad-Gita'da da rastlıyoruz. Bk. II, 72, n. 28. Ayrıca, yine mutluluk, huzur belirten "ananda" ve "sukha" kavramları birçok yerde karşımıza çıkıyor. Bk. XVIII, 36, n. 12.

Vedaların¹⁸ özüdür üç guna¹⁹

Üç guna'yı aşmak gerek²⁰ Arcuna

İkiliğe de kanma²¹, arın durul

Aldanma, oyalanma, kendini bul (45)

यावानथर्घ उदपाने सर्वतः संप्लुतोदके ।

तावान्सर्वेष्वत्रु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानतः ॥ ४६ ॥

¹⁸ Bk. n. 16.

¹⁹ «guna»'lar, Sankhya felsefesinin önemli kavramlarıdır. Bunlar, Puruṣa'yla Prakriti'nin ilişkisinden doğan ve sonsuzluktan beri hep var olan temel durumlar ya da niteliklerdir. Guna'lar üç tanedir. «sattva», «rajas» ve «tamas». "Sattva" iyilik, güzellik, rahatlık, doğruluk, aydınlık; "racas", coşku, azgınlık, hareketlilik, değişim; "tamas" ise, ağırlık, durgunluk, karanlık anlamlarına gelir. Guna'lar hep bir arada bulunur ve birbirlerine dönüşebilirler. Bk. XIV, 5.

²⁰ «triguṇa», üç nitelik. "Üç guna'yı da aşmak gerek" sözünü Sankhya felsefesinin yardımıyla şöyle açıklayabiliriz: Puruṣa'nın kendini tanıyarak Prakriti'den bağımsız ve özgür olabilmesi için yalnız "tamas" ve "racas"ı değil "sattva"yı da yani iyiliği ve güzelliği de aşması, bunların da çekiminden kurtulması gerekiyor. Puruṣa ancak o zaman Prakriti'den kendini sıyrarak, kendi özüne, her türlü nitelemeden soyunmuş (sıfattan ârî) olan öz varlığına geri dönebilecek.

²¹ Sankhya felsefesi ikici (dualist) bir felsefedir. Puruṣa ve Prakriti (öz-varlıkla doğa) birbirine hep karşıt olarak duran iki ayrı gerçektir. "Ben-sen"; "ben-o" ya da "Özne-Nesne" ikiciliğinin ötesindeki tek ve son gerçeğin "Brahman" olduğu bundan sonraki dörtlükte belirtiliyor. Sankhya felsefesinin ikiciliğinden Vedanta felsefesinin tekçiliğine ya da tüm-tanrıculığına (monizm'e ya da panteizm'e) geçiliyor. (Brahman, Vedanta felsefesinin kavramıdır.)

Tanrıya²² eren gerçeği bilen için
 Vedalardaki gizli saklı bilgiler
 Her yanda gürül gürül akarken su
 Bir köşede kalan bir kuyuya benzer²³ (46)

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
 मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ॥ ४७ ॥

Şu anda gereken neyse onu yap
 Yaptığın işin çıkarını düşünme
 Yarar çıkar gelir diye çalışma
 İş yapmadan tembel tembel durma²⁴ (47)

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय ।
 सिद्धयसिद्धयोः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥ ४८ ॥

²² Brahman. Upanişadlar'da ve "Advaita-Vedanta" felsefesinde geliştirilen Brahman kavramı, soyut ve kişilik ötesi bir Tanrı kavramıdır. Bk. "Brahman'la Atman", s. 20. Kendi özümüzü tanıdığımız, benliğimizin ötesindeki kendiliğimizi, yani Atman'ı bulduğumuz zaman "Tek, Yalın ve Son Gerçeğe" ermiş olacağız. Görüldüğü gibi, Sankhya felsefesinin düşünceleri, Vedanta felsefesinde de, içeriği biraz değişmiş olan kavramlarla yine karşımıza çıkıyor.

²³ Gerçeğe (hakikate) erenler, her yerde "gerçeği", yani O'nu (Tanrıyı) gördüklerine göre din kitaplarına bakmaları artık gerekmiyor.

²⁴ Karma Yoga yapan kişi, kendisi için bir şey beklemeden gereken doğal işlemleri en iyi biçimde yaparak bir işi "oldurabilmeli"... Hiç bir dürtü olmayınca bir insan iş yapabilir mi? Bhagavad-Gita, Tanrı erlerinden, Tanrı uğrunda, Tanrı işini canla başla çalışarak, "benliği" aşarak yapmalarını istiyor.

Yoga dengeli olmaktır demişler
Yoga'dan güç alarak yap işini
Başarıyı başarısızlığı bir say
İşlerinin tutsağı olma Arcuna (48)

दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनंजय ।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥ ४९ ॥

Aydınlananlara, ey varlıklı kişi
Vız gelir işlerinin başarısı
Çıkarıcılar acınılacak kimseler
Aydınlanmaya çalış, gerçeğe er (49)

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम् ॥ ५० ॥

Aydınlanırsa bir kimse burada
Bu iyi şu kötü demez artık
Bunun için sen de çalış Yoga'ya
Yoga doğru iş yapma sanatıdır (50)

कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः ।
जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥ ५१ ॥

İşinin çıkarına bakmayarak
Bilge kişi gerçekte bütünleşir
Hep yeniden doğmaktan da kurtulur²⁵
Acının olmadığı o yere gelir (51)

²⁵ «karma» (Karma yasası, iş yasası, etki-tepki yasası), yaratılışın ve doğum-ölüm döngüsünün (samsara'nın) nedenidir. Yapılan bir işin etkisi yeni işleri doğurur. Yeni işler de başka

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।
तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ ५२ ॥

Bu yanlış ormanını geçip de
Sonunda aydınlığa çıkabilirsen
Söylenmişlerin ve söyleneceklerin
Senin için bir önemi kalmaz artık (52)

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला ।
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥ ५३ ॥

Aldatıcı sözlerle aldanmazsan
Kendi özünde sarsılmadan kalırsan
Gerçeğe erersin, aydınlanırsın
Gerçeğin bilincine ulaşırsın (53)

अर्जुन उवाच ।

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव ।
स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासीत ब्रजेत किम् ॥ ५४ ॥

işlere yol açar. Başı sonu belli olmayan bir etki tepki süreci içinde canlılar doğar, yaşar ve ölürlər. Yalnız gerçeğe eren kişi bu döngünün dışına çıkar. Çünkü ermiş, "olgun insan"dır (insan-ı kâmil), bilinci, hiç bir etkiden etkilenmeyecek düzeye gelmiştir; benliğini aşmış, doğayla, Tanrıyla birleşmiştir. Genedoğumun nedeni olan «karma» zinciri burada kırılır; benliği aşan kişi bir daha ayrı bir "kişilik" olarak doğmaz... Evrenin yaratılışındaki amacın "olgun insan" olduğunu bir Melâmî şairi olan Gaybî Baba (The Bektashi Order of Dervishes. s. 118) şöyle dile getirmiş:

*"Bir ağaçdır bu âlem / Meyvası olmuş adam
Meyvadır maksûd olan / Sanma ki ağaç ola"*

ARCUNA

Gerçeğe eren bilgeler acaba
Hangi dili konuşurlar, Krişna
Gerçeği bilenler ne anlatırlar
Nasıl otururlar, nasıl kalkarlar (54)

श्रीभगवानुवाच ।

प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोगतान् ।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ५५ ॥

KRİṢṆA

Kışkırtıcı isteklerden kurtulursa
Zihin karışıklığını giderirse
Kendi kendisine yeterse bilge
Ona gerçeği bilen bilge derler (55)

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ।
वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ ५६ ॥

Acılara katlanmayı bilirse
Tatlılığın çekimine kapılmazsa
Tutku, kaygı nedir bilmezse bilge
Ona yolundan şaşmaz bilge derler (56)

यः सर्वत्रानभिस्त्रेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम् ।
नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ५७ ॥

Bu iyidir şu kötüdür demeyen
Hiç bir şeyi olağanüstü bulmayan
Ne göklere çıkaran ne de yeren
Bir bilgenin bilgeliği sarsılmaz (57)

यदा संहरते चायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ५८ ॥

Nasıl bir kaplumbağa gerektiğinde
Kabuğuna çekilir, kendini toplarsa²⁶
Bir bilge de kapanır kendi içine
Toplar kendini, yoğunlaşır özünde (58)

विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः ।
रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते ॥ ५९ ॥

Canımız alıştığı tatları ister
İçe kapanılınca bu tatlar söner
Yüce gerçeğin tadına varılınca
Bütün tatlar yavan kalır, geçer gider (59)

यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः ।
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥ ६० ॥

Bir kimse kendini sıkça da tutsa da
Öyle güçlüdür ki istekler, Arcuna
Alır götürür ben şaşmam diyeni
Sürükler bir oraya bir buraya (60)

²⁶ Yoga'nın aşamalarından biri. Yogi'nin kendi kendisini toplamayı, dikkatini kendi iç dünyasına yöneltmesi... Patancali'nin Yoga Sutra"sındaki "içe yönelmeyle" ilgili aşamalar şunlar: «pratyāhāra». "İçe kapanış". Ok atmak için önce giriş geriliyor... "dhāraṇa", yoğunlaşma, dikkatin bir yerde toplanması (konsantrasyon). Yay gergin durumda tutularak bir yere nişan alınıyor... «dhyāna», "meditasyon", düşünceler doğru yönde akınaya başlıyor. Ok yaydan çıkıyor... Son aşama ve hedef «samādhi»... (Bk. II. 44, n. 17)

तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत मत्परः ।
वशे हि यस्येन्द्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६१ ॥

Bilge olan isteklere kanmadan
Bana²⁷ yönelsin ki birliğe ersin
İsteklere kapılmayan kimsenin
Bilinci gerçekte yoğunlaşır (61)

ध्यायतो विषयान्पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते ।
सङ्गात्संजायते कामः कामात्क्रोधोऽभिजायते ॥ ६२ ॥

İçine dalmış durumdayken bilge
Eğer alıştığı tatları düşlerse
Bunlara doyamaz, bağımlı kalır
O zaman da istekler kamçılanır (62)

क्रोधाद्भवति संमोहः संमोहात्स्मृतिविभ्रमः ।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥ ६३ ॥

Kızırgan isteklerle yanılma başlar
Yanılırlar yüzünden kafa karışır
Kafa karışınca başta akıl kalmaz
Akıl kalmayınca da baştan çıkılır (63)

रागद्वेषविमुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन् ।
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ॥ ६४ ॥

İsteklerden tutkulardan arınırsa
İsteklerinin tutsağı olmazsa

²⁷ "Ben, Sen, O" ayrılığının, "ikiliğin" aşılması gerektiği bildirilmişti... Bk. II, 45. Buradaki Ben, Büyük Ben yani O...

Kendini tutmasını bilirse bilge
Arınmışlık basamağına ulaşır (64)

प्रसादे सर्वदुःखानां हानिरस्योपजायते ।
प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥ ६५ ॥

Bilge arınınca acıları diner
Bütün tutkuları, kaygıları gider
Mutluluğunun bilinciyle yüzer
Çok sürmez bilinçle gerçeğe erer (65)

नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना ।
न चाभावयतः शान्तिरशान्तस्य कुतः सुखम् ॥ ६६ ॥

Gerçeğe ermeyen bilinçli olmaz
Bilinçli olmayanın zihni berrak olmaz
Zihin bulanıkken iç barış da olmaz
İç barış olmayınca mutluluk olur mu (66)

इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनोऽनुविधीयते ।
तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि ॥ ६७ ॥

Azgınlaşırsa istekler dalga dalga
Ne zihin açıklığı kalır ne kafa
Dalgalara kapılan bir kayak gibi
Kişi sürüklenir oraya buraya (67)

तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६८ ॥

Bunun için ey kolu güçlü yiğit
Yola giren istemeyi kesmeli

İsteklerden kurtulursa bir kişi
Gerçeğin bilincine ulaşır (68)

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ ६९ ॥

Herkese karanlık görünen o yer
Bilgelerin aydınlandığı yerdir
Herkesi uyanık tutan nesneler
Bilgeler için uyutan şeylerdir (69)

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।
तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ ७० ॥

Nasıl deniz sayısız akarsularla
Sürekli dolar dolar da taşmazsa
İstekler de böyle boşalır yokluğa
İç barışa erer, bir isteği olmayan (70)

विहाय कामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः ।
निर्ममो निरहंकारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ७१ ॥

Bütün boş istekleri kesmişse
İsteklerden arınmış yaşıyorsa
Kendi çıkarını düşünmüyorsa
İç barış yol erinin içindedir (71)

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ७२ ॥

İşte böyledir erenler Arcuna
Gerçeğe bir eren, oradan çıkmaz
Gerçeğe son deminde erse bile
Gerçekte yok olur²⁸ ve hep var olur²⁹ (72)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
सांख्ययोगो नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

Om... Bilmek ve Olmak³⁰, Bhagavad Gita Upaniṣadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Kriṣṇa'yla Arcuna arasındaki konu-
manın ikinci bölümünün adıdır. (2)

²⁸ «brahmanirvāṇa», Tanrı içinde erimek, yok olmak... Tasavvuf-
ta: "fenâ-fi'llah".

²⁹ "Bekâ-bi'llah". Tanrıyla bir olup O'nda sürekli kalış...

³⁰ «sāṅkhya-yoga», Sankhya-Yoga.

तृतीयोऽध्यायः

III. BÖLÜM

İş Yapma Yolu

अर्जुन उवाच ।

ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन ।
तत्किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव ॥ १ ॥

ARCUNA

Kazanmak tutkusuyla iş yapmamak
Gerçeği anlamak gerekir dersin
Peki Krişna öyleyse beni niçin
Bu anlamsız savaşa sürüklersin (1)

व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे ।
तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयोऽहमाप्नुयाम् ॥ २ ॥

Çok anlamlı sözlerinle doğrusu
Aklım iyice karışıyor benim
Bu doğru sözler içinde hangisi
Sence benim için en doğrusu (2)

श्रीभगवानुवाच ।

लोकेऽस्मिन् द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयाऽनघ ।
ज्ञानयोगेन सांख्यानां कर्मयोगेन योगिनाम् ॥ ३ ॥

KRİŞNA

Daha önce anlattım, ey doğru kişi
İki yol¹ bulunduğunu söyledim
Bilgelerin² düşünme yoludur biri
Erenlerin³ iş yapma yolu öteki (3)

न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते ।
न च संन्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥ ४ ॥

İş yapmaktan kaçınan kişinin
İşinin yükü üstünden kalkmaz
Bütün işlerini bırakanın
Yolu kolaylaşmaz düze çıkmaz (4)

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत् ।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥ ५ ॥

Bir kişi bir an bile durabilir mi
Hiç kıpırdamadan hiç bir iş yapmadan
Elinde olmadan bir iş yapar durur
Durumuna göre bir iş yapmış olur (5)

कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन् ।
इन्द्रियार्थान्विमूढात्मा मिथ्याऽऽचारः स उच्यते ॥ ६ ॥

¹ Sankhya ve Yoga (felsefe ve uygulama). Cnana Yoga («jñānayoga») ve Karma Yoga (bilgi yolu ve iş yapma yolu). Biri düşünerek öteki yaşayarak olgunluğa götüren iki yol.

² Sankhyacılar, Cnana Yogiler. Cnana, sezgiyle elde edilen bilgi, bilgelik...

³ Yogiler, Karma Yogiler. «karmayoga», bk. II, 38, n. 13.

Duyularını içe yöneltip de
 Aklı fikri dışarda kalan kimse
 Aldanır, kendi kendini aldatır
 Aldanan kimsedir o, bilge değildir (6)

यस्त्विन्द्रियाणि मनसा नियम्यारभतेऽर्जुन ।
 कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते ॥ ७ ॥

Ancak Arcuna, duyularına
 Aklıyla yön vermeye başlayan
 Eli kolu iş yaptıkça iş yapan
 Ve özgür kalandır, bilge olan (7)

नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ।
 शरीरयात्राऽपि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः ॥ ८ ॥

Gerekli olan bütün işleri yap
 İş yapmak iş yapmamaktan iyidir
 En azından sağ kalmak için bile
 Boş durmamak, bir iş yapmak gerekir (8)

यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः ।
 तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्गः समाचर ॥ ९ ॥

Özveriyle⁴ yapmazsan işlerini
 İşlerin seni bu dünyaya bağlar
 İşlerini O'na ada, Arcuna
 Bağımlılıktan kendini kurtar (9)

⁴ Yacna («yajña»), kurban, özveri, sunu, adak... Hinduizmin eski biçimi olan Brahmanizmde çok önemli olan kurban, Bhagavad-Gita'da değişik bir açıdan ele alınıyor; bütün yaşamın gerçekte bir kurban töreni olduğu gösteriliyor.

सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः ।
अनेन प्रसविष्यध्वमेष वोऽस्त्विष्टकामधुक् ॥ १० ॥

Özveriyle yaratınca Yaradan⁵
Şöyle buyurmuştu size eskiden
Yararlanın bu yaratılanlardan
Dilediğinizi alın Kamaduk'tan⁶ (10)

देवान्भावयतानेन ते देवा भावयन्तु वः ।
परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥ ११ ॥

Tanrılara⁷ yararlı olursanız
Siz de onlardan yararlanırsınız
Karşılıklı yarar ve iyilikle
En iyi duruma ulaşırsınız (11)

इष्टान्भोगान्हि वो देवा दास्यन्ते यज्ञभाविताः ।
तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एव सः ॥ १२ ॥

İsteğiniz neyse tanrılar verir
Özveriyi karşılıksız bırakmaz
Verilenlerden yararlanan kimse
Yaramazdır hep alır hiç vermezse (12)

⁵ *Pracapati*, «prajāpati». Daha çok kutsal Brahmana metinlerinde geçen bir "Baba Tanrı" kavramı... *Pracapati*, *Upaṇiṣad*larda yerini *Brahma*'ya ve *Brahma* da soyut bir tanrı kavramı olan *Brahman*'a bırakmıştır.

⁶ «*kāmadhuk*». (Öteki adları: *Kamadhenu*, *Surabhi*). (Bk. X, 28, n. 23). Bir tanrı ineği. Bolluk simgesi.

⁷ *Eski Arya tanrıları çoğunlukla doğa güçlerini ve yasalarını temsil ediyorlardı. Indra göğün, yağmur, şimşek ve yıldırımın; Agni, ateşin; Vayu'ysa rüzgâr ve fırtınaların tanrısıydı.*

यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषैः ।
भुञ्जते ते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात् ॥ १३ ॥

Olgun kişi aşını O'na sunar
Sonra arta kalanı yer, aç kalmaz
Yalnız kendini düşünen kimseyse
Yer yer doyamaz, bir türlü duramaz (13)

अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसंभवः ।
यज्ञाद्भवति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमममुद्भवः ॥ १४ ॥

Canlılar tohumlardan olmuştur
Tohumları olduransa yağmurdur
Yağmur yağması özveriyle olur
Özveri iyi işlerin tohumudur (14)

कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवम् ।
तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥

Yapılan iş Tanrınınır, bunu bil
Yapılan özveri yine O'nundur
İşte O her yerde eli olandır
Her zaman özveride bulunandır⁸ (15)

⁸ «brahman». Bhagavad-Gita'da Brahma'yla Brahman arasındaki ayrım kesin değildir. Sanskritçede adlar erkek (eril), dişi (dişil) ve cinsiyetsiz (yansız, nötr) olabiliyor. Brahma erkek, Brahman ise ne erkek ne dişidir.

Doğa, bir mimarın yaptığı bir yapı gibi tasarlanarak bir plana göre mi yapılmış, yoksa bir ağaç gibi doğal olarak kendi içindeki bir programa göre büyüyerek mi gelişmiş? Birbiriyle uzlaşmaz gibi görünen iki ayrı yaradılışı açıklama

एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ।
अद्यायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥ १६ ॥

Boş verip özveriye katılmayan
Bu döngüyü kesintiye uğratan
Koşuşturur doymak için boşuna
Boşuna yaşar o kişi, Arcuna (16)

यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्मतृप्तश्च मानवः ।
आत्मन्येव च संतुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ १७ ॥

Gerçeği kendi özünde arayan
Kendi özüne eren⁹ olgunlaşan
Kendisi kendisine yeten kişi
Ermıştır. Kalmaz artık onun bir işi (17)

girişimi... Dilediği gibi yasa yapan bir baba tanrı yerine Upanişadlarda etki tepki yasasının dışına çıkamayan bir ilke, hatta yasanın kendisi olan Brahman konmuştur.

"O ağaç ki tahtasıdır Brahman / Yer ve gök yapılmıştır hep ondan" (İlkçağ Felsefesi, Hint Çin Yunan; s. 50).

Bhagavad-Gita değişik, hatta çelişkili tanrı kavramlarını soyut bir kişilik olan İşvara kavramıyla uzlaştıran gerçekte bir tutarsızlığın olmadığını göstermeye çalışıyor. (Bk. "İşvara", s. 24).

⁹ Kendi özünü (Atman'ı) kavrayan kişi Brahman'la bütünleşir, Tanrıyla bir olur. (Bk. "Brahman'la Atman", s. 20.) Upanişadlarda bu durum "Brahman = Atman (Brahman eşittir Atman)" diye özetlenmiştir. Atman benlik ötesi bir öz olduğundan benliğin ötesine geçmiş olan ermişin hiç bir kişisel beklentisi, amacı olamaz. Yine de o, doğayla uyum içinde olmanın gerektirdiği işleri en iyi biçimde yapmayı sürdürecektir.

नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन ।
न चास्य सर्वभूतेषु कश्चिदर्थव्यपाश्रयः ॥ १८ ॥

İş yapmakla o, hiç bir şey kazanmaz
İş yapmamakla hiç bir şey yitirmez
Ne başkasından bir karşılık bekler
Ne de bir dayanak, sığınak ister (18)

तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचर ।
असक्तो ह्याचरन्कर्म परमाप्नोति पूरुषः ॥ १९ ॥

Ancak işlere bağımlı olmadan
İş olsun diye sürekli yap bir işi
Çünkü yalnız böyle iş yapan kişi
Yücelir, en yüce olana ulaşır (19)

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः ।
लोकसंग्रहमेवापि संपश्यन्कर्तुमर्हसि ॥ २० ॥

Canaka¹⁰ ve onun gibi racalar
İyi işler yaparak yüceldiler
İyi işler yapmaya sen de çalış
Dünyanın iyiliği için yarış (20)

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।
स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥ २१ ॥

¹⁰ «janaka», Mithila kralı. Ramayana destanının kahramanı Rama'nın kayın babası. Canaka, Rama'nın eşi olan Sita'yı bebekken bir tarlada bulmuş ve onu kendi çocuğuymuş gibi bir prenses olarak büyüttmüş.

Raca bir işe öneyak olunca
Uyrukları ona ayak uydurur
Ortaya iyi bir örnek konunca
Bunu gören herkes yolunu bulur (21)

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किञ्चन ।
नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्माणि ॥ २२ ॥

Gerçekte benim yok burda bir işim
Üç dünyanın¹¹ birinde bir görevim
Yok ki içimde kalmış bir isteğim
Ama işte bak, başındayım işimin (22)

यदि ह्यहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतन्द्रितः ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ २३ ॥

Ben üzerime düşeni yapmazsam
İşlerimde özenli olmazsam
Herkes bana uymaz mı, Arcuna
Bütün işler çığırmdan çıkmaz mı (23)

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्या कर्म चेदहम् ।
संकरस्य च कर्ता स्यामुपहन्यामिमाः प्रजाः ॥ २४ ॥

Ben işimin başında durmazsam
Kurulmuş olan şu düzen yıkılmaz mı
Kötülüğe yol açılmış olmaz mı
Yaratılmışların sonu gelmez mi (24)

सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वन्ति भारत ।
कुर्याद्विद्वांस्तथाऽसक्तश्चिकीर्षुर्लोकसंग्रहम् ॥ २५ ॥

¹¹ «triloka». Bk. I, 35, n. 56.

Bilgisiz kişi çıkarını kollar
 Bunun için de işine bağlıdır
 Bilge olansa çıkarını düşünmez
 Dünyanın iyiliği için çalışır (25)

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।
 जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समाचरन् ॥ २६ ॥

Çıkarları için iş yapsalar da
 Bilgisizler bırakın iş yapsınlar
 Bilge onları uyarıp şaşırtmaz
 Yapılan işleri gereksiz bulmaz (26)

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ।
 अहंकारविमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ २७ ॥

Doğadaki bütün, varlıklar işler
 Yalnız doğa güçlerinin işidir
 Bilgisizler iş yapan benim, der
 Benlik aldatmacasını göremez (27)

तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः ।
 गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा न सज्जते ॥ २८ ॥

Ey kolu güçlü yiğit, bilgeler
 İşlerin niçin olduğunu bilirler
 Doğanın işleyişini görürler
 Bunun için işlere bağlanmazlar (28)

प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जन्ते गुणकर्मसु ।
 तानकृत्स्नविदो मन्दान्कृत्स्नविन्न विचालयेत् ॥ २९ ॥

Bilgisizlerse işlerine bağlanır
Doğa güçlerine akıl erdiremez
Bilgeler işlerine karışmamalı
Onların aklını karıştırmamalı (29)

मयि सर्वाणि कर्माणि संन्यस्याध्यात्मचेतसा ।
निराशीर्निर्ममो भूत्वा युध्यस्व विगतज्वरः ॥ ३० ॥

Bana adayarak bütün işlerini
Kazanmayı, bir şey elde etmeyi
Bilinçli olarak bırak, geç bunları
Hazır ol savaşa, doğrul, ey savaşçı (30)

ये मे मतमिदं नित्यमनुतिष्ठन्ति मानवाः ।
श्रद्धावन्तोऽनसूयन्तो मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभिः ॥ ३१ ॥

Verdiğim bu öğütleri tutanlar
İşlerini buna göre yapanlar
Özveriyle, inançla çalışanlar
İşlerine bağımlı olmazlar (31)

ये त्वेतदभ्यसूयन्तो नानुतिष्ठन्ति मे मतम् ।
सर्वज्ञानविमूढास्तान्विद्धि नष्टानचेतसः ॥ ३२ ॥

Ancak sözlerimi dinlemeyenler
Öğütlerime kulak asmayanlar
Şunu bilesin, yoldan çıkmışlardır
Yollarını şaşırmış şaşkınlardır (32)

सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ।
प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति ॥ ३३ ॥

Herkes kendi doğasına¹² göre yaşar
Bilgeler de doğaya uygun davranır
Kendi doğana böyle karşı çıkmanın
Kendini sıkmanın, ne gereği var (33)

इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ।
तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ ॥ ३४ ॥

Duyularımızla algıladığımız
Çekici ve itici duygular vardır
Bunları azdırmaya kalkmayın sakın
Çünkü bunlar yola konmuş tuzaklardır (34)

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ ३५ ॥

Başkasının açık olan yolundan¹³ değil
Çıkmaz da olsa kendi yolundan yürü
Kendi yoluna baş koyman daha iyidir
Başkasının yolu sana göre değildir (35)

अर्जुन उवाच ।
अथ केन प्रयुक्तोऽयं पापं चरति पूरुषः ।
अनिच्छन्नपि वाष्पेय बलादिव नियोजितः ॥ ३६ ॥

ARCUNA

İnsanı kışkırtan, sıkıştıran
İstemediği halde suç işleyen

¹² «prakṛti», doğa. Bk. XIII, 6, n. 4.

¹³ «dharma». Bk. I, 43, n. 58.

O şey, neyin nesidir o zaman
Baş edilemez bir şey mi o, Krişna (36)

श्रीभगवानुवाच ।

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ।
महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ॥ ३७ ॥

KRIṢṆA

Bu şey kızgın isteklerdir, tutkulardır
Bunlar dünyaya bağımlılıktan olur
İnsanı yer bitirir ve suç işletir
Şunu bil, burada gerçek düşman o'dur (37)

धूमेनाव्रियते वहिर्यथाऽऽदर्शो मलेन च ।
यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम् ॥ ३८ ॥

Duman yanan ateşi nasıl gizlerse
Toz parlak bir aynayı nasıl örterse
Ana rahmi dölütü nasıl saklarsa
Bu kızgın istekler de öyle saklanır (38)

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ।
कामरूपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च ॥ ३९ ॥

Kızgın isteklere dönüşen, yanan
Doymak bilmez bir ateş vardır sanki
İşte budur bilgelerin baş düşmanı
Bilgeliğin örtüsü de işte budur (39)

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते ।
एतैर्विमोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम् ॥ ४० ॥

Duyular düşünceler ve bilinç
İsteklerin beşiğidir derler
İstekler bunlarla kamçılanır
Aklımızı başımızdan alır (40)

तस्मात्त्वमिन्द्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ ।
पाप्मानं प्रजहि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ॥ ४१ ॥

İlk önce sen bunun için, Arcuna
Duyularını toparlamalısın
Bilgiyi ve bilgeliği yok eden
Azgın isteklerle savaşmalısın (41)

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्यः परं मनः ।
मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तु सः ॥ ४२ ॥

Duyuların¹⁴ yüce olduğu söylenir
Düşünceler¹⁵ duyulardan da yücedir
Bilinç¹⁶ düşüncelerin de üstündedir
Bilinçten daha da üstün olan O'dur¹⁷ (42)

एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना ।
जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम् ॥ ४३ ॥

¹⁴ «indriya», duyu... İki türlüdür: "Bilgi duyuları" («jñānen-driya») ve "iş duyuları" («karmendriya»). Bilgi duyuları beş tanedir: Görme, koklama, işitme, tat alma ve dokunma. İş duyuları da beş tanedir: Konuşma, tutma, yürüme, sindirim, üreme. On birinci duyuyorsa bütün bu duyuların verdiği duyguları işleyen «manas»'tır.

¹⁵ «manas», ayırt etme, düşünme, kavrayış.

¹⁶ «budhi». Bilinç, duyarlık...

¹⁷ Brahman ya da Atman... Puruṣa... İşvara...

Özünden güç al durul bul kendini
Aklın ötesindeki gerçeği sez
İstek kılığındaki düşmanımı
Kolu güçlü yiğit durdur kes (43)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
कर्मयोगो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

Om... İş Yapma Yolu¹⁸ Bhagavad Gita Upani-
şadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve
Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın
üçüncü bölümünün adıdır. (3)

¹⁸ «karmayoga», iş yapma yolu.

चतुर्थोऽध्यायः

IV. BÖLÜM

Bilgi Yolu

श्रीभगवानुवाच ।

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।
विवस्वान्मनवे प्राह मनुर्दिक्वाकवेऽब्रवीत् ॥ १ ॥

KRİŞNA

Sonsuz ve parlak bilgi yolunu
Güneş tanrısına¹ göstermiştim
Güneş tanrısı Manu'ya² yansıtmıştı

¹ «vivasvān». Parlak, parlaklık... Güneşi ve güneş tanrılarını çağrıştıran bir ad.

² «manu», Sanskritçe "man" (düşünmek) kökünden türemiş... İlk insan... Âdem Baba... Hint "evren yaratılış bilgisi"ne (kozmogonisine) göre, (bk. VIII, 17, n. 11) her yeni dönemde (manvantara) başka bir Manu ortaya çıkıyor. Bugünkü insanlığın atası olan Manu, yedinci Manu... Babası Vivasvan olduğu için adı Vaivasvata'dır... Birinci Manu'nun adıyla Svayambhu'dur. Hinduizmin önemli din kitaplarından biri olan Manu Smriti'de (ya da Dharma Şastra, İÖ. 5. yy.) birinci Manu konuşuyor...

Manu raca Īkṣvaku'ya³ anlatmıştı (1)

एवं परम्पराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदुः ।
स कालेनेह महता योगो नष्टः परंतप ॥ २ ॥

Kuşaktan kuşağa aktarıldı bu bilgi
Bilge racalar bundan yararlandılar
Sonra aradan uzun bir zaman geçti
Ve bir gün bu bilgi unutuldu gitti (2)

स एवायं मया तेऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥ ३ ॥

İşte bu çok eski yitik bilgiyi
Bugün yeniden sana veriyorum
Benim arkadaşımın yoldaşımın
Benden gizli bilgiyi alacaksın (3)

अर्जुन उवाच ।

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।
कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥

ARCUNA

Sen güneş tanrısından önce mi doğdun
Yoksa o senden daha önce mi doğdu
Aklım almaz bunu nasıl anlayayım
Önce onu aydınlatmış olduğunu (4)

³ «īkṣvāku». Yedinci Manu'nun ilk oğlu... Güneş krallar soyu onunla başlıyor... Mahabharata'nın başka bir yerinde de Vivasvan - Manu - raca Īkṣvaku sıralaması görülüyor. (Mahabharata, Śantiparva: 348, 51-52).

श्रीभगवानुवाच ।

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।
तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ॥ ५ ॥

KRİŞNA

Pek çok kez gelip gittik doğduk öldük
Sen de ben de çok yaşadık çok gördük
Yalnız ben bilirim geçmişimi⁴
Sen bilemezsin nerden geldiğini⁵ (5)

⁴ Benzer düşünceler Bektaşî devriyelerinde de var (*The Bektashi Order of Dervishes*, s. 120):

Yök iken Âdem'le Havva âlemde
Hak ile Hak idik sır-ı müphemde
Bir gececik mihman kaldık Meryem'de
Hazreti İsa'nın öz babasıyız

⁵ Pandu Oğulları gerçekte Pandu'nun değil Tanrıların Oğulları... Mahabharata destanundaki bu sırrı da açıklayalım:

Kunti Ana, daha genç bir kızken, keramet sahibi bir ermişe hizmet etti ve karşılık olarak da ondan büyüülü bir söz (mantra) aldı. Bu büyüülü sözü söylerse Tanrılar tarafından sevillecek ve Tanrılara benzeyen güzel bir çocuk doğuracakmış. Kunti merakını yenemeyerek bu büyüülü sözü denedi. Güneş tanrısı çıkageldi. Kuntî korkuyla özür diledi ve bâkire olduğunu söyledi. Güneş tanrısı "benim çocuğumu doğurduktan sonra gene bakire kalacaksın" dedi. Kunti Karna'ya gebe kaldı. Ama utancından bu durumu kimseye söyleyemedi. Karna'yı gizlice doğurdu ve bir tahta kutuya koyarak ırmağın sularına salıverdi (Bk. I, 8, n. 25)...

Bir süre sonra Kunti kral Pandu'yla evlendi... Pandu bir gün ormanda avlanırken bir ermişle karısını geyik sandı ve onlara ok attı. Ölmek üzere olan ermiş, "Sen de bundan sonra

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्ममायया ॥ ६ ॥

Gerçekteyse ben hiç doğmadım ve ölmedim
Bütün varlıkların yaratıcısı benim
Kendi özümü koruyarak biçim aldım
Ete kemiğe bürünüp buraya geldim⁶ (6)

karılarıyla sevişeme... Sevişirsen ölürsün." dedi... Kunti bir gün kendisine verilmiş olan büyümlü sözü anımsadı ve Pandu'nun izniyle bu sözü söyleyerek ayrı ayrı tanrılardan gebe kaldı. Sırasıyla Yudhiştira'yı, Bhima'yı ve Arcuna'yı doğurdu. Arcuna'nın babası İndra'dır. Pandu'nun ikinci karısı da, Kunti'den öğrendiği büyümlü sözü söyleyerek öteki iki Pandu Oğlunu dünyaya getirdi... Pandu güzel bir ilk bahar günü artık dayanamayıp sevişmek istedi ve ikinci karısıyla sevişmeye kalkınca öldü.

⁶ «avatāra» doktrini. Tanrının ete kemiğe bürünerek belirli amaçlarla yeryüzüne inmesi... Avatarlık, karma yasasının (etki tepki zincirinin) dışında oluşan bir Tanrı isteği; Tanrının dünyanın gidişine karışması... Özellikle Vişnucular arasında çok yaygın ve güçlü olan bir inanç... Vişnu'nun önemli avatarları şunlardır: 1) Balık (Matsya); 2) Kaplumbağa (Kurma); 3) Domuz (Varaha); 4). Yarı Arslan-Yarı İnsan (Narasinha); 5) Cüce (Vamana); 6) Baltalı Rama (Paraşurama); 7) Rama; 8) Krişna; 9) Buda (Buddha, Budizmin kurucusu); 10) Kalki (ya da Kalkin, Kali döneminin sonunda gelecek...) Bu sıralamayla belki insanlığın evrimi anlatılmak isteniyor ama, Avatara inancı, hele Vişnucuların sunduğu biçimiyle, mantığın sınırlarını iyice zorluyor... Hintli düşünür ve şair Şri Aurobindo (1872-1950) "Essays on the Gita"da avatarlığın da bizim içimizde olduğunu söylüyor. Birden geliveren bir lütuf, bir esin, bir yaşantı... Gerçeğe ermek de, gerçeğin içe doğması da aynı yaşantının iki yüzü...

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदाऽऽत्मानं सृजाम्यहम् ॥ ७ ॥

Ne zaman yolum tıkanır, kapanırsa
Sapıtanlar azıtanlar çoğalırsa
Kimse yola girmez, yolu bulamazsa
Ben de kendimi işte böyle gösteririm⁷ (7)

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनायै संभवामि युगे युगे ॥ ८ ॥

İyilik tohumları ekmek için
Kötülüğü kökünden kesmek için
Kapalı yolu yeniden açmak için
Zamanı gelince buraya inerim (8)

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥ ९ ॥

⁷ Hristiyanlıkta da İsa'nın Tanrı Oğlu olarak dünyaya gelişi Hint avatara inancını anımsatıyor. Bazı araştırmacılar destanlardaki ve Puranalardaki öykülere ve motiflere bakarak İncil yazarlarının Hintli kaynaklardan beslenmiş olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Ancak Hristiyan din adamları, Puranaların İsa'dan sonraki yüzyıllarda tamamlanmış olduğunu, bunun için de, Hristiyanlığın Hinduizmden değil, Hinduizmin Hristiyanlıktan etkilenmiş olduğunu söylemişlerdir. (The Catholic Encyclopaedia, Vol. II, Brahmanism maddesi). Yine bu kaygılarla Bhagavad-Gita'nın da İsa'dan sonraki yüzyıllarda yazıldığı ya da değiştirildiği görüşü ısrarla ileri sürülmektedir.

Beni ve işlerimi gören, sezen
Gerçeği iyi kavrar, beni bulur
Artık gene doğmaz, dünyaya gelmez
Doğrudan doğruya bana kavuşur (9)

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः ।
बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥ १० ॥

Kızgınlık korku ve tutkuyu yenen
Bilgiyle olgunlaşan pek çok bilge
Arınarak soyundu, bana erdi
Bende çözüldü, özümde eridi (10)

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ ११ ॥

Kendilerini nasıl sunarlarsa
Onları öylece kabul ederim
Arcuna, pek çok kimse bana uyar
Her yerde yolumdan gelenler var (11)

काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥ १२ ॥

İşinde başarılı olmak isteyen
Yarı tanrılara adaklar sunar
Verimli kazançlı dünya işleri
Çabuk olur, o kadar uğraştırmaz (12)

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥ १३ ॥

Yapılan işlerin türüne göre
 Toplum dörde ayrılır, bilirsin⁸
 Ben her şeyin yaratıcısıysam da
 Ötesindeyim bu gibi şeylerin (13)

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।
 इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥ १४ ॥

İşlerime bağımlı değilim ben
 Onlardan bir yarar çıkar beklemem
 Benim böyle olduğumu bilen de
 Bağımlı olmaz dünya işlerine (14)

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।
 कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वं पूर्वतरं कृतम् ॥ १५ ॥

İşlerinin tutsağı olmamayı
 Eski ermişler iyi bilirlerdi
 Sen de onlar gibi iş yapmalısın
 Eskilerin yolundan gitmelisin (15)

किं कर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।
 तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १६ ॥

⁸ 1) Brahman'lar (din adamları), 2) Kṣatriya'lar (soylu savaşçılar, krallar), 3) Vaiṣya'lar (satıcılar, çiftçiler), 4) Śudra'lar (işçiler, sanatçılar). Bu dört kast zamanla işlerin türüne göre dallanıp budaklanmış, 3000 dala ve 25000 dolayında alt dala ayrılmıştır. Bir de kast düzeninin dışına itilen Parya'lar (Dokunulmazlar, Dışlanmışlar) vardır ki Mahatma Gandhi onlara Tanrının Canları/Çocukları (Haricanlar, Harijans) adını vermiştir. Hari, Kriṣṇa'nun (ve Viṣṇu'nun) adlarından biri...

İşler nasıl olur nasıl yapılır
Bilginler bile burada şaşırır
Bunu bir parça açıklayayım da
Yaptığın işlerin tutsağı olma (16)

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ।
अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥ १७ ॥

İş yapmamak nedir, bu anlaşılmalı
Yanlış iş nedir, bu anlaşılmalı
İş yapmak nedir, bu da anlaşılmalı
Güçtür hem iş yapmak hem yolda olmak (17)

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।
स बुद्धिमान्मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥ १८ ॥

İş yapmakla iş yapılmayabilir
İşler yapılmadan da olabilir
Bunu gören kimse gerçeği görür
Ne iş yaparsa yapsın, iyi olur (18)

यस्य सर्वे समारम्भाः कामसङ्कल्पवर्जिताः ।
ज्ञानाग्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः ॥ १९ ॥

Bir kimsenin çalışmaları işleri
İsteklerden tutkulardan arınmışsa
Bilgeliğin ateşinde sınanmışsa
Bilenler o kimseye aydın⁹ derler (19)

⁹ «budha». Buda'nın yazılışıysa «buddha». İkisi de «budh»
("uyanma, bilinçlenme") kökünden türemiş.

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः ।
कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि नैव किञ्चित्करोति सः ॥ २० ॥

İşlerinden bir şey beklemeden o
Her zaman gönlünü ferah tutarak
Güzel güzel işlerini yaparsa da
Kendisi için bir iş yapmış olmaz (20)

निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः ।
शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥ २१ ॥

Tutkusuzdur, ama aklı başındadır
Zenginleşme isteği kalmamıştır
Yalnız yaşamı için gerekeni alır
Böylece yanlış bir iş yapmamış olur (21)

यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वन्द्वातीतो विमत्सरः ।
समः सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥ २२ ॥

Yalnız payına düşen şeylerle yetinen
Var yok ikiliğinin ötesine geçen
Başarıymış başarısızlıkmış aldırmayan
İşlerinin tutsağı olmaz hiç bir zaman (22)

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ।
यज्ञायाचरतः कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥ २३ ॥

Bağlarından kurtulup özgürleşen
Bilgiye erişen, bilgiyle dolan
İşlerini özveriyle bitiren
Kaygısızdır, çözülmüştür, ermiştir (23)

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविः ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्म कर्म समाधिना ॥ २४ ॥

Özveri tanrınınadır, adak tanrıdır
Kurban ateşinde yanan tanrıdır
İşini tanrıya adayanların
Olacağı varacağı tanrıdır (24)

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते ।
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुहति ॥ २५ ॥

Kimisi yalnız tanrıyı düşünür
Böylece özünü tanrıya adar
Kimisi özveride bulunmak için
Kurban ateşine adağını atar (25)

श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुहति ।
शब्दादीन्विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुहति ॥ २६ ॥

Kimisi işitmeyi ve öteki duyuları
Kendini tutma ateşine sunar
Kimisi sesi ve öteki algıları
Kendinden geçme ateşinde yakar (26)

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।
आत्मसंयमयोगाग्नौ जुहति ज्ञानदीपिते ॥ २७ ॥

Kimisi özenle yaptığı işleri
Coşarak gerçekleştirdiği şeyleri
Bilginin yaktığı ateşe bırakır
Bu aydınlanma ve birleşme ateşidir (27)

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथाऽपरे ।
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥ २८ ॥

Kimisi varını yoğunu O'na adar
Kimisi çabasını çalışmasını
Kimisi eğitimi bilgisi
Kimisi er sözüyle kendisini (28)

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथाऽपरे ।
प्राणापानगती रुद्धा प्राणायामपरायणाः ॥ २९ ॥

Soluk alış verişini¹⁰ izleyen
Soluğunu düzenleyen kimse
Aldığı soluğu yine geri verir
Verince yerine yenisini alır (29)

अपरे नियताहाराः प्राणान्प्राणेषु जुह्वति ।
सर्वेऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥ ३० ॥

Yediği içtiği içinde yakılır
Giren kurban olur dışarı atılır
Kurbanın ne demek olduğunu gören
Kurbanla tüm kötülüklerden arınır (30)

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।
नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ॥ ३१ ॥

Özveriyle insan çözülür ferahlar

¹⁰ «prāṇa - apāna». Prana, nefes, yaşam soluğu, canlandırıcı enerji, "doğadaki canlılık". Yoga'da nefes alış verişini düzenleyen teknikler «prāṇāyāma» adı altında toplanmıştır.

Tanrının ferah katına yükselir
Özveriye yanaşmayanlar bunalır
Hiç bir yerde rahat yüzü göremez (31)

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान्विद्धि तान्सर्वानिवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥ ३२ ॥

İşte böyle pek çok türü vardır özverinin
Hepsi de sonucudur türlü türlü işlerin
Tanrı elinden, Tanrı uğrunda, Tanrı için
Bunu gerçekten anlarsan gerçeğe erersin (32)

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप ।
सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥ ३३ ॥

Tanrıya adanan en değerli şey
Varlıklar işler değildir, bilgidir
Çünkü tüm varlıklar, tüm işler
Bilginin ürünüdür, eseridir (33)

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥

Gerekli bilgiyi bir bilenden al¹¹
Ara sor iyi bir öğrenci ol
Gerçeği bilen aydınlanmış kimse

¹¹ «guru»'lara teslim olma çağı çoktan kapanmıştır... Bugün yoga, meditasyon gibi konular geniş kitlelere pazarlanıyor. Eskiden gizli olan bilgiler de artık kitaplarda duruyor. Buda, daha o eski çağlarda, içimizdeki guru'ya güvenmiş, "Kendi kendinize ışık olunuz!", demiştir.

Eriştirir seni gerçek bilgiye (34)

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव ।
येन भूतान्यशेषाणि द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥ ३५ ॥

Gerçeği bilirsen, ey Pandu Oğlu
Bir daha yanılmazsın, zlmezsin
Bilirsin ki her şey, ne var ne yok
Hem benim zmdedir hem de senin (35)

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥ ३६ ॥

Yanlış işler yapıp kötü olsan da
Çok yanılıp yolunu şaşırsan da
Bilgeliğin kayığına binince
Geersin kötülüklerin ötesine (36)

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन ।
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ॥ ३७ ॥

Arcuna çakılıp yakılan ateş
Odunu nasıl yakar kl ederse
Bilgi ateşi de kötü işleri
Öyle yakar, kl eder ve bitirir (37)

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।
तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥ ३८ ॥

Gerçek bilgi kadar yüce yalın
Başka bir gerçek yok bu evrende

Bir kimse bir gün gerçeğe ererse
Bunu tadar, yaşar, kendi özünde (38)

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥ ३९ ॥

İnançlı kimse gerçeği bilince
Özümseyip de nefsinı yenince
Artık çok uzun sürmez, çok beklemes
Tanrıyı bulur, huzura kavuşur (39)

अज्ञश्चाश्रद्धानश्च संशयात्मा विनश्यति ।
नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥ ४० ॥

Bilgisiz ve inançsız kimselerse
Kuşkuyula gerçekten uzaklaşırlar
Bu dünyada da öldükten sonra da
Kuşku içinde bocalar dururlar (40)

योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछिन्नसंशयम् ।
आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ॥ ४१ ॥

Birliğe varılınca işler biter
Bilgi kuşkuyu dağıtır, yok eder
Bilge içi rahat, özüne döner
Gerçeği bilir o, ey varlıklı kişi (41)

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानाऽऽसिनात्मनः ।
छित्त्वेन संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४२ ॥

Böyle bilgisizlikten kaynaklanan
Yüreğindeki köklü kuşku ları

Bilginin kılıcıyla kes kökünden

Arcuna, durma vur, güç al özünden (42)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
ज्ञानविभागयोगो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

Om... Bilgi Yolu¹² Bhagavad Gita Upaniṣad'ının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın dördüncü bölümünün adıdır. (4)

¹² «jñānavibhāgayoga», bilgiyi ayırt etmenin öğretisi.

पञ्चमोऽध्यायः
V. BÖLÜM
Oluruna Bırakma

अर्जुन उवाच ।
संन्यासं कर्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंससि ।
यच्छ्रेय एतयोरेकं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितम् ॥ १ ॥

ARCUNA

Hem işine bağımlı olma dersin
Hem de benim savaşmamı istersin
Ne yapayım, nedir işin doğrusu
Ne olur Krişna, bana açıkla bunu (1)

श्रीभगवानुवाच ।
संन्यासः कर्मयोगश्च निःश्रेयसकरावुभौ ।
तयोस्तु कर्मसंन्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते ॥ २ ॥

KRIŞNA

İşleri bırakmak da¹ iş yapmak da²

¹ «*saṁnyāsa*». Dünya işleriyle ilgilenmeyi, uğraşmayı bırakarak tanrıyı ve gerçeği (*hakikati*) arama. Kaçınık dervişi'nin yolu.

² *Karma-Yoga. Bk. II, 38, n. 13; II, 47, n. 25.*

Kurtuluşun iki ayrı yoludur
İş yapmadan durmaktansa iş yapmak
Kestirme yoldur ve daha doğrudur (2)

ज्ञेयः स नित्यसंन्यासी यो न द्वेष्टि न काङ्क्षति ।
निर्द्वन्द्वो हि महाबाहो सुखं बन्धात्प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

Yaptığı işe bağımlı olmayan
Bir şey beklemeyen, bir şey ummayan
İki yolun da ötesine geçmiştir
Kurtulmuştur, bağlarını çözmüştür (3)

सांख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदन्ति न पण्डिताः ।
एकमप्यास्थितः सम्यग्बुभयोर्विन्दते फलम् ॥ ४ ॥

Yoga'yla Sankhya'yı³ ayıran
Bilge değil bilgisizin tekidir
İki yoldan birini tamamlayan
Varılmak istenen o yere varır (4)

यत्सांख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि गम्यते ।
एकं सांख्यं च योगं च यः पश्यति स पश्यति ॥ ५ ॥

Bilgelikle ulaşılan o yere
İş yaparak da ulaşılabilir
Bilgi de uygulama da birdir⁴

³ Sankhya («sāṅkhya») ve «yoga», birbirlerini bütünüleyen iki ayrı felsefe... Bk. II, 39, n. 14, 15.

⁴ "Bir" olan son gerçekte, düşünce ve yaşantı, bilgi ve uygulama, hatta oraya çıkan bütün yollar birleşiyor "bir oluyor", sonunda birlikten başka bir şey kalmıyor...

Bunu gören kimse doğruyu görmüştür (5)

संन्यासस्तु महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः ।
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म नचिरेणाधिगच्छति ॥ ६ ॥

İş yapmaktan kaçınarak⁵ yaşamak
Sıkıntılı güç bir yoldur yiğidim
İş yaparak O'na doğru yönelmek
Daha çabuk yol almanın yoludur (6)

योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेन्द्रियः ।
सर्वभूतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्यते ॥ ७ ॥

İş yapma yolundan giden yol eri
Kendini tutar isteklenmeyi keser
Her şey o'nda, o her şeyde yaşar
İşlerine bağlanmadan iş yapar (7)

नैव किञ्चित्करोमीति युक्तो मन्येत तत्त्ववित् ।
पश्यञ्शृण्वन्स्पृशञ्जिघ्रन्नश्नन्गच्छन्स्वपञ्चसन् ॥ ८ ॥

İş yaparak son gerçeğe erenler
Gerçekte ben bir iş yapmıyorum der
Görür, dokunur, koklar, işitirler
Uyur, solur, tat alır, yemek yerler (8)

प्रलपन्विसृजन्गृह्णन्निषन्निमिषन्नपि ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु वर्तन्त इति धारयन् ॥ ९ ॥

Konuşurlar, bir şey alır verirler

⁵ *Sannyasa. Bk. n. 1.*

Oturur, kalkar, göz açıp kaparlar
Onlar apaçık gerçeği anlar
Doğa'nın işidir bütün bunlar (9)

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा करोति यः ।
लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवाम्भसा ॥ १० ॥

İşleri olurluna bırakan kişi
İşlerin O'ndan⁶ olduğunu bilir
Batakılıkta duran lotus gibidir
Üstünde çamur olmaz, tertemizdir (10)

कायेन मनसा बुद्ध्या केवलैरिन्द्रियैरपि ।
योगिनः कर्म कुर्वन्ति सङ्गं त्यक्त्वाऽऽत्मशुद्धये ॥ ११ ॥

Bedenleriyle düşünceleriyle
Var güçleriyle ve duyularıyla
Erenler çalışır ve arınırlar
Ve işlerinden bağımsız olurlar (11)

युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वा शान्तिमाप्नोति नैष्ठिकीम् ।
अयुक्तः कामकारेण फले सक्तो निबध्यते ॥ १२ ॥

İşlerinden bir çıkar yarar ummayan
Özgürdür, bağımsızlığa kavuşur
Çıkarcınınsa eli kolu bağlıdır
Çıkarı için delice koşuşturur (12)

सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्यास्ते सुखं वशी ।
नवद्वारे पुरे देही नैव कुर्वन्न कारयन् ॥ १३ ॥

⁶ Brahman.

Ermış kişi sıkı durur, mutlu olur
Akli işlerine takılmaz, rahattır
Dokuz kapılı kalesinde⁷ oturur
Ne bir iş yapar ne de bir iş yaptırır (13)

न कर्तृत्वं न कर्माणि लोकस्य सृजति प्रभुः ।
न कर्मफलसंयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते ॥ १४ ॥

Bir işe karışmaz, burnunu sokmaz
Bu vücut kalesinin sahibi
İşlerin doğru akışını bozmaz
Bilir ki bunlar doğa'nın işidir (14)

नादत्ते कस्यचित्पापं न चैव सुकृतं विभुः ।
अज्ञानेनावृतं ज्ञानं तेन मुह्यन्ति जन्तवः ॥ १५ ॥

Bir iş başarmaya çalışmaz doğa
Bir iş kötü olursa kötü olmaz
Bilinmeyenle örtülüdür bilgi
Bunun için ne doğrudur bilinmez (15)

ज्ञानेन तु तदज्ञानं येषां नाशितमात्मनः ।
तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाशयति तत्परम् ॥ १६ ॥

Kendisini aşır, doğruyu bulan
Bilgisizlik bulutundan sıyrılır
Yükselen güneş gibi olur bilgisi

⁷ "Yedi delikli tokmak / Bunu bilmeyen ahmak". "Dokuz kapılı saray / Çıkmak güç bulmak kolay". Bu bilmecelelerden başımızda yedi, vücudumuzdaysa dokuz kapı bulunduğunu öğreniyoruz.

Yüce gerçeği ortaya çıkarır (16)

तद्बुद्धयस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणाः ।
गच्छन्त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्भूतकल्मषाः ॥ १७ ॥

Aydınlanarak, kendini aşarak
O'na kendini verip sığınanlar
Yüce bilgiyle apaydın olurlar
Doğrudan doğruya O'na varırlar (17)

विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः ॥ १८ ॥

Erip de yücelenlerin gözünde
Bir Brahman da bir inek de bir fil de
Bir köpek hatta dışlanmışlar bile
Birdir, eş değerdedir, hiç fark etmez (18)

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः ।
निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥ १९ ॥

Varlığa ayırım yapmadan bakanlar
Varlığın ötesine geçmişlerdir
Tanrı herkese yakındır⁸ iyidir
İşte bunun için onlar ermişlerdir (19)

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियम् ।
घस्थिरबुद्धिरसंमूढो ब्रह्मविद् ब्रह्मणि स्थितः ॥ २० ॥

⁸ · Hint toplumunu, bugün bile tam olarak aşulamamış duvarlarla ayıran sınıflar (kastlar), hiç olmazsa tanrı katında ortadan kalkıyor... Bk. IV, 13, n. 8; XVIII, 41, n. 9.

Üzücü olaylara üzülmeyiz

Bir şey kazanınca da sevinmeyiz
Bilgilidirler, hiç şaşırmazlar

Tanrıya erenler, tanrıyı bilir⁹ (20)

बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्मा विन्दत्यात्मनि यत्सुखम् ।
स ब्रह्मयोगयुक्तात्मा सुखमक्षयमश्नुते ॥ २१ ॥

Mutluluğu kendi özünde bulan

Kendi kendini aşar, O'nu bulur
Sonunda erer, Tanrıyla bir olur¹⁰

Sonsuz mutluluğa, O'na kavuşur (21)

ये हि संस्पर्शजा भोगा दुःखयोनय एव ते ।
आद्यन्तवन्तः कौन्तेय न तेषु रमते बुधः ॥ २२ ॥

Dünyadan zevk almak için çırpınmak

Sonunda çok acı verir insana
Gelip geçicidir zevkler Arcuna
Aydınlanan kişi kanmaz bunlara (22)

शक्नोतीहैव यः सोढुं प्राक्शरीरविमोक्षणात् ।
कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी नरः ॥ २३ ॥

Canı teninden ayrılmadan önce

Bir kişi boş verirse isteklere
Kapılmazsa geçici, boş şeylere
Olgunlaşmıştır, artık özgürdür o (23)

⁹ «brahmavit», tanrıyı biliş.

¹⁰ «brahmayoga». tanrıyla bütünleşme; tanrıya erme.

योऽन्तःसुखोऽन्तरारामस्तथान्तर्ज्योतिरेव यः ।
स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति ॥ २४ ॥

İçinde ışık yanmış, aydınlanmıştır
Sonsuz mutlulukla, sevinçle dolmuştur
Yüce gerçekte tanrıda yok olmuştur¹¹
Artık ermiştir, tanrıyla birdir o¹² (24)

लभन्ते ब्रह्मनिर्वाणमृषयः क्षीणकल्मषाः ।
छिन्नद्वैधा यतात्मानः सर्वभूतहिते रताः ॥ २५ ॥

Yüce gerçeğe eren kurtulan
Bütün kötülüklerden sıyrılır
İkiliğin ötesine geçer
Özgürlüğü yaymaya çalışır (25)

कामक्रोधवियुक्तानां यतीनां यतचेतसाम् ।
अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनाम् ॥ २६ ॥

İsteklerden tutkulardan arınan
Düşüncelerini yoluna koyan
Kendi kendisini bilen tanıyan
Pek yakında Tanrısına kavuşur (26)

स्पर्शान्कृत्वा बहिर्बाह्यांश्चक्षुश्चैवान्तरे भ्रुवोः ।
प्राणापानौ समौ कृत्वा नासाऽभ्यन्तरचारिणौ ॥ २७ ॥

Dıştan gelen etkilere aldırmadan
İçten iki kaşın arasına bakarak

¹¹ «brahmanirvāṇa», tanrıda yok oluş, (Fenâ-fi'llah).

¹² «brahmabhūta». Tanrı oluş. (Bekâ-bi'llah).

Soluğunu burnundan alıp vererek
Giren çıkan soluğu¹³ dengeleyerek (27)

यतेन्द्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपरायणः ।
विगतेच्छाभयक्रोधो यः सदा मुक्त एव सः ॥ २८ ॥

Algıları düşünceleri duyguları
Bilge düzenlemenin yolunu bulur
İstekler kuşkular tutkular yok olur
Ve sonunda o, sonsuza dek kurtulur (28)

भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकमहेश्वरम् ।
सुहृदं सर्वभूतानां ज्ञात्वा मां शान्तिमृच्छति ॥ २९ ॥

Özverinin çabaların amacı
Bütün varlıkların yaratıcısı
Bu koca evrenin ulu Tanrısı¹⁴
Gör O'nu! Ben'i gören O'nu görür (29)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णाजुनसंवादे
संन्यासयोगो नाम पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

Om... "Oluruna Bırakma"¹⁵, Bhagavad Gita
Upanişadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin
ve Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın
beşinci bölümünün adıdır. (5)

¹³ «prāṇa - apāna». Bk. IV, 29, n. 10.

¹⁴ «maheśvara», "Maha-İşvara", Büyük İşvara, bir tanrı kavramı... Bk. "İşvara", s. 24.

¹⁵ «saṁnyāsayoga». "Terk etme yolu". Saṁnyasa (Bk. n. 1.)

षष्ठोऽध्यायः
VI. BÖLÜM
İçer Dalış

श्रीभगवानुवाच ।

अनाश्रितः कर्मफलं कार्यं कर्म करोति यः ।
स संन्यासी च योगी च न निरग्निरन चाक्रियः ॥ १ ॥

KRİṢṆA

İşinden hiç bir kazanç beklemeden
Var gücüyle, özveriyle çalışan
İşi olurluna bırakan kişidir
Her şeye boş veren biri değildir (1)

यं संन्यासमिति प्राहुर्योगं तं विद्धि पाण्डव ।
न ह्यसंन्यस्तसङ्कल्पो योगी भवति कश्चन ॥ २ ॥

Her şeyden vazgeçmek gereklidir denir
Buysa özveriyle çalışmakla olur
Kendi çıkarları için çalışanlar
Gerçeğe eremeyecekler, Arcuna (2)

आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते ।
योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमुच्यते ॥ ३ ॥

Gerçeğin yoluna yeni girenlerin
İşleri yolda işine yarar derler
Yolun sonuna gelen kimseyeyse
İşlerinin bir yararı olmaz artık (3)

यदा हि नेन्द्रियार्थेषु न कर्मस्वनुषज्जते ।
सर्वसङ्कल्पसंन्यासी योगारूढस्तदोच्यते ॥ ४ ॥

İsteklerinin kısı kacından kurtulan
İşlerin etki tepki zincirini kıran¹
İşlerinden bir beklentisi olmayan
Bırakmayı bilmiştir, o bir ermiştir² (4)

उद्धरेदात्मनात्मानं नात्मानमवसादयेत् ।
आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मनः ॥ ५ ॥

Kendi kendisini yüceltmeli derviş
Kendisini sıkarak alçaltmamalı
Hem kendisinin yakın dostu olmalı
Hem de kendisinin amansız düşmanı (5)

बन्धुरात्मात्मनस्तस्य येनात्मैवात्मना जितः ।
अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ॥ ६ ॥

¹ Benlik (ahamkara) aşıldığı zaman "karma yasası"nın ("iş yasası", "etki-tepki yasası") işleyişi, bu bilinç düzeyindeki bir kimse için geçerli olmaktan çıkıyor. Karma'nın etkisinden kurtulan kimse «saṁsāra»nın da, yani yaşam (ya da doğum-ölüm) döngüsünün de dışına çıkmış oluyor. Olgun olduğu için onu daha fazla olgunlaştıracak hiç bir şey kalmıyor...

² «yogi». Bhagavad-Gita'da hem ermişlere hem de yoga yaparak ermeye çalışanlara yogi deniyor.

Gerçeği kendi özünde bulan
 Kendi kendisiyle barışır
 Gerçeğe daha ermemiş olan
 Kendi kendisiyle savaşı (6)

जितात्मनः प्रशान्तस्य परमात्मा समाहितः ।
 शीतोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमानयोः ॥ ७ ॥

Kendi kendini yenen huzurludur
 Kendi özünde gerçeği bulur
 O soğuk sıcak, acı tatlı demez
 Şu yüceymiş, bu alçakmış aldırılmaz (7)

ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेन्द्रियः ।
 युक्त इत्युच्यते योगी समलोष्टाश्मकाञ्चनः ॥ ८ ॥

O bilgiyle, bilgelikle dolmuştur
 Yücelmiş, kendine hakim olmuştur
 Birliğe ermiştir, ona ermiş³ denir
 Ona göre çakıl taşıyla altın birdir (8)

सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबन्धुषु ।
 साधुष्वपि च पापेषु समबुद्धिर्विशिष्यते ॥ ९ ॥

İyilere kötülere yabana
 Yakınlara eşe dosta düşmana
 Hem erdemlilere hem suçlulara
 Aynı gözle bakabilen ermiştir (9)

³ «yogi».

योगी युञ्जीत सततमात्मानं रहसि स्थितः ।
एकाकी यतचित्तात्मा निराशीरपरिग्रहः ॥ १० ॥

Yogi düzenli olarak özüne dalsın
Yalnız kalmak için uygun bir yer bulsun
Dikkatini dağıtmadan kendine gelsin
Kışkırtıcı etkiler altında kalmasın (10)

शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः ।
नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम् ॥ ११ ॥

Oturmak için temiz bir yer seçsin
Bu yer ne alçak ne de yüksek olsun
Yere ya bez ya post ya da kuşa otu⁴ sersin
Böyle bir yerde oturup içe yönelsin (11)

तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तेन्द्रियक्रियाः ।
उपविश्यासने युञ्ज्याद्योगमात्मविशुद्धये ॥ १२ ॥

Tüm dikkatini bir yere yöneltsin
Düşüncesi duygusu işi birleşsin
Bu durumda burada yoga yapsın
Böylece yogi arınsın, yücelsin (12)

समं कायशिरोग्रीवं धारयन्नचलं स्थिरः ।
संप्रेक्ष्य नासिकाग्रं स्वं दिशश्चानवलोकयन् ॥ १३ ॥

Duygu ve düşüncelerini toplansın
Gövde baş ve boynunu dik tutsun

⁴ «kuşa». Kurban törenlerinde yakılan bir saz. Latince: *poa cynosuroides*.

Gözlerini burnunun ucuna diksın
Bakışını sağa sola kaydırmassın (13)

प्रशान्तात्मा विगतभीर्ब्रह्मचारिव्रते स्थितः ।
मनः संयम्य मच्चित्तो युक्त आसीत् मत्परः ॥ १४ ॥

Sakin, korkusuz ve rahat otursun
Kendine hakim ol sözünü unutmasın
Yalnızca bana kavuşmayı dilesin
Kendisini bana vererek beklesin (14)

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी नियतमानसः ।
शान्तिं निर्वाणपरमां मत्संस्थामधिगच्छति ॥ १५ ॥

Yogi kendisini böyle yola koyarsa
Düşüncesini bende yoğunlaştırırsa
Sonunda barışa, nirvana'ya⁵ ulaşır
Orada benim özümde yerleşir kalır (15)

नात्यश्नतस्तु योगोऽस्ति न चैकान्तमनश्नतः ।
न चातिस्वप्नशीलस्य जाग्रतो नैव चार्जुन ॥ १६ ॥

Ne aç kalan birliğe erer
Ne tıka basa yemek yiyen
Ne geceyi gündüze katan

⁵ «nirvāṇa», Budistlerin kavramı. Patanjali'nin Yoga-Sutra'sında en sonaşama "samadhi"dir. Patanjali, Yoga-Sutra'da Yoga'nın eski tekniklerini derlemeye, bir düzene sokmaya çalışmıştır. Nirvana, sönme, yok olma demektir. Mum alevinin sönmesi... Akarsuyun okyanusa karışması... Dervişin (yogi'nin) kendinden geçerek ermiş olması...

Ne de çok uyuyup gevşeyen (16)

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखहा ॥ १७ ॥

Dengeli beslenen, ne az ne çok uyuyan
Dinlenmeyi bilen, aşırıya kaçmayan
İş yaparken kendisini parçalamayan
Yoga'yla çözülür, kurtulur acılardan (17)

यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्ठते ।
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा ॥ १८ ॥

Yogi düşüncesini yola sokarsa
Kendisini kendi özünde bulursa
Bir isteği kalmaz da durulursa
O zaman o, bir olanla birleşir (18)

यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता ।
योगिनो यतचित्तस्य युञ्जतो योगमात्मनः ॥ १९ ॥

Kuytu yerde mum alevi titremez
Yoginin düşüncesi de böyledir
Düşüncesini özünde toplamıştır
Yoğunlaşmış, özüyle birleşmiştir (19)

यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योगसेवया ।
यत्र चैवात्मनात्मानं पश्यन्नात्मनि तुष्यति ॥ २० ॥

Yogi yoga yapınca yoğunlaşır
Düşüncesi durulur çözülür

Kendi özünde gerçeği görür
Kendini bulur, sevinçten ölür (20)

सुखमात्यन्तिकं यत्तद् बुद्धिग्राह्यमतीन्द्रियम् ।
वेत्ति यत्र न चैवायं स्थितश्चलति तत्त्वतः ॥ २१ ॥

Sonsuz mutluluğu bulur orada
Berrak bir zihinle varır oraya
Duyguların ötesidir orası
Oraya bir giren çıkmaz oradan (21)

यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः ।
यस्मिन्स्थितो न दुःखेन गुरुणाऽपि विचाल्यते ॥ २२ ॥

Yogi en yüce amaca erince
Bunun da ötesi olmaz deyince
Orada kalıp kendinden geçince
Büyük acılarla bile sarsılmaz (22)

तं विद्याद् दुःखसंयोगवियोगं योगसंज्ञितम् ।
स निश्चयेन योक्तव्यो योगोऽनिर्विण्णचेतसा ॥ २३ ॥

Birlik erinciyle acılar aşılr
Yalın gerçeğe yoga'yla varılır
O uğraş yoga adıyla anılır
Hiç aksatmadan yoga yapmalısın (23)

सङ्कल्पप्रभवान्कामास्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ।
मनसैवेन्द्रियग्रामं विनियम्य समन्ततः ॥ २४ ॥

Yogi akıyla isteklere yol versin
Aşırılıklara kapılmasın kanmasın

İsteklerin kızıştırdığı düşlerin
Yoga yaparken etkisinde kalmasın (24)

शनैः शनैरुपरमेद् बुद्ध्या धृतिगृहीतया ।
आत्मसंस्थं मनः कृत्वा न किञ्चिदपि चिन्तयेत् ॥ २५ ॥

Yavaş yavaş içine kapansın
Keskin bir bilinçle içe dalsın
Özünde öz gerçeği bulunca
Başka bir şey düşünemez olsun (25)

यतो यतो निश्चरति मनश्चञ्चलमस्थिरम् ।
ततस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नयेत् ॥ २६ ॥

Düşünceler kıpırdanır canlanır
Hep dolaşmaya eğilimidir zihin
O bunun ayırında olur olmaz
Onları yine özünde dindirsin (26)

प्रशान्तमनसं ह्येनं योगिनं सुखमुत्तमम् ।
उपैति शान्तरजसं ब्रह्मभूतमकल्मषम् ॥ २७ ॥

Bilinç sonsuz barışa varır varmaz
Yogi en yüce mutlulukla dolar
Duyguları yatışınca kurtulur
Tanrıyla⁶ bütünleşerek bir olur (27)

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी विगतकल्मषः ।
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शमत्यन्तं सुखमश्नुते ॥ २८ ॥

⁶ Brahman.

Kendi özüyle tanışan yogi'nin
 İçinde artık bir isteği kalmaz
 Bu içindeki doyumdur, uyumdur
 En yüce mutluluk da işte budur (28)

सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
 ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः ॥ २९ ॥

Bütün yaratıklar O'nun özündedir
 O da bütün yaratıkların özüdür
 Birliğe eren için bu besbellidir
 Nereye bakarsa baksın O'nu görür (29)

यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति ।
 तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥ ३० ॥

Bütün varlıklarda Ben'i görürse
 Ben'de de bütün varlıkları görür
 Böylece O her an Ben'i düşünür
 Ben de O'nu bir an bile unutmam (30)

सर्वभूतस्थितं यो मां भजत्येकत्वमास्थितः ।
 सर्वथा वर्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते ॥ ३१ ॥

Bütün varlıkların özünde olan
 Birliğe erip de gerçeği bulan
 Ne olursa olsun gelir yolumdan
 O kişi yolumda olur her zaman (31)

आत्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्यति योऽर्जुन ।
 सुखं वा यदि वा दुःखं स योगी परमो मतः ॥ ३२ ॥

Kendisini gerçeikle bütünleştiren
Her şeye aynı gözle bakar, Arcuna
Acılar içinde, mutluluk içinde
Olgun olarak durur O her durumda (32)

अर्जुन उवाच ।

योऽयं योगस्त्वया प्रोक्तः साम्येन मधुसूदन ।
एतस्याहं न पश्यामि चञ्चलत्वात्स्थितिं स्थिराम् ॥ ३३ ॥

ARCUNA

Yer yerinden oynamak üzereyken
Yeri mi şimdi, ey Krişna, yoga'nın
Her yerde huzur arayan bu uğraşın
Anlamıyorum bunu, ne yapayım (33)

चञ्चलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि बलवद् दृढम् ।
तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम् ॥ ३४ ॥

Kafamın içi karışık mı karışık
Düşüncelerim deli dolu dolaşık
Sanki onları durdurmaya kalkışmak
Fırtınaya dur demek gibi saçmalık (34)

श्रीभगवानुवाच ।

असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम् ।
अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ॥ ३५ ॥

KRIŞNA

Hiç kuşkun olmasın ey kolu güçlü yiğit
Kafa karışıklığını gidermek güç bir iş

Ancak güçlük kalmaz çalışırsan durmadan
Ve olan bitene kapılmadan durursan (35)

असंयतात्मना योगो दुष्प्राप इति मे मतिः ।
वश्यात्मना तु यतता शक्योऽवाप्तुमुपायतः ॥ ३६ ॥

Düşüncelerle sürüklenen kimsenin
Durulması olmayacak şey kanımca
Düşüncelerine kapılmayanınsa
Kurtuluşu yakındır uygun yollarla (36)

अर्जुन उवाच ।
अयतिः श्रद्धयोपेतो योगाच्चलितमानसः ।
अप्राप्य योगसंसिद्धिं कां गतिं कृष्ण गच्छति ॥ ३७ ॥

ARCUNA

Bir istekli inançla çalışmış da
Tökezleyip yarı yolda kalmışsa
Yüce gerçeğe ulaşamamışsa
Ne yapsın, hangi yoldan gitsin, Krişna (37)

कच्चिन्नोभयविभ्रष्टश्छिन्नाभ्रमिव नश्यति ।
अप्रतिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मणः पथि ॥ ३८ ॥

İki dünya arasında kalmaz mı o
Parça parça bulut gibi dağılmaz mı
Tutunacak yer olmayınca da, Krişna
Şaşkın şaşkın doğru yoldan ayrılmaz mı (38)

एतन्मे संशयं कृष्ण छेत्तुमर्हस्यशेषतः ।
त्वदन्यः संशयस्यास्य छेत्ता न ह्युपपद्यते ॥ ३९ ॥

İşte Krişna, içimdeki kuşku bu
Yalvarırım sana, dağıt kuşkumu
Yoksa kuşkudan nasıl kurtulurum
Sen yardım etmezsen ben ne olurum (39)

श्रीभगवानुवाच ।

पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्तस्य विद्यते ।
न हि कल्याणकृत्कश्चिद् दुर्गतिं तात गच्छति ॥ ४० ॥

KRIŞNA

Yararlı işler yapmışsa bir kişi
Ne burada ne de öldükten sonra
Gerçekte bir şey yitirmiş olmaz ki
Kaygılanma, alçalmaz böyle biri (40)

प्राप्य पुण्यकृतां लोकानुषित्वा शाश्वतीः समाः ।
शुचीनां श्रीमतां गेहे योगभ्रष्टोऽभिजायते ॥ ४१ ॥

İyi yolda ilerlemişse o, bu yerde
Yıllar süren bir aradan sonra bile
Bir gün çok iyi ve uygun bir çevrede
Kaldığı yerden yola koyulur yine (41)

अथवा योगिनामेव कुले भवति धीमताम् ।
एतद्धि दुर्लभतरं लोके जन्म यदीदृशम् ॥ ४२ ॥

Ya da belki gene doğar bu kişi
Gerçeğe yönelmişlerin evinde
Ancak düşmek öyle uygun bir yere
Yeryüzünde nasip olmaz herkese (42)

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौर्वदेहिकम् ।
यतते च ततो भूयः संसिद्धौ कुरुनन्दन ॥ ४३ ॥

Uyanıp da yeniden yola çıkanın
Eski çabaları yolda işe yarar
Ey soylu kişi, bu yolda yapılmışsa
Hiç bir zaman boşa gitmez çabalar (43)

पूर्वाभ्यासेन तेनैव हियते ह्यवशोऽपि सः ।
जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥ ४४ ॥

Eskiden kazanılmış alışkanlıklar
Kolayca yola girilmesini sağlar
Yolda edinilen deneyim ve bilgi
Kitaplardaki bilgiyi kat kat aşar (44)

प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धकित्बिषः ।
अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो याति परां गतिम् ॥ ४५ ॥

Bıkmadan usanmadan yol alan
Bütün kötülüklerden arınır
Bu yolda dünyaya gide gele
Sonunda amacına ulaşır (45)

तपस्विभ्योऽधिको योगी ज्ञानिभ्योऽपि मतोऽधिकः ।
कर्मिभ्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी भवार्जुन ॥ ४६ ॥

Çilecilerden üstündür bir ermiş⁷
Bilgelerden bile üstün tutulur

⁷ «yogi».

Çalışanlardan da üstün görülür
Arcuna ermiş olmaya bak sen de (46)

योगिनामपि सर्वेषां मद्गतेनान्तरात्मना ।
श्रद्धावान्भजते यो मां स मे युक्ततमो मतः ॥ ४७ ॥

Gelmiş gelecek ermişler içinde de
Bana inançla kendisini veren
Bana kavuşup eriyen özümde
En büyük ermiştir benim gözümde (47)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
अत्मसंयमयोगो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

Om... İçe Dalış⁸, Bhagavad-Gita Upanişad'ı-
nın Tanrı bilgisinin Yoga öğretisinin ve Şri
Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın altıncı
bölümünün adıdır. (6)

⁸ «ātmasamyamayoga», kendi kendini yola koyma öğretisi.

भमसप्तमोऽध्यायः

VII. BÖLÜM

Bilgi ve Sezgi

श्रीभगवानुवाच ।

मय्यासक्तमनाः पार्थ योगं युञ्जन्मदाश्रयः ।
असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥ १ ॥

KRİṢṆA

Arcuna beni can kulağıyla dinle
Bana kendini içtenlikle versen de
Sürekli olarak beni düşünsen de
Bilebilir misin beni gerçekten (1)

ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषतः ।
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ २ ॥

Hem bilmeyi hem de sezebilmeyi
Bildireyim de sezesin gerçeği
Gerçekten bilebilirsen sen beni
Bilinecek başka şey kalmaz artık (2)

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये ।
यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः ॥ ३ ॥

Binlerce kişiden yalnız birkaçı
Olgunlaşma yoluna girebilir
Yola girip de olgunlaşanlardan
Kaçı beni gerçekten bilebilir (3)

भूमिरापोऽनलो वायुः खं मनो बुद्धिरेव च ।
अहंकार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ॥ ४ ॥

Toprak, su, ateş ve sonra hava
Sonra da soluk, akıl ve kavrayış
Ve sonunda benlik yanılgısı
İşte doğamın¹ sekiz parçası² (4)

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम् ।
जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५ ॥

Doğamın bu alt katının üstünde
Bir de, bir yüce katım var sez bunu
Saydığımı bu parçalardan oluşan
Ve bunlarla yoğurulan "can"dır bu³ (5)

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ।

¹ «prakṛtiḥ». Prakṛiti, doğa.

² Prakṛiti'nin sekiz ayrı öğeden oluştuğu bildiriliyor. Oysa, Sankhya felsefesinde Prakṛiti'yi oluşturan temel öğelerin sayısı 24'tür. Eski Sankhya felsefesi belki sekiz öğeden oluşuyordu. Bu felsefede duygular ve akıl da maddenin (prakṛiti'nin) bir boyutu olarak görülüyor. Bk. XIII, 6, n. 6.

³ «jīva bhūta», canlı oluş. Prakṛiti'nin (doğa'nın) karşısındaki ilke Puruṣa'dır. Puruṣa hiç bozulmadan duran bir öz-varlık, canlılık ve keskin bir bilinçlilik durumu... Bk. "Prakṛiti'yle Puruṣa", s. 22.

अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा ॥ ६ ॥

Oluşturur bütün görünen varlıkları
İkiliğimin⁴ karşılıklı oyunu
Ben hem var oluşum hem de yok oluşum
Benim yaratıkların başı ve sonu (6)

मत्तः परतरं नान्यत्किंचिदस्ति धनंजय ।
मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥ ७ ॥

Ey mal mülk sahibi varlıklı kişi
Yoktur evrende benden ayrı varlık
Çünkü bütün varlıklar bana bağlı
Bir ipe dizili inciler gibi (7)

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभाऽस्मि शशिसूर्ययोः ।
प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥ ८ ॥

Tatlı suyun tadıyım ben, Arcuna
Güneşin ve ayın aydınlığıyım
Vedalarda titreşen Om⁵ sesiyim
İnsanınsa özüyüm, gücüyüm (8)

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ ।
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु ॥ ९ ॥

⁴ Kıvrak bir dansözün çekimine kapılan bir erkek gibi, Puruşa da Prakriti'nin çekimine kapılıyor ve bu dans, Puruşa kendine gelinceye dek sürüyor.

⁵ Yüceliği, yetkinliği ve bütünlüğü, olgunluğu yani tanrıyı (Brahman'ı) çağrıştıran Om («aum», `), meditasyonda (zikir) tekrarlanan bir sestir (mantra). Bk. VIII, 13; IX, 17; X, 25; XVII, 23.

Toprağın hoş kokusuyum
Ateşin sıcaklığıyım
Tüm canlıların canıyım
Sabredenlerin sabrıyım (9)

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम् ।
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ॥ १० ॥

Olmamışın tohumuyum
Arcuna anlıyor musun
Zekânın kıvraklığıyım
Güzellerin çalımıyım (10)

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम् ।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ ॥ ११ ॥

Güçlülerin gücü benim
Sakın yanlış anlaşılmasın
Tutku nedir bilmem ama
Ey soylu kişi, ben aşk'ım (11)

ये चैव सात्त्विका भावा राजसास्तामसाश्च ये ।
मत्त एवेति तान्विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥ १२ ॥

Ya güzel ya şöyle böyle ya çirkin⁶
Hangi durumda olursa olsunlar
Bütün varlıklar özümden olmuştur
Ben onlardan değilim, onlar bendendir (12)

⁶ Yine Sankhya felsefesinin kavramları olan «sattva», «rajas» ve «tamas», varlıkların üç temel niteliği (triguṇa). Bk. II. 45; XIV, 5, n. 6.

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम् ॥ १३ ॥

Varlığın üç durumuna bakarak
Herkes aldanır, göremez gerçeği
Oysa ben bunların ötesindeyim⁷
Ben değişmeden duran son gerçeğim (13)

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥ १४ ॥

Varlığın üç durumu aldatıcı
Buna aldanmaktan kurtulmak güçtür
Ancak bana erişen yola giren
Neyin aldatıcı olduğunu görür⁸ (14)

न मां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः ।
माययापहतज्ञाना आसुरं भावमाश्रिताः ॥ १५ ॥

Aşağılık, kötü, bilgisiz insanlar
Yalana kanıp doğru yoldan sapanlar
Aldatıcı bilgiyi gerçek sananlar
Bana doğru gelen yolu bulamazlar (15)

⁷ Son gerçeğe ermek için üç niteliği, («triguṇa») hatta iyiliği («sattva») bile aşmak gerekiyor. Bk. II, 45.

⁸ «māyā». Hint felsefesinin önemli kavramlarından biri olan maya gelip geçici ve aldatıcı oluş durumudur. "Gerçeğin" karşıtı. Elimizde tutup, "işte gerçek bu" diyebileceğimiz bir şey yok!... Hint felsefesine göre dünya maya'dır. Modern fiziğe göre de madde göreceli...

चतुर्विधा भजन्ते मां जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ।
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ ॥ १६ ॥

Yoldan çıkmayan erdemli kişiler
Olsa olsa dört tür olur Arcuna
Fakirler, girişimciler, zenginler
Ve bilgeliğe erişen bilginler (16)

तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्तिर्विशिष्यते ।
प्रियो हि ज्ञानिनोऽत्यर्थमहं स च मम प्रियः ॥ १७ ॥

Bilginler içinde de en iyisi
Bana kendisini veren bilgedir
Benim ona yakınlığım nasılsa
Onun bana yakınlığı öyledir (17)

उदाराः सर्व एवैते ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम् ।
आस्थितः स हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिम् ॥ १८ ॥

Bütün bu bilgeler ulu kişilerdir
Beni bilen bilgeyse benimle birdir
O kimse artık benimle birleşmiştir
Bana ulaşan yolu bulmuş ermiştir (18)

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान्मां प्रपद्यते ।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः ॥ १९ ॥

Ancak çok yaşayıp çok gördükten sonra
Bir kişi bilge olur ve bana erer
O benim her yerde olduğumu görür
Böyle ulu bir bilge pek az görülür (19)

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया ॥ २० ॥

Bilgisizlikle yolu şaşırانlar
Türlü türlü dürtülerle saparlar
Başkasına tanrı diye taparlar
Akıllarınca yasalar koyarlar (20)

यो यो यां यां तनुं भक्तः श्रद्धयार्चितुमिच्छति ।
तस्य तस्याचलां श्रद्धां तामेव विदधाम्यहम् ॥ २१ ॥

Hangi tanrıya taparlarsa tapsınlar
Neye inanıyorlarsa inansınlar
Onların inancını pekiştiririm
Onlara güçlü inancı ben veririm⁹ (21)

स तया श्रद्धया युक्तस्तस्याराधनमीहते ।
लभते च ततः कामान्मयैव विहितान् हि तान् ॥ २२ ॥

İnançla tanrısına yönelerek
Birisi gönülden bir şey dilerse
Bu dileği de yerine gelirse
Bilesin, gerçekte bu da bendendir (22)

अन्तवत्तु फलं तेषां तद्भवत्यल्पमेधसाम् ।
देवान्देवयजो यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि ॥ २३ ॥

⁹ *Bhagavad-Gita yorumcusu ve filozof Şankara'nın (İS. 8. yy.) üzerinde durduğu konulardan biri de, halkın inançlarına karışmamak gerektiğidir. Şankara, çok sayıdaki tanrıya, tanrı benzerlerine tapınmanın bir sakıncasının olmadığını, bunların eninde sonunda gerçeği kavranmasına yarayacağını söylüyor.*

Kendisi için dilekte bulunanlar
Dar görüşlü, çıkarıcı kimselerdir
Onlar yarı tanrılara yönelir
Bana inananlarsa bana gelir (23)

अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नं मन्यन्ते मामबुद्धयः ।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम् ॥ २४ ॥

Bilgisiz ve anlayışsız kimseler
Beni bir şeye benzetip düşerler
Oysa ben eşsiz benzersiz olanım
Ben değişmeden hep aynı kalanım (24)

नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमायासमावृतः ।
मूढोऽयं नाभिजानाति लोको मामजमव्ययम् ॥ २५ ॥

Beni anlamayanlar beni göremez
Kendimi kendiliğimden örterim
Dünyada kimse akıl erdiremez
Doğmadan hep var olduğuma benim (25)

वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन ।
भविष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन ॥ २६ ॥

Ben geçmişte olanları bilirim
Şimdi ve sonra olacakları da
Çünkü Arcuna, hep var olan benim
Benim ne olduğumu kimse bilemez (26)

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वन्द्वमोहेन भारत ।
सर्वभूतानि संमोहं सर्गे यान्ति परंतप ॥ २७ ॥

Yanılıcı ikiliği Arcuna

Birbirine karşıt güçler doğurur

Herkes yanılığa düşer dünyada

Herkes ikilik içinde yoğrulur¹⁰ (27)

येषां त्वन्तगतं पापं जनानां पुण्यकर्मणाम् ।

ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥ २८ ॥

İyi işler yaparak yücelenler

Bütün kötülüklerden arınanlar

İkilik yanılığısından kurtulur

Onlar uğrumda çalışır durur (28)

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये ।

ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखिलम् ॥ २९ ॥

Yaşlılık ve ölümü yenmek için

Bana¹¹ sığınırklar ve kurtulurlar

Tüm varlığı, tüm işleri kapsayan

Tanrı'yı olduğu gibi görürler (29)

साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये विदुः ।

प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥ ३० ॥

¹⁰ Şankara'nun felsefesinin adı Advaita Vedanta'dır. ("a-" olumsuz ön ek, "dva-ita" ikilik). Advaita'yı ikilik ötesi" diye çevirebiliriz. Bu felsefede ikiliğin benlik yanılığısından kaynaklandığı ve yanılıcı olduğu, ikiliğin ötesinde tek bir gerçeğin (Brahman'ın) bulunduğu anlatılıyor.

¹¹ İkiliğin ötesine geçildiği zaman ne "Ben" ne "Sen" ne de "O" kalıyor. Krişna bu açıklamalardan sonra gene "Ben" deyince bu "Ben" her şeyi kapsayan "O" (tanrı) oluyor...

Bana yönelenler beni tanırırlar
Ölürken bile içten beni anarlar
Benim kurbanları alan ve veren
Benim yerde gökte yasa ve düzen (30)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
ज्ञानविज्ञानयोगो नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

Om... Bilgi ve Sezgi¹², Bhagavad Gita Upani-
şadının Tanrı bilginin Yoga incelemesinin ve
Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın
yedinci bölümünün adıdır. (7)

¹² «jñānavijñānayoga», bilgi ve sezgi yolu.

अष्टमोऽध्यायः
VIII. BÖLÜM
Sonsuzluk

अर्जुन उवाच ।
किं तद् ब्रह्म किमध्यात्मं किं कर्म पुरुषोत्तम ।
अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते ॥ १ ॥

ARCUNA

Brahman nedir, kendi özümüz¹ nedir
İş yapmak niçin gereklidir, Krişna
Tüm bu var oluş ne anlama gelir
Birçok tanrı olması ne demektir (1)

अधियज्ञः कथं कोऽत्र देहेऽस्मिन्मधुसूदन ।
प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोऽसि नियतात्मभिः ॥ २ ॥

Nasıl olur da kurban oluruz biz
Ey şeytan Madhu'yu² öldüren kişi
Sana vermişse biri kendisini
Ölürken³ ne diyerek ansın seni (2)

¹ *Brahman ve Atman. Bk. "Brahman'la Atman", s. 20.*

² *Bk. II, 4, n. 3.*

³ *Bk. VII, 30.*

श्रीभगवानुवाच ।

अक्षरं ब्रह्म परमं स्वभावोऽध्यात्ममुच्यते ।
भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्मसंज्ञितः ॥ ३ ॥

KRİṢṆA

Hiç ölmeden kalan yüceliktir Brahman
Onun sonsuz kendiliğidir özümüz
Yaşamın sürdürülmesini sağlayan
İştir, bu pek yararlıdır gereklidir (3)

अधिभूतं क्षरो भावः पुरुषश्चाधिदैवतम् ।
अधियज्ञोऽहमेवात्र देहं देहभृतां वर ॥ ४ ॥

Geçici varlıklar var oluşun temeli
Canlı cansız tüm varlıklar hep geçici
Kurban edilen de eden de işte benim
Ey etten kemikten olanların iyisi (4)

अन्तकाले च मामेव स्मरन्मुक्त्वा कलेवरम् ।
यः प्रयाति स मद्भावं याति नास्त्यत्र संशयः ॥ ५ ॥

Kim gelmişse yaşamının sonuna
Ölmeden önce beni anarsa⁴
Olduğu gibi kavuşur doğama
Hiç kuşku yok bu böyledir, Arcuna (5)

यं यं वाऽपि स्मरन्भावं त्यजत्यन्ते कलेवरम् ।
तं तमेवैति कौन्तेय सदा तद्भावभावितः ॥ ६ ॥

⁴ Ölüirken Tanrıyı anımsama, Upaniṣadlarda ele alınmış olan bir konudur. (Chandogya Upaniṣad III, 14, 1; Praṣṇa «praśna») Upaniṣad III, 10.)

Bir kimse can tenden çıkmadan önce
 Ne duyumsuyorsa, ne durumdaysa
 O durumu olduğu gibi korur
 Sonunda ne olmuşsa öyle ölür (6)

तस्मात्सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर युध्य च ।
 मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मां वैष्यस्य संशयः ॥ ७ ॥

Hiç bir zaman aklından çıkarma beni
 Hep beni anımsamaya çaba göster⁵
 Fikrin zikrin benim üzerimde olsun
 O zaman kuşku yok bana kavuşursun (7)

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा नान्यगामिना ।
 परमं पुरुषं दिव्यं याति पार्थानुचिन्तयन् ॥ ८ ॥

Hakka ererler eninde sonunda
 Düzenli olarak yoga yapanlar⁶
 Akla sığmaz yücelik üzerinde
 Şaşmadan sapmadan yoğunlaşanlar (8)

कविं पुराणमनुशासितारं
 अणोरणीयं समनुस्मरेद्यः ।
 सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूपं
 आदित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥ ९ ॥

En eski, her şeye egemen ve bilen

⁵ "Ölümden öncesi" yaşadığımız her an... "Anımsanacak Ben"se kendi özümüz yani Atman. Benlik yanılgısı aşıldığı zaman ölümün olmadığı daha önce açıklanmıştı. Bk. II, 19.

⁶ Bk. XII, 9, n. 2.

En küçükten de küçük, belirsiz olan
Her şeyin desteği, düşün bu gerçeği
Güneş kadar parlak, karanlık ötesi (9)

प्रयाणकाले मनसाऽचलेन
भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव ।
भुवोर्मध्ये प्राणमावेश्य सम्यक्
स तं परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥ १० ॥

Her kim aşkla şevkle son anlarında⁷
Düşüncesini, tüm yaşam gücünü
Toplarsa iki kaşı arasında
Böyle erebilir yüce katıma (10)

यदक्षरं वेदविदो वदन्ति
विशन्ति यद्यतयो वीतरागाः ।
यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति
तत्ते पदं संग्रहेण प्रवक्ष्ये ॥ ११ ॥

Vedaları⁸ bilenlerin söylediği
Yolda ilerleyenlerin son durağı
Yola yeni girenlerin dilediği
Ne mi? Anlatayım bunu da kısaca (11)

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च ।
मूढन्याधायात्मनः प्राणमास्थितो योगधारणाम् ॥ १२ ॥

Vücudun kapılarını⁹ kapatmalı

⁷ Ermek, olgunlaşmak ve ölümsüzlüğe ulaşmak için hiç bir zaman geç değil...

⁸ Bk. II, 42, n. 16.

⁹ Bk. V, 13.

Düşlerini gönlüne gömmeli yogi
Yaşam soluğu başının tepesinde
Kendini toplamalı, yoğunlaşmalı (12)

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन् ।
यः प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां गतिम् ॥ १३ ॥

Om¹⁰ diye diye Brahman'ı anmalı
Titreşen ses Beni anımsatmalı
Bu durumda kendinden geçerse o
Benim en yüce katıma ulaşır (13)

अनन्यचेताः सततं यो मां स्मरति नित्यशः ।
तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः ॥ १४ ॥

Dikkati hep aynı yerde dağılmadan
Beni anımsarsa bir yogi durmadan
Kolaylıkla erer sonunda Bana
Beni bulur kararlı olan, Arcuna (14)

मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखालयमशाश्वतम् ।
नाप्नुवन्ति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः ॥ १५ ॥

Bana ulaşanlar yeniden doğmaz
Acılı geçici dünyaya dönmez
Onlar olgunlaşmış, yücelmişlerdir
Artık amaçlarına ermişlerdir (15)

आब्रह्मभुवनल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन ।
मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥ १६ ॥

¹⁰ Bk. VII, 8, n. 16; XVII, 23.

Üst katından ta aşağılara dek
 Yaratılanlar yeniden yaratılır
 Arcuna, bir tek bana eren kimse
 Bir daha bu dünyada doğmaz artık (16)

सहस्रयुगपर्यन्तमहर्षद् ब्रह्मणो विदुः ।
 रात्रिं युगसहस्रान्तां तेऽहोरात्रविदो जनाः ॥ १७ ॥

Bilgeler bilirler Brahma'ya göre
 Binlerce bin yıl yalnızca bir gündür¹¹
 Gene binlerce bin yıldır bir gece
 Gece gündüz neymiş bilinsin böylece (17)

¹¹ Eski Hint zar oyununda "zar"ın en büyük sayısı dört'tü. "Dört" geldiği zaman "kṛita" («kṛta», oldu, başarıldı) dendiği için ilk çağa "Kṛita Yuga" (başarı çağı) denmiştir. Kṛita Yuga'nın uzunluğu 4 bin "tanrı yılı"dır. Her şeyin güzel, bol, herkesin doğru ve mutlu olduğu çağ budur. Bu çağdan sonra "Treta Yuga" başlar. Her şey artık eskisi kadar bol ve güzel değildir ama, sıkıntı ve kutluk daha başgöstermemiştir. Süresi 3 bin "tanrı yılı"dır. Sonra 2 bin "tanrı yılı" süren "dvapara" (du-bâra) gelir. Koşullar ağırlaşmış, ahlâk bozulmaya yüz tutmuş, dünya kutlukla tanışmıştır. Zar oyununda "bir" sayısı gelince söylenen ve "en kötüsü" demek olan "kali", içinde bulunduğumuz çağdır. Kṛiṣṇa'nın ölümüyle İÖ 3102 yılında başlamıştır. Kalki (Kalkin) adındaki avatarın beyaz atıyla gelerek her şeyi düzelteceği güne dek tam bin "tanrı yılı" sürecektir. Bütün bu çağların başında ve sonunda her çağın onda biri uzunluğunda olan bir doğuş ve batış dönemi vardır. Şimdi doğuş ve batış süreleriyle birlikte hepsini toplayalım: Kṛita Yuga 4800, Treta Yuga 3600, Dvapara Yuga 2400 ve Kali Yuga 1200 "tanrı yılı"... Toplam 12 bin "tanrı yılı". Bir "tanrı yılı" 360 yıl olduğuna göre hepsi dört milyon üç yüz yirmi

अव्यक्ताद् व्यक्तयः सर्वाः प्रभवन्त्यहरागमे ।
रात्र्यागमे प्रलीयन्ते तत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ॥ १८ ॥

Gün başlarken, daha hiç bir şey yokken
Varlıklar var olurlar, görünürler
Gece başlayınca da yok olurlar
Gerisin geriye yokluğa dönerler (18)

भूतग्रामः स एवायं भूत्वा भूत्वा प्रलीयते ।
रात्र्यागमेऽवशः पार्थ प्रभवत्यहरागमे ॥ १९ ॥

Var olan ne var ne yoksa burada
Önce var olur, durur, sonra yok olur
Gece başlar ve her şey bir son bulur
Gün olur, dünya sil baştan kurulur (19)

परस्तस्मात्तु भावोऽन्योऽव्यक्तोऽव्यक्तात्सनातनः ।
यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्यति ॥ २० ॥

Varlığın ve yokluğun ötesinde
O durur. Sonsuzdur O ve görünmez
Tüm varlıklar bir gün gelir yok olur
O hiç bir zaman yok olmaz, değişmez (20)

bin yıl eder. Bu süre bir Maha Yuga'dır (büyük yuga). Bin Maha Yuga bir Kalpa'dır. İki Kalpa Brahma'nın bir günüdür. Bir "Brahma Günü"nün yarısı gündüz yarısı gecedir. Gündüzleyn "dünya" var edilir, geceleyn yok edilir. Brahma'nın ömrü yüz "Brahma Yılı"dır. Bu süreye de bir "Para" denir. Öteki tanrıların ömürleri çok daha kısadır. Ölümsüz olansa Brahman'dır. Brahman'dan yeni Brahma'lar doğar. Bu sonsuza dek böyle sürer gider...

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्तमाहुः परमां गतिम् ।
यं प्राप्य न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥ २१ ॥

O hem görünmez hem tükenmez derler
Orasıdır varılacak en son yer
Oraya varanlar geri dönmezler
İşte orası en yüce katım benim (21)

पुरुषः स परः पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ।
यस्यान्तःस्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततम् ॥ २२ ॥

Gönül erleri yol bulur O'na
En yüce kişiliktir O, Arcuna
Varlıklar O'nun içinde var olur
Onun için O, her varlıkta bulunur (22)

यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगिनः ।
प्रयाता यान्ति तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ ॥ २३ ॥

Şimdi de açıklayayım bir yogi'nin
O'na varması için uygun zamanı
Ne zaman O'ndan geri döneceğini
Ve ne zaman geri dönmeyeceğini (23)

अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः षण्मासा उत्तरायणम् ।
तत्र प्रयाता गच्छन्ति ब्रह्म ब्रह्मविदो जनाः ॥ २४ ॥

Güneş ve ışığın etkisi altında
Ayın ay büyürken doğan günlerinde
Yılın günün uzadığı aylarında
O'nu bilen O'na erer O'nda kalır (24)

धूमो रात्रिस्तथा कृष्णः षण्मासा दक्षिणायनम् ।
तत्र चान्द्रमसं ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्तते ॥ २५ ॥

Sisli dumanlı, karanlık gecelerde
Ayın ay küçülürken doğan günlerinde
Yılın günün kısaldığı aylarında
Yogi ayın etkisiyle geri döner (25)

शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगतः शाश्वते मते ।
एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते पुनः ॥ २६ ॥

Derler ki dünyada etkindir her zaman
Aydınlık ve karanlık olan güçler
Geri dönmez aydınlıkta yola çıkan
Karanlıkta yola çıkan geri döner (26)

नैते सृती पार्थ जानन्योगी मुह्यति कश्चन ।
तस्मात्सर्वेषु कालेषु योगयुक्तो भवार्जुन ॥ २७ ॥

Bir yogi bilir bu iki karışt gücü
Gene de hep yoga yapar çıkmaz yoldan
Bunun için yaz kış demeden her zaman
Sen de yoga yap Arcuna, aksatmadan (27)

वेदेषु यज्ञेषु तपःसु चैव
दानेषु यत्पुण्यफलं प्रदिष्टम् ।
अत्येति तत्सर्वमिदं विदित्वा
योगी परं स्थानमुपैति चाद्यम् ॥ २८ ॥

Vedaların, adakların, bağışların
Törenlerin sağladığı yararların
Ötesine geçmeyi bilmişse yogi

Gelsin en yüce katıma, ersin Bana (28)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
अक्षरब्रह्मयोगो नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

Om... Sonsuzluk¹², Bhagavad-Gita Upaniṣad'ın Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın sekizinci bölümünün adıdır. (8)

¹² «akṣarabrahmayoga», Brahman'ın sonsuz oluşunun öğretisi.

नवमोऽध्यायः

IX. BÖLÜM

Gizli Bilgi

श्रीभगवानुवाच ।

इदं तु ते गुह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ।
ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १ ॥

KRİṢṆA

Boşboğaz değilsin sen, bunun için
Bilginin bilgeliğin kaynağı olan
Yüce sırrı açıklayayım da sana
Gerçeği anla, kurtul kaygılardan (1)

राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमम् ।
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम् ॥ २ ॥

Bilgilerin bilgisi, sırların sırrı
Mutluluk ışığı, yüce yasa O'dur
Doğrudan yaşanarak anlaşılırsa O
Her şey sonsuza dek anlaşılmış olur (2)

अश्रद्धानाः पुरुषा धर्मस्यास्य परंतप ।
अप्राप्य मां निवर्तन्ते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३ ॥

İnançsızsa bir kimse, ey kahraman
İnanmıyorsa eğer yüce yasaya
Bana gelemes asla hiç bir zaman
Gelir gider bu ölümlü dünyaya (3)

मया ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना ।
मत्स्थानि सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः ॥ ४ ॥

Görünen tüm bu varlıkların kökü
Benim görünmeyen gizemli özüm
Bana dayanır varlıkların hepsi
Bense onlara dayanmam, özgürüm (4)

न च मत्स्थानि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरम् ।
भूतभृन्न च भूतस्थो ममात्मा भूतभावनः ॥ ५ ॥

Varlıklar bir bakıma da dışımda benim
Gör buradaki yüceliği, inceliği
Kaynağı dayanağı isem de her şeyin
Gene de hiç bir şeyin kendisi değilim (5)

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान् ।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥ ६ ॥

Nasıl yeryüzünde esen fırtına
Oluşur güçlenirse gökyüzünde
Bütün bu varlıklar da işte böyle
Gör bunu, oluşur benim özümde (6)

सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम् ।
कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृजाम्यहम् ॥ ७ ॥

Bir dönemin sonunda yine özüme
 Döner bütün varlıklar Arcuna
 Başka bir dönemin ise başında
 Yaratırım her şeyi baştan sona¹ (7)

प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य विसृजामि पुनः पुनः ।
 भूतग्राममिमं कृत्स्नमवशं प्रकृतेर्वशात् ॥ ८ ॥

Görünen tüm varlıkları ayrı ayrı
 İçimden gelince kendi doğamdan
 Doğururum sürekli hep yeni baştan
 İstese de kaçamaz kimse doğumdan (8)

न च मां तानि कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ।
 उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु कर्मसु ॥ ९ ॥

Bütün bu işler bağlamaz beni
 Özgürüm ben, ey varlıklı kişi
 Bağımsız ve hiç etkilenmeden
 Dururum, üstlenmem hiç bir işi (9)

मयाध्यक्षेण प्रकृतिः सूयते सचराचरम् ।
 हेतुनानेन कौन्तेय जगद्विपरिवर्तते ॥ १० ॥

Doğada her şey bana bağlı sıkıca
 Kıpırdar durur çıkınca ortaya
 Arcuna, özümdeki yasa uyarınca
 Hiç durmadan döner durur bu dünya (10)

¹ Evrenin birbirini izleyen "yaratılış" ve "yok ediliş" dönemleri, için bk. VIII, 17, n. 11.

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् ।
परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ॥ ११ ॥

Bir kişide kendimi göstermemi
Anlayışsızlar anlamak istemez
En yüce olanım ben, bilmezler mi
Her şeye gücü yeten Yaradanım (11)

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना विचेतसः ।
राक्षसीमासुरीं चैव प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः ॥ १२ ॥

Aşağı, aldatıcı güçlere uyan
Yalancı bilgiye sığınan kişinin
Yoktur anlayışı, yoktur bilgisi
Boştur düşleri, boşunadır işleri (12)

महात्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः ।
भजन्त्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययम् ॥ १३ ॥

Gönlü yüce olan kimse, Arcuna
Yüce gerçeğe sığınır, yücelir
Bilir gerçeğin özü olduğumu
Sapmadan bana uyar tapınır (13)

सततं कीर्तयन्तो मां यतन्तश्च दृढव्रताः ।
नमस्यन्तश्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते ॥ १४ ॥

Beni anarak adımı yüceltenler
Sıkı durup, sıkı çalışıp erenler
Önümde eğilip² kendini verenler

² Bk. 34, n. 11.

Bana tapınmayı bilen kimselerdir (14)

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते ।
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम् ॥ १५ ॥

Kimisi de özveride bulunur

Anlamlı adaklar sunar, tapınır
Sezer benim değişmeden değiştiğimi
Hem birlik hem de çokluk olduğumu³ (15)

अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाहमहमौषधम् ।
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यमहमग्निरहं हुतम् ॥ १६ ॥

Kurban⁴ töreniyim ben, kurban da benim
Sunulan adak da yanan ot da benim
Anılan benim, eriyen yağ da benim
Yakılan da benim, yakan da benim (16)

पिताहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्यं पवित्रमोकार ऋक्साम यजुरेव च ॥ १७ ॥

Ben bütün bu varlığın babasıyım
Anasıyım atasıyım özüyüm
Rig Veda, Sama Veda, Yacur Veda'yım⁵
Yakarışlardaki kutlu Om sesiyim⁶ (17)

³ "Kesrette vahdet, vahdette kesret." Tasavvuf 'ta da üzerinde durulmuş olan bir konu.

⁴ «yajña». Bk. III, 8, n. 4.

⁵ Bk. II, 42, n. 16.

⁶ «aum», Bk. VII, 8, n. 5.

गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत् ।
प्रभवः प्रलयः स्थानं निधानं बीजमव्ययम् ॥ १८ ॥

Yol amaç yolcu tanık benim dünyada
Yaslanılan sığınılan dost benim
Yaratan da yok eden de kalan da
Sonsuz tohumun kaynağı da benim (18)

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च ।
अमृतं चैव मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन ॥ १९ ॥

Bir kuraklık bir bolluk olurum ben
Yağmuru kâh yağdırır kâh keserim
Hem ölümsüzlük hem de ölümüm ben
Arcuna varlık da yokluk da benim (19)

त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गातिं प्रार्थयन्ते ।
ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोकं
अश्नन्ति दिव्यान्दिवि देवभोगान् ॥ २० ॥

Üç Veda'ya uyup Soma⁷ içen ve coşan

⁷ «soma», “Ölümsüzlük içkisi”, bengisu, âb-ı hayat, nektar, iksir... Bu içkinin tanrısı. Ay'ın bir başka adı. Bitkilerin ve ormanların kralı olan bir bitki (hangi bitki olduğu tartışmalı). Soma insanları ve tanrıları coşturan, sarhoş eden, güçlü kılan, sürekli içilince de ölümsüzlüğe kavuşturan bir içki. Veda'larda İndra'yla Agni'den sonra en çok ilâhi Soma için söylenmiştir. Hint tanrılarının ölümsüz kalabilmek için Soma içmeleri gerekiyordu. Brahman rahipleri dağlarda yetişen bir bitkinin saplarını taşla döve döve, süt gibi olan özsuyunu çıkartıyor,

Adaklarla İndra'ya⁸ yakaran tapınan
Erişir İndra'nın katına sevinir
Göklerde uçar, tanrılar gibi eğlenir (20)

ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालं
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशन्ति ।
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना
गतागतं कामकामा लभन्ते ॥ २१ ॥

Uçsuz bucaksız göklerde bu eğlence
Çok sürmez, kişi ayılır iner yere
Üç Veda'ya⁹ uyup eğlenmeye bakan

bir yün örgüden süzüyor, suyla karıştırıyor ve daha bir sürü karmaşık işlemlerle Soma'yı hazırlıyorlardı. Törenlerde tanrılara sunulan Soma'yı kendileri de içiyorlar, törene katılanlara da içiriyorlardı.

⁸ «indra», tanrıların (deva'ların) kralı, gök tanrısı. Silahları yıldırım ve şimşek. Veda ilahileri en çok ona sesleniyor. Yağmur yağdırır. Beyazların ve Arya savaşçılarının koruyucusudur. Sürekli Soma (bk. n. 7) içer. Airavata (bk. X, 27) adlı beyaz file biner. Daha sonraki dönemlerde önemini yitirmiştir. Destanda Arcuna'nın babası sayılıyor (bk. IV, 5, n. 5). Puranalardaki bir söylenceye göre Krişna, "Vraja" halkına (bugün Braja, Uttar-Pradesh) İndra'ya inanmamalarını söylemiş. Bunu duyan İndra öfkelenerek oraya bardaktan boşanırcasına yağın korkunç bir dolu göndermiş. Krişna hemen Govardhana dağına bir şemsiye gibi havaya kaldırmış ve o yöre halkını korumuş... Hititlerle Mitanniler arasındaki bir antlaşmada (İÖ 1380, Boğaz Köy) Varuna-Mitra ve İndra'nın adları anılıyor. Avesta'da (Zerdüştçülerin kitabı) ise İndra, tanrılara karşı gelen bir dev...

⁹ Bk. II, 42, n. 16.

Doyar acıkır, doğar ölür bu yerde (21)

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते ।
तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥ २२ ॥

Yalnız bana gerçekten yönelenin
Doğru yolda ilerleyen kimsenin
Attığı adımı pekiştiririm
Bu yolda nesi eksikse veririm (22)

येऽप्यन्यदेवताभक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम् ॥ २३ ॥

Bana değil başkasına tapınan
Özveriyle içtenlikle bağlanan
Doğru yolda olmasa da, Arcuna
Bana tapınmış olur, bilmese de (23)

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च ।
न तु मामभिजानन्ति तत्त्वेनातश्च्यवन्ति ते ॥ २४ ॥

Ben bütün kurbanların, adakların
Tadını çıkaran gerçek sahibiyim
Beni bilemeyenler göremeyenler
Gerçeği göremezler, yücelemezler (24)

यान्ति देवव्रता देवान्पितृन्यान्ति पितृव्रताः ।
भूतानि यान्ति भूतेज्या यान्ति मद्याजिनोऽपि माम् ॥ २५ ॥

Tanrılara adak sunan gider tanrılara
Atalara adak sunan ölmüş atalara

Büyü için adak sunan büyücü ruhlara
Bana adak sunansa gelir benim katıma (25)

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ।
तदहं भक्त्युपहृतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥ २६ ॥

Ya yaprak ya çiçek ya yemiş ya da su
Sunulursa bana yürekten sevgiyle
Verilirse bilinçle ve özveriyle
Kabul ederim bunları seve seve (26)

यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।
यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम् ॥ २७ ॥

Verdiğin bağış, çaba ve emeği
Gönlünden koparı, yediğin yemeği
Uygun gördüğün şeyleri, Arcuna
Adak olarak sunabilirsin bana (27)

शुभाशुभफलैरेवं मोक्षयसे कर्मबन्धनैः ।
संन्यासयोगयुक्तात्मा विमुक्तो मामुपैष्यसि ॥ २८ ॥

Varlığını bana adayabilirsen
Kurtulursun işlerinin bağından
Olumlu ve olumsuz etkisinden
Bağımsızlaşırısın, bana ulaşırsın (28)

समोऽहं सर्वभूतेषु न मे द्वेष्योऽस्ति न प्रियः ।
ये भजन्ति तु मां भक्त्या मयि ते तेषु चाप्यहम् ॥ २९ ॥

Bütün varlığa bakarım aynı gözle
Biri iyi, öteki kötü değil bana göre

Ancak bana sevgiyle kim yönelirse
Benimledir, o kimseyleyimdir ben de (29)

अपि चेत्सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ।
साधुरेव स मन्तव्यः सम्यग्व्यवसितो हि सः ॥ ३० ॥

Ağır bir suç işleyen biri bile
Bana tapınıyorsa içtenlikle
Kendisini adamışsa sevgiyle
Doğru yola girmiştir kesinlikle (30)

क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छान्तिं निगच्छति ।
कौन्तेय प्रतिजानीहि न मे भक्तः प्रणश्यति ॥ ३१ ॥

Hâlâ kötüyse iyi yola girer
Kalıcı iç barışı elde eder
Sana şunu bildireyim, Arcuna
Kötü olmaz, beni seven sonunda (31)

मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य येऽपि स्युः पापयोनयः ।
स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्तेऽपि यान्ति परां गतिम् ॥ ३२ ॥

Şudra'lar, Vaişya'lar¹⁰ ve kadınlar
Doğuştan aşağı sayılsalar da
Bana yönelirler sığınarlarsa
En yüce katıma bile çıkarlar (32)

¹⁰ Eskiden Upaniṣadlardaki gizli öğretiler yalnız yüksek kastlara açıktı. Bhagavad Gita kast sınırlamasını tanımadan gizli öğretileri herkese açıklıyor. Kast için bk. V, 18, n. 8; XVIII, 41, n. 9.)

किं पुनर्ब्राह्मणाः पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा ।
अनित्यमसुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्व माम् ॥ ३३ ॥

Geri mi kalmalı bu kimselerden
Saygın Kşatriya'lar, inançlı Brahman'lar
Acı dolu geçici dünyadayken
Bana ulaşmaya çalışmalılar (33)

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि युक्तत्वैवमात्मानं मत्परायणः ॥ ३४ ॥

Sen de içtenlikle bana yönel
Bana kendini ver, saygıyla eğil¹¹
Beni düşün, bana sevgili ol
Beni gönülden dile, bana gel (34)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
राजविद्याराजगुह्ययोगो नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥

Om... Gizli Bilgi¹², Bhagavad Gita Upani-
şadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve
Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın
dokuzuncu bölümünün adıdır. (9)

¹¹ «namaskuru», "namaz kıl". Namaz Farsçadan Türkçeye girmiş olan bir sözcük. Farsçayla Sanskritçe aynı dil ailesinden... "Surya Namas-kâr" (Güneşe ya da Güneş Tanrısı Surya'ya Selâm) adındaki Yoga hareketleri dizisi, çok eski çağlardan kalmış olan bir namaz türüdür.

¹² «rājavidyārājaguhya yoga», bilgilerin bilgisinin, sırların sırrı.

दशमोऽध्यायः

X. BÖLÜM

Görünüm

श्रीभगवानुवाच ।

भूय एव महाबाहो शृणु मे परमं वचः ।
यत्तेऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया ॥ १ ॥

KRİṢṆA

Ey savaşçı, bana kulak ver yine
Söyleyeceklerimi iyi dinle
Sözlerimi işte sana söylüyorum
Çünkü senin iyiliğini istiyorum (1)

न मे विदुः सुरगणाः प्रभवं न महर्षयः ।
अहमादिर्हि देवानां महर्षीणां च सर्वशः ॥ २ ॥

Ne olduğumu, nereden geldiğimi
Ne tanrılar ne de bilgeler bilir
Oysa varlık nedeni, özüyüm ben
Hem tanrıların hem de bilgelerin (2)

यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम् ।
असंमूढः स मर्त्येषु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

Doğmadığımı, bir gün ölmeyeceğimi
Bütün evrenin Yaradanı olduğumu
Gerçekten kavrayabilirse bir ölümlü
Yıkanır, arınır, yener körlüğünü (3)

बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहः क्षमा सत्यं दमः शमः ।
सुखं दुःखं भवोऽभावो भयं चाभयमेव च ॥ ४ ॥

Kavrayış, bilgi, şaşkınlık, kesinlik
Gevşeklik, doğru oluş, sıkı duruş
Acılık tatlılık, çığlık olgunluk
Oluş olmayış, korku korkusuzluk (4)

अहिंसा समता तुष्टिस्तपो दानं यशोऽयशः ।
भवन्ति भावा भूतानां मत्त एव पृथग्विधाः ॥ ५ ॥

Acıma, duyarsızlık, doyum, açlık
Kırıcı, bağışlayıcı, parlak sönük
Bunun gibi daha pek çok nitelik
Bana dayanır benden kaynaklanır (5)

महर्षयः सप्त पूर्वे चत्वारो मनवस्तथा ।
मद्भावा मानसा जाता येषां लोक इमाः प्रजाः ॥ ६ ॥

En eski çağların yedi bilgesi¹

¹ Yedi Maharişi («mahārṣi»). Bhagavad-Gita bu bölümde mitolojiye değiniyor. Hint mitolojisinin yedi maharişi'si Tanrı Brahma'nın çeşitli yönlerini yansıtan oğullarıdır. Yarı-tanrı sayılan bu bilgelere Deva-rişi de denir. Yedi bilgenin (rişi'nin) her biri "Büyük Ayı (Yediger)" yıldız kümesinin yedi yıldızından biriyle eşlenmiştir.

İlk çağın düşünen dört ilk adamı²
Akılla yoğrulmuş, Benden olmuştur
Dünya onların soyuyla dolmuştur (6)

एतां विभूतिं योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वतः ।
सोऽविकम्पेन योगेन युज्यते नात्र संशयः ॥ ७ ॥

Bendeki yüceliği birliği gören
Ben gerçekte neysem Beni öyle bilen
Hiç kuşkusuz yol alır birliğe doğru
Kalmaz yarı yolda, şaşırılmaz yolu (7)

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते ।
इति मत्वा भजन्ते मां बुधा भावसमन्विताः ॥ ८ ॥

Benden çıkar dünyada ne var ne yoksa
Benim, her şeyin kökü özü kaynağı
Bilgeler bunu gerçekten anlarılarsa
Bana uyarlar bilinçle coşkuyla (8)

मच्चित्ता मद्गतप्राणा बोधयन्तः परस्परम् ।
कथयन्तश्च मां नित्यं तुष्यन्ति च रमन्ति च ॥ ९ ॥

Bana adarlar özlerini, sözlerini
Görünce aydınlatırlar birbirlerini

² «manu», ilk insan, Âdem baba, (kökeni: «man», düşünmek...) Her yeni "Manu dönemi"nde («manvantara»'da) insanlık yeni bir Manu'nun soyundan türüyor. Bugünkü insanlığın Manu'su yedinci Manu. (Bk. IV. 1)... Ancak bu dizide "dört Manu"dan söz edilmiş. Bunlar yukarıdaki yedi bilgeden (Deva-rişi'den) de önce gelen ve dört kollu Brahma'nın dört tür insanı temsil eden dört oğludur («brahmarşi»)...

Konuşunca anlatırlar sürekli beni
Yaşarlar onlar, dolu dolu, doya doya (9)

तेषां सततयुक्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकम् ।
ददामि बुद्धियोगं तं येन मामुपयान्ति ते ॥ १० ॥

Bana içten, gönülden tapınanlara
Canla başla ermeye çalışanlara
Bilinç ve zihin açıklığı veririm
Bana doğru gelen yolu gösteririm (10)

तेषामेवानुक्तम्पार्थमहमज्ञानजं तमः ।
नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञानदीपेन भास्वता ॥ ११ ॥

Beni gönülden sevenleri severim
Gönüllere yerleşirim taht kurarım
Bilgisizlik denen koyu karanlığı
Bilginin tek kılavuzumla kovarım (11)

अर्जुन उवाच ।
परं ब्रह्म परं धाम पवित्रं परमं भवान् ।
पुरुषं शाश्वतं दिव्यमादिदेवमजं विभुम् ॥ १२ ॥

ARCUNA

Ey yüceler yücesi, yalın gerçek
Ey eşsiz benzersiz kutlu kişilik
Tanrılar tanrısı, sonsuz yücelik
Ulu Tanrım sana sığınıyorum (12)

आहुस्त्वामृषयः सर्वे देवर्षिर्नारदस्तथा ।
असितो देवलो व्यासः स्वयं चैव ब्रवीषि मे ॥ १३ ॥

Bilgeler senden söz etmişler her çağda
 Hep seni anmış ulu bilge Narada³
 Asita da Devala da⁴ Vyasa da⁵
 Beni de aydınlatıyorsun şu anda (13)

³ «nārada», efsanelerde adına sık sık rastlanan bir yarı-tanrı bilge (Deva-rişi)... Rig Veda ilahilerinden bazılarını onun söylediğine inanılıyor. Narada'nın müzikle de ilgisi var. Vina («vinā», bir tür lavta) adlı çalgıyı keşfetmiş. "Bhakti Sutra"nın da (tanrı aşkıyla ilgili bir metin) yazarı.

⁴ «asita» ve «devala», Mahabharata'da, kumarı kötöleyen iki bilge.

⁵ «vyāsa». Mahabharata'nın ve belki de Bhagavad-Gita'nın yazarı. (Bk. "Vyasa'yla Yazıcı Ganapati", s. 11). Arcuna'nın dedesi!

Raca Şantanu önce Ganj'ın tanrıçasıyla evlendi. (Bk. XI, 22, n. 8) Bu evlilikten Bhişma doğdu. (Bk. I, 8, n. 24). Şantanu karısı tarafından terk edildikten bir süre sonra nehirde, sandalla karşıdan karşıya yolcu götürüp getiren güzel bir balıkçı kızına tutuldu. Satyavati adındaki bu kızı babasından istedi. Fakat Vaişya kastından olan balıkçı baba, torunları kral olamayacağı için kızını vermek istemedi. Veliht Bhişma evlenmeyeceğine yemin edince raca Şantanu Satyavati'yle evlendi. Satyavati'nin evlendiği zaman Vyasa adında büyük bir oğlu vardı. Satyavati'nin sandalına binen ermiş bir Brahman, onu Vyasa'ya gebe bırakmış, sonra da ona bekâretini geri vermiş. Vyasa da doğar doğmaz çabucak büyüyüp koca bir adam olmuş. Raca Şantanu'nun ikinci evliliğinden iki oğlu oldu. Birinci oğlu bir savaşta genç yaşta, çocuksuz öldü. İkinci oğlu Viçitravirya'ysa hastalıklı bir kimseydi. Bhişma onu evlendirmek için Kaşi racasının Amba, Ambika ve Ambalika adlı biri birinden güzel üç kızını kaçırdı... (Benares'e yerleşmiş olan Kaşiler, bir iddiaya göre Anadolu'dan göç etmişler

सर्वमेतद्धतं मन्ये यन्मां वदसि केशव ।
न हि ते भगवन्व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवाः ॥ १४ ॥

Tanrıların da kurnaz şeytanların da
Anlayamadığı yüce gerçeği
Sen bana anlatınca Krişna
Anlar gibi oluyorum bir anda (14)

स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम ।
भूतभावन भूतेश देवदेव जगत्पते ॥ १५ ॥

ve başka tanrılara tapıtlıkları için öteki Arya boyları tarafından sevilmiyorlar. Indian Myth and Legend, s. 155, 170, n. 1) Amba'nın, bir sevgilisi vardı. Bhişma onu sevgilisine geri yolladı. Ancak yabancı bir erkek tarafından kaçırıldığı için Amba sevgilisi tarafından geri çevrildi. Amba Bhişma'dan ölç almaya ani içerek kendisini ateşe attı. Sonra Şikhandin olarak doğdu. (Bk. I, 17)... Viçitravirya çocuk sahibi olamadan hastalanıp öldü. Bhişma evlenmeme yeminini yine bozamadı. Bunun üzerine Satyavati hemen çocuk yapması için Ambika'yı oğlu ermiş Vyasa'ya gizlice yolladı. Ambika çileci Vyasa'yı görünce korkudan gözlerini kapadı. Onun için Dhritaraştra doğuştan kör olarak dünyaya geldi... Satyavati sonra Ambalika'yı Vyasa'ya yolladı. Vyasa'yı görünce Ambalika'nın da beti benzi attı, kireç kesildi. Bunun için Arcuna'nın babası Pandu akşın (albinos), apak bir bebek olarak doğdu. Çocuk yapmak için Ambalika bir daha Vyasa'ya gitmek istemedi ve yerine bir hizmetçisini yolladı. Ondan da Vidura doğdu. (Bk. "Doğruluk Tanrısının Yanlışı", s. 17)... Çoğunlukla gözlerden saklanan, atlanan bu ayrıntılar Vyasa'yı küçük düşürmüyor. Onun ince eleştirisini, toplumu iğneleyişini görmezlikten gelemeyiz.

Sen kendini kendiliğinden bilensin
 Kişiliğin ötesinde olansın
 Yaradansın, yaratıkların başısın
 Tanrılar tanrısı, şahlar şahısın (15)

वक्तुमर्हस्यशेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतयः ।
 याभिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि ॥ १६ ॥

Bana anlat açıkça, ne olur
 Dünyayı nasıl yönettiğini
 Kendini nerede gösterdiğini
 Her yerde niçin gizlendiğini (16)

कथं विद्यामहं योगिंस्त्वां सदा परिचिन्तयन् ।
 केषु केषु च भावेषु चिन्त्योऽसि भगवन्मया ॥ १७ ॥

Nasıl bileyim nice olduğunu
 Hangi biçimlere büründüğünü
 Ne olup nerede göründüğünü
 Anlayayım da hep anayım seni (17)

विस्तरेणात्मनो योगं विभूतिं च जनार्दन ।
 भूयः कथय तृप्तिर्हि शृण्वतो नास्ति मेऽमृतम् ॥ १८ ॥

Açıkla bana açıkça bu gizi
 Yüceliğini nasıl gösterdiğini
 Krişna seni dinlemeye doyamam
 Sözlerin nasıl tatlı, anlatamam (18)

श्रीभगवानुवाच ।

हन्त ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मविभूतयः ।
 प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे ॥ १९ ॥

KRİŞNA

Peki Arcuna, öyleyse anlatayım
Nerede kendimi belli ettiğimi
Yalnızca yüce olanları sayayım
Ne var ki yüceliğimin sonu yoktur (19)

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः ।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च ॥ २० ॥

Ben canlıların canıyım, özüyüm
Onların gönüllerinde gizliyim
Bu dünyada görülen canlılığın
Başıyım, ortasıyım ve sonuyum (20)

आदित्यानामहं विष्णुर्ज्योतिषां रविरंशुमान् ।
मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी ॥ २१ ॥

Ben Adityalardan⁶ Vişnu'ya⁷ benzerim

⁶ «āditya»'lar. güneşler, güneş tanrıları, eski gök tanrıları, («aditi»: sonsuz, sınırsız...) Tanrılar, Mahabharata'daki kişiliklerine uzun bir evrim süreci sonunda kavuşmuşlardır. Eski çağlarda, değişik kültürlerin tanrılarının birbirlerini dışlamaya çalıştıkları destandan anlaşılıyor. Adityalar, Varuna ve Mîtra'nın başını çektiği tanrılar takımıydı. Indra ve Agni'nin takımına yenilmişlerdir. Indra bir Veda ilahisinde Varuna'yu tahtından indirdiğini böbürlenerek söylüyor. Ancak altta kalan tanrılar büsbütün yok olmamışlar, ya değişmişler, silikleşmişler ya da yeni görevlerle varlıklarını sürdürmüşlerdir. Varuna suların tanrısı olmuştur.

⁷ Hinduizmin önemli bir mezhebi olan Vişnuculuğa (Vaişnavizm) göre en önemli tanrı «vişnu». Krişna, da Vişnu'nun "avatar"ı

Parlaklıkta güneştir benim eşim
Fırtınalarda parlayan şimşeğim
Yıldızlar arasında aydınlık ayım (21)

वेदानां सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः ।
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना ॥ २२ ॥

Veda'lar içinde Sama Veda'yım⁸
Yarı tanrılardan İndra⁹ gibiyim
Duyma yeteneklerinden akıl'ım
Yaşamdaki duyuşum duyarlılığım (22)

रुद्राणां शङ्करश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम् ।
वसूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम् ॥ २३ ॥

Rudralar¹⁰ arasında Şankara'yım¹¹

sayılıyor (Bk. IV. 6, n. 6). Vişnu, Vedalar döneminde o kadar önemli bir tanrı değildi. Ancak sonradan, Brahma-Vişnu-Şiva üçlemesindeki (trimurti, bk. s. 22) yerini alınca büyük önem kazanmıştır. Tanrı üçlemesinde Vişnu, yaratılmış olan düzenin korunmasını ve sürdürülmesini sağlayan ilkeyi temsil ediyor.

⁸ *Vedaların ikincisi olan «sāmaveda» özellikle şarkıları ve bunların ezgilerini (melodileri) içerir. Bk. II, 42, n. 16.*

⁹ *Bk. IX, 20, n. 8.*

¹⁰ *«rudra»'lar, kükreyen, uluyan, gürleyen korkutucu ve yıkıcı güçler; yel, sel, fırtına tanrıları... Vedalarda Rudralardan biri olarak adı geçen tanrı Şiva, sonradan büyük önem kazanmıştır.*

¹¹ *Şankara, tanrı Şiva'nın («şiva») adlarından biri... Brahma-Vişnu-Şiva üçlemesinde (trimurti) Şiva, değiştirici, yenileyici ve yıkıcı güçleri temsil ediyor. Şiva'nın simgesi erkeklik organı*

Zenginliğin tanrısı Kubera'yım¹²
Zenginliği yutan yakan ateşim
Ulu dağlar içinde Meru dağyım¹³ (23)

पुरोधसां च मुख्यं मां विद्धि पार्थ बृहस्पतिम् ।
सैनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः ॥ २४ ॥

Başrahiplerden Brihaspati'yim¹⁴
Savaşçıların başı Skanda'yım¹⁵
Arcuna beni anlıyor musun
Denizlerden büyük okyanusum (24)

महर्षीणां भृगुरहं गिरामस्म्येकमक्षरम् ।
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणां हिमालयः ॥ २५ ॥

«linga»dır. Vişnuculuğun (Vaişnavizm) gelenekçi ve tutucu, Şivacılığınsa yenilikçi, değişimci olduğu söylenebilir. Bilgisizliği de yok eden Şiva'dır.. Filozof Şankara (8. yy.) Şivacı geleneğe bağlı bir Brahmandı. Bhagavad-Gita'nın günümüze ulaşan en eski ve en önemli yorumunu yazmıştır... Şankara barış yapma, kurtarma demektir. («śam»: barış, huzur, «kara»: yapma).

¹² «kubera», zenginliklerin ve hazinelerin tanrısı... Ramayana destanındaki kötü Ravana Kubera'nın oğludur.

¹³ Masallardaki Kaf dağı gibi gerçekte nerede olduğu bilinmeyen, gökleri delen, dünyanın merkezi olduğuna ve üzerinde tanrıların yaşadığına inanılan bir dağ...

¹⁴ «bṛhaspati» tanrıların rahibi olan bir yarı-tanrı... Vedalara göre varlıkların yaratılmasından önce belirlenen adları, yani ilk "söz"ü o söylemiş...

¹⁵ «skanda», Şiva'nın oğlu... Olağanüstü güçlere sahip, altı başlı, bir savaş tanrısı...

Büyük bilgeler içinde Bhrigu'yum¹⁶
 Bütün sesler içinde Om sesiyim¹⁷
 İçten seslenen sessiz yakarışım
 Yerinden oynamayan Himalaya'yım¹⁸ (25)

अश्वत्थः सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां च नारदः ।
 गन्धर्वाणां चित्ररथः सिद्धानां कपिलो मुनिः ॥ २६ ॥

Ağaçlardan kutlu incir ağacıyım¹⁹
 Yarı tanrı bilgilerden Narada'yım²⁰
 Müzik tanrılarında Çitra-ratha'yım²¹
 Gören bilgilerden Kapila Muni'yim²² (26)

उच्चैःश्रवसमश्वानां विद्धि माममृतोद्भवम् ।
 ऐरावतं गजेन्द्राणां नराणां च नराधिपम् ॥ २७ ॥

¹⁶ «bhr̥gu». Vedalarda, efsanelerde adına rastlanan bir bilge (rişi)... Manu'nun oğlu, bir Brahman soyu olan Bhriguların atası... Ateş yakmayı bilmediği için ateş tanrısı Agni, Bhrigu'ya gönderiliyor. Ateş yangına dönüşünce de Bhrigu Agni'yi lânetliyor.

¹⁷ Bk. VII, 8, n. 5.

¹⁸ «himalaya».

¹⁹ Bk. XV, 1, n. 1.

²⁰ Bk. 13, n. 3.

²¹ «citraratha» müzik ve dansın tanrıları olan gandharvaların (Bk. XI, 22, n. 13) kralı.

²² Kapila, Sankhya felsefesini ortaya koyan bilge... Adı Vedalarda geçiyor. Muni'ler ermiş bilgelerdi... Buda'nın da bir adı Şakya Muni'dir. Buda, Kapila'nın izdeşlerinin kurduğu Kapilavastu (Kapila'nın yeri) adlı kentte doğmuştur. Budacı öğretide Sankhya felsefesinin izleri görülür.

Atlardan Uçcaih-şravasa'yım²³
Yaşam sütünden²⁴ yoğurulmuşum

²³ «uccaiḥ-śrāvasa», Indra'nın düşünce kadar hızlı koşan beyaz atı... Bk. n. 24.

²⁴ Tanrılar (devalar) da doğayla yaratılmış olduklarından ölümlüydüler. Ölümsüzlüğe kavuşmak için büyük baba Brahma'dan ne yapmaları gerektiğini öğrendiler. Altıncı dünyadaki "süt denizi"ni çırpmaları gerekiyordu. Indra tanrıların başına geçti. Şeytanları (asuraları) da yardıma çağırdılar. Süt denizinin kıyısında bulunan Mandara dağına bir çırpma aracı olarak kullanabilmek için yerinden oynatmaya çalıştılar ama koca dağ yerinden kımıldamadı. Vişnu'nun döşeği olarak altına yatan sonsuzluk yılanı «ananta» Mandara'yı yerinden söktü. Mandara dağı büyük bir su kaplumbağasının («kurma», Vişnu'nun avatarı) sırtına yüklendi. Yılanlar kralı Vasuki, Mandara dağının çevresine dolandı. Tanrılar Vasuki'nin kuyruğunu, şeytanlarsa başını tuttular. Bir tanrılar çekti, bir şeytanlar... Böylece Mandara dağı, süt denizinin içinde ve kaplumbağanın sırtında bir o yana, bir bu yana döne döne sütü çırpma, karıştırmaya başladı. Yılanlar kralı Vasuki bu sıkıntıya uzun süre dayanamadı ve zehir kustı. Az kalsın bütün çabalar boşa gidiyordu. Bereket versin Tanrı Şiva yetiştirdi, zehri içti de, her şey kurtuldu... Bundan sonra tanrılarla şeytanlar Mandara dağına döndürerek sütü çırpmayı aralıksız sürdürdüler. Süt köpürmeye, kaynamaya, koyulaşmaya başladı. Kıvamını bulup köpüklü kaymağa dönüştü. Bu kaymaktan olağanüstü güzellikteki varlıklar belirdi. İşte bu varlıklar arasında «uccaiḥ-śrāvasa» adlı at, «airāvata» adlı fil, «kāmādhuk» adlı "dilek ineği" ve Lakşmi (Vişnu'nun karısı) vardı... Sonunda ölümsüzlük içkisi amrita da, Ayur Veda (uzun yaşam bilgisi) hekimiyle birlikte bir kap içinde ortaya çıktı. Ve çıkar çıkmaz tanrılarla şeytanlar arasındaki ortak çalışma bitti, çatışma başladı...

Fillerden Airavata adlı filim²⁵

İnsanlarınsa başıyım şahıyım (27)

आयुधानामहं वज्रं धेनूनामस्मि कामधुक् ।

प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वासुकिः ॥ २८ ॥

Silahlardan yıldırımım çakarım

İstek ineği sağmal Kamadhuk'um²⁶

İstekleri kışkırtan Kandarpa'yım²⁷

Yılanların kralı Vasuki'yim²⁸ (28)

अनन्तश्चास्मि नागानां वरुणो यादसामहम् ।

पितृणामर्यमा चास्मि यमः संयमतामहम् ॥ २९ ॥

Sonsuzluk yılanı Ananta'yım²⁹

Suların tanrısı Varuna'yım³⁰

²⁵ «airavata», İndra'nın beyaz, dört dişli ve çok büyük olan binek fili... Bk. n. 24.

²⁶ Bk. n. 24; III, 10, n. 6.

²⁷ Aşk ve istek tanrısı «kāma»'nın bir başka adı... Süt denizinden çıkan tanrıça Lakṣmi'nin (bk. n. 24) oğlu. Yunan tanrısı Eros gibi okuyla tanrıları, insanları gönülllerinden vuruyor...

²⁸ «vāsuki». Yılanların kralı. Bk. n. 24.

²⁹ «ananta» («a(n)»-: olumsuzluk ön eki, «anta»: son; sonsuzluk), sonsuzluk yılanı, zaman... Bk. n. 24.

³⁰ «varuna». Adityaların (bk. 21, n. 6) önde geleni.. Önceleri göklerin tanrısıydı. Her şeyi gözetleyen, gören, her şeyin doğru olmasına dikkat eden bir tanrıydı... Sonradan suların tanrısı olmuştur. Yağmurun göklerdeki görünmeyen bir denizden inerek yağdığına inanıldığından bir gök tanrısının sularla ilişkisi kurulabiliyor. Varuna'nın sarayı suların altındadır. Adı eski metinlerde Mitra'yla birlikte anılır. Mitra, eski İran tanrıları

Büyük atalardan Aryama'yım³¹

Ölüm tanrısı doğru Yama'yım³² (29)

प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानां कालः कलयतामहम् ।

मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहं वैनतेयश्च पक्षिणाम् ॥ ३० ॥

arasında yoktu, sonradan "Mithra" adıyla İran tanrıları arasına katılmıştır. "Varuna'ya İran'da ne oldu?" sorusu araştırmacıları uğraştırıyor. Ağır basan bir görüşe göre Ahura-Mazda, Varuna-Mithra ikilisidir... (Encyclopaedia Britannica, "Zoroastrianism and Parsiism" ve "Varuna" maddeleri).

³¹ «aryama» (Aryaman, Avestan: Airyaman, Pehlevî: Erman) Varuna gibi Adityalardan biriydi... Sonradan önemini yitirmiş, silikleşmiş... Zerdüştçülerin bir "Airyaman İşya" duası var. Encyclopaedia Iranica'da, ("Airyaman", "Airyaman İşya" maddeleri) Bu duanın eskiden Aryaman'dan korunmak için söylenen, sonradan nitelik değiştirerek sağlık ve iyilik için okunan bir dua olduğu ileri sürülüyor. Aristo'nun "Peri Philosophias"da (Felsefe üzerine) yazdığına göre, "Magi"ler (Muğ'lar, Zerdüştçü din adamları) "Oromasdes" (Ahura-Mazda, Hürmüz) ile "Areimanios" (Ehrimen) adlı iki ilkenin, aydınlıkla karanlığın çatışmasından söz ediyorlarmış...

³² «yama» yular, sıkı-denetim, ölüm tanrısı... Ataların birincisi... İlk ölen ve gömülen insan olduğu söylenir. Ancak Hint mitolojisinde ilk insan Manu'dur. Ortaya çıkan çelişkiyi çözmek için Eski İran mitolojisine başvurmak gerekiyor. Burada yaratılış sırasında Manu'nun ikiz kardeşi Yama'yı öldürdüğünü öğreniyoruz. Parçalanan Yama'nun eti toprağı, kemikleri dağları, başı göğü oluşturuyor...

Hintdistan'da ölüm tanrısı olan Yama başlangıçta yargılayan bir tanrı değildi. Sonradan yargıç da olmuş ve kendisine «dharma-rāja» (Dharma Kralı) denmiştir. Elçileri karga ve güvercindir. Bağlılığı simgeleyen köpekleri de vardır...

Şeytanın iyi oğlu Prahlada'yım³³
 Ölçülen şeyler içinde zamanım
 Hayvanların kralıyım, arslanım
 Kuşlardan tanrı kuşu Garuda'yım³⁴ (30)

पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभूतामहम् ।
 झषाणां मकरश्चास्मि स्रोतसामस्मि जाह्नवी ॥ ३१ ॥

Ortalığı süpüren fırtınayım
 Kahraman savaşçılardan Rama'yım³⁵
 Akarsu yaratıklarından timsahım
 Bütün akarsular içinde Ganj'im³⁶ (31)

³³ Bir çocuk olan «prahlāda», Vişnu'ya inanmayan bir kral'ın oğlu... Babası onun Vişnu'ya inandığını öğrenince deliye döndü. Prahlada'ya yapılan uyarılar, işkenceler, eziyetler bir sonuç vermedi. Sonunda "şeytan kral" oğlunu öldürtmek istedi. Ama Prahlada Vişnu'ya o kadar bağlıydı ki, Vişnu onu korudu... Prahlada bir gün "Vişnu her yerde!" deyince babası öfkeyle "Olur mu hiç?", diye bağırarak yerinden fırladı, ve eliyle sarayın arslanlı sütunlarından birine vurarak "Şu sütunun da mı içinde? Çıksın da görelim. Yalancı..." derken, Vişnu arslan-adam biçiminde («narasimha», Vişnu'nun avatarı) bu sütunun içinden dışarı fırladı ve şeytan kralı parçaladı...

³⁴ «garuḍa» ya da «vainateya». Yarı insan yarı kartal, mitolojik bir varlık... Kuşların kralı. Vişnu'nun bineği.

³⁵ «rāma», Hindistan'ın öteki büyük destanı olan Ramayana'nın kahramanı. Krişna gibi o da Vişnu'nun avatarı... Buradaki Rama, Krişna'nın ağabeyi Balarama (Çocuk Rama) da olabilir. (Bk. "Krişna", s. 26, n. 34). Vişnu'nun avatarı olan bir de baltalı Rama («paraśurāma») var...

³⁶ «gangā», Ganj nehri, Ganj'in tanrıçası... Ganj, Tanrı kadın-

सर्गाणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन ।
अध्यात्मविद्या विद्यानां वादः प्रवदतामहम् ॥ ३२ ॥

Yaradılışın başıyım sonuyum
Ve ortadaki gerçeğim, Arcuna
Bilgilerden özümü bilmeyim
Sözlerden çıkan anlam benim (32)

अक्षराणामकारोऽस्मि द्वन्द्वः सामासिकस्य च ।
अहमेवाक्षयः कालो धाताऽहं विश्वतोमुखः ॥ ३३ ॥

Harflerin başı, baş harf A'yım³⁷
Birleşimi sağlayan ikiliğim
Sonsuzluğa doğru akan zamanım
Her yerde hazır olan Yaradanım (33)

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च भविष्यताम् ।
कीर्तिः श्रीर्वाक् नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा ॥ ३४ ॥

Her şeyi yokluğa götüren ölümüm
Öte yandan da her şeyi doğuranim
Kadınların güzelliği, hoş sözüyüm
Hoşgörüsü, aklı, dayanma gücüyüm (34)

बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छन्दसामहम् ।
मासानां मार्गशीर्षोऽहमृतूनां कुसुमाकरः ॥ ३५ ॥

dan çıkıp Şiva'nın saçlarından süzülerek yeryüzüne akıyor. Ganj'da yıkanan kimsenin eski karma'sının izlerinden arındığına, ölümsüzlüğe kavuşacağına inanılıyor. Bk. 13, n. 5; XI, 22, n. 8.

³⁷ Sanskritçe'de de "A" ilk harf.

Şarkılar içinde Brihat-Sama'yım³⁸
 Şarkı ölçüsü olarak Gayatri'yim³⁹
 Ayların birincisi Marga-şirşa'yım⁴⁰
 Mevsimlerdenise çiçekli ilk baharım (35)

द्युतं छलयतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ।
 जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि सत्त्वं सत्त्ववतामहम् ॥ ३६ ॥

Baş döndüren aldatıcı kumarım
 Elde edilen kazanç, gösterişim
 Yüksek gelirim, büyük girişimim
 En iyiye ulaşma uğraşım (36)

वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि पाण्डवानां धनंजयः ।
 मुनीनामप्यहं व्यासः कवीनामुशना कविः ॥ ३७ ॥

Vrişinilerden Vasudeva'yım⁴¹
 Pandu Oğullarından Arcuna'yım
 Ozanların ozanı Vyasa'yım⁴²
 Bilgelerin bilgesi Uşana'yım⁴³ (37)

³⁸ «brhatsāma», İndra'ya yakaran bir Veda ilâhisi. Bir ilâhi söyleyiş biçimi.

³⁹ «gāyatrī», Veda ilâhilerinin 3x8hecedenoluşan kutsal vezni... Meditasyonlarda, dualarda söylenen önemli bir mantranın (Gayatri-mantra) ve bu mantrayı etkili kılan tanrıçanın adı.

⁴⁰ «mārgaśirṣa». Kasım'la Aralık ayları arasındaki bir ay... Hindistan'da tarladan ürün bu ay kaldırılıyor.

⁴¹ «vāsudeva». Krişna'nın babası, Arcuna'nın dayısı... Krişna'nın da adı... «vṛṣṇi» Vasudeva'nın soy adı...

⁴² Bk. 13, n. 5.

⁴³ «uśanā», Rig Veda'nın bir yerinde önemli bilgelerin adları

दण्डो दमयतामस्मि नीतिरस्मि जिगीषताम् ।
मौनं चैवास्मि गुह्यानां ज्ञानं ज्ञानवतामहम् ॥ ३८ ॥

Güden ve yola getiren sopayım
Başarıya eriştiren çabayım
Sessiz kalışım gizlerin giziyim
Bilgelerce açıklanan bilgiyim (38)

यच्चापि सर्वभूतानां बीजं तदहमर्जुन ।
न तदस्ति विना यत्स्यान्मया भूतं चराचरम् ॥ ३९ ॥

Gelecek bütün yaratıkların da
Ey Pandu Oğlu, tohumu işte benim
İster hareket etsin ister etmesin
Bensiz olamaz hiç biri, bu kesin (39)

नान्तोऽस्ति मम दिव्यानां विभूतीनां परंतप ।

arasında sayılıyor. (Rig Veda, IV, 26). Mahabharata'dan Uşana'nın, Asura'ların başrahibi olduğunu öğreniyoruz... Büyücü-bilge Uşana yüzünden Devalar (tanrılar) Asuralarla (şetanlarla) bir türlü baş edemiyorlar. Çareyi kendi başrahipleri Brihaspati'nin (bk. 24, n. 14) oğlunu gizli bilgileri öğrenmesi için Uşana'ya göndermekte buluyorlar. Uşana Brihaspati'nin oğlunu çırak olarak kabul ediyor...

Değişik kültürlerin, inançların, halkların, ırkların birbirleriyle çatıştığı, çarpıştığı ve sonunda çoğunlukla uzlaşıp kaynaştığı anlaşıyor... Asura Zerdüşçülerin Ahura'sıdır. "S" harfiyle "H" harfi yer değiştirmiş. Bu harf değişiminin bir başka örneği de Soma içkisi (bk. IX, 20, n. 7). Aynı içki, Hindistan'da "Soma", İran'da "Homa" (Avestan: Haoma) olmuş. Devalarsa İran'da, masallardan tanıdığımız kötü devler (dīv, şeytan) dönüşmüşler...

एष तूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरो मया ॥ ४० ॥

Bir sonu yoktur benim yüceliğimin
Saymakla bitmez tükenmez, yığdım
Bunları laf olsun diye söyledim
Yoksa sayısızdır görünüşlerim (40)

यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा ।
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोऽशंसंभवम् ॥ ४१ ॥

Bütün bu saydığım güzelliklerin
Görkemli olağanüstü varlıkların
Ne olduğunu artık görmelisin
Bunlar bir parçasıdır varlığımın (41)

अथवा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन ।
विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकांशेन स्थितो जगत् ॥ ४२ ॥

Bütün bunlar çok gerekli mi, Arcuna
Ne gerek var bu bir sürü ayrıntıya
Bir parçamdan olmuştur şu koca dünya
Görsene beni, ben hep buradayım ya (42)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
विभूतियोगो नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥

Om... Görünüm⁴⁴, Bhagavad Gita Upaniṣad-
nın Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve
Şri Kriṣṇa'yla Arcuna arasındaki konuşmanın
onuncu bölümünün adıdır. (10)

⁴⁴ «vibhūtiyoga», olağanüstü görünüşlerin öğretisi.

एकादशोऽध्यायः

XI. BÖLÜM

Gösterim

अर्जुन उवाच ।

मदनुग्रहाय परमं गुह्यमध्यात्मसंज्ञितम् ।
यत्त्वयोक्तं वचस्तेन मोहोऽयं विगतो मम ॥ १ ॥

ARCUNA

Beni gerçekten çok onurlandırdın
Bilmediğim büyük sırlarını verdin
Lütfettiğin aydınlık sözlerinle
Dağıldı kuşkularım, gitti sıkıntım (1)

भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तरशो मया ।
त्वत्तः कमलपत्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययम् ॥ २ ॥

Ey Lotus Gözlüm, sendeki sonsuzluğu
Senin özünün sonsuz yüceliğini
Varlığın gelip geçici olduğunu
Artık çok iyi görüyorum, anlıyorum (2)

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं परमेश्वर ।
द्रष्टुमिच्छामि ते रूपमैश्वरं पुरुषोत्तम ॥ ३ ॥

Bana açıkladın, ey ulu kişi
Hangi biçimlerde görüldüğünü
Ancak Tanrım görmek isterdim şimdi
En yalın, en yüce olan biçimini (3)

मन्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो ।
योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम् ॥ ४ ॥

Görebileceksem ben, ey Yücelik
Sen bu kanıdaysan, ey Kutlu Kişi
Göster bana yalvarırım bunu da
Gerçek yüzünü sonsuzluğunu da (4)

श्रीभगवानुवाच ।
पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः ।
नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च ॥ ५ ॥

KRİṢṆA

Bak Arcuna, işte bu görünüşüm
Yüzlerce ve binlerce ayrı biçim
Büyük küçük renk renk sayısız durum
Bin bir türlü pek çok yüce oluşum (5)

पश्यादित्यान्वसून् रुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा ।
बहून्यदृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत ॥ ६ ॥

Gör tanrılarını¹ ışığın, güneşin

¹ Bu dörtlükte adı geçen tanrılar ve tanrı yardımcıları şunlar:
İki Aşvin, (bk. 22, n. 9); Adityalar (bk. X, 22, n. 5); Vasular
(bk. XI, 22, n. 7); Rudralar (bk. X, 21, n. 6); Marutlar (bk
XI, 22, n. 10).

Ateşin, fırtına ve yıldırımın
Ve ikiz atlısını tan yerinin
Gör bu görülmemiş güçleri Arcuna (6)

इहैकस्थं जगत्कृत्स्नं पश्याद्य सचराचरम् ।
मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद् द्रष्टुमिच्छसि ॥ ७ ॥

Gör bugün burada bütün evreni
Canlı cansız hep birden her şeyi
Şimdi neyi görmek istiyorsan gör
Gördüğün bu varlıklar görünüşüm (7)

न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा ।
दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम् ॥ ८ ॥

Ancak beni dışarıda bulamazsın
Dışa bakan gözlerinle göremezsın
Göresin diye gönül gözü de verdim
Gör bakalım neymiş benim yüceliğim (8)

संजय उवाच ।
एवमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः ।
दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम् ॥ ९ ॥

SANCAYA

Bu sözü söyler söylemez, ey Raca²
Yüce varlık, evrenin gizli gücü
Gösterdi Pandu Oğlu'na böylece
En yüce ve gerçek görünümünü (9)

² Sancaya Raca Dhritaraştra'ya hitap ediyor.

अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनम् ।
अनेकदिव्याभरणं दिव्यानेकोद्यतायुधम् ॥ १० ॥

Birbirinden güzel görüntüler, yüzler
Birbirinden değişik gözler, ağızlar
Birbirinden parlak çarpıcı biçimler
Çarpışmaya hazır parlayan silahlar (10)

दिव्यमाल्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम् ।
सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतोमुखम् ॥ ११ ॥

Süslü giysiler, çelenklerle göz alan
Her yana serinleten kokular saçan
Olağanüstü görkemli ve çok hoş olan
Her yana bakan sonsuz varlık göründü (11)

दिवि सूर्यसहस्रस्य भवेद्युगपदुत्थिता ।
यदि भाः सदृशी सा स्याद्भासस्तस्य महात्मनः ॥ १२ ॥

Gökyüzünde binlerce güneş birden
Parlasaydı bütün parlaklığıyla
Benzeyebilirdi bu ışık belki
Yüce varlığın aydınlığına (12)

तत्रैकस्थं जगत्कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा ।
अपश्यद्देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा ॥ १३ ॥

Bir yerde hep birlikte bir arada
Ve ayrı ayrı sayısız varlıkta
Gördü bütün evreni Arcuna
Orada Yüce Tanrıda o anda (13)

ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरोमा धनंजयः ।
प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत ॥ १४ ॥

Şaşkınlıkla gözleri açılmıştı
Saçları diken diken olmuştu
Ellerini saygıyla kavuşturdu
Eğdi başını ve şöyle konuştu (14)

अर्जुन उवाच ।
पश्यामि देवांस्तव देव देहे
सर्वास्तथा भूतविशेषसंघान् ।
ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थं
ऋषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान् ॥ १५ ॥

ARCUNA

Gördüm senin varlığında tanrıları
Birlik içinde bütün yaratıkları
Lotus tahtında oturanı, Brahma'yı³
Bilgeleri⁴ ve pek çok kutlu yılanı (15)

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
पश्यामि त्वां सर्वतोऽनन्तरूपम् ।
नान्तं न मर्ध्यं न पुनस्तवादिं
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप ॥ १६ ॥

Pek çok kol karın ağız ve göz gördüm
Her yandasın, sayısız biçime girdin
Sonunu ortanı başını göremedim

³ Yaratıcı tanrı... Bk. X, 6, n. 2.

⁴ «Ṛṣi»ler. Bk. X, 6, n. 1.

Ey evrenin tanrısı, gerçek biçimi (16)

किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च
तेजोराशिं सर्वतो दीप्तिमन्तम् ।
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ताद्
दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम् ॥ १७ ॥

Başlığın topuzun, tekerleğinle ⁵
Seni görür gibi oluyorsam da
Seçemiyorum, öyle parlaksın ki
Ateşsin, güneş ışığsın sanki (17)

त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ॥ १८ ॥

Anlıyorum sen ölümsüz kişiliksin
Sonsuzluksun, görülecek yüceliksiz
Sonsuzluktan beri geçerli yasasın
Evrenin yatağsın, dayanağsın (18)

अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्यम्
अनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम् ।
पश्यामि त्वां दीप्तिहुताशवक्त्रं
स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम् ॥ १९ ॥

⁵ *Vişnu da Brahma gibi dört kollu. Bir elinde topuz, bir elinde furlatılınca geri gelen bir tekerlek, bir elinde lotüs çiçeği, bir elinde de Pañçacanya adlı boruyu (bk. I, 15, n. 35) tutuyor.*

Yok başın ortan sonun, çok büyüksün
Çok kolun var, ayla güneş de gözün
Ağzından da ateş püskürtüyorsun
Saçığın ışıkla ışıyor evren (19)

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्च सर्वाः ।
दृष्ट्वाद्भुतं रूपमुग्रं तवेदं
लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ॥ २० ॥

Bir başına her yöne açılmışsın
Yeri göğü her yeri doldurmuşsun
Korkunç yüceliğini bir görseydi
Dünyalar titreşir, donup kalırdı (20)

अमी हि त्वां सुरसंघा विशन्ति
केचिद्भीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति ।
स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसंघाः
स्तुवन्ति त्वां स्तुतिभिः पुष्कलाभिः ॥ २१ ॥

Tanrılar öbek öbek katına girip çıkıyor
Kimisi ürkek, elleri bitişmiş yakarıyor
Büyük bilgiler, olgun kişiler barış diliyor
Övgüler düzüyorlar, ilahiler söylüyorlar (21)

रुद्रादित्या वसवो ये च साध्या
विश्वेश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च ।
गन्धर्वयक्षासुरसिद्धसंघा
वीक्षन्ते त्वां विस्मिताश्चैव सर्वे ॥ २२ ॥

Rudralar⁶ Adityalar⁷ Vasular⁸ ve Sadhyalar⁹
Vişvalar¹⁰ her iki Aşvin¹¹ Marutlar¹² ve atalar
Gandharvalar¹³ Yakşalar¹⁴ Asuralar¹⁵ Siddhalar¹⁶
Şaşkın şaşkın bakıyor sana hayran oluyorlar (22)

⁶ Bk. X, 23, n. 9. Rudraların en önemlisi Şiva'dır.

⁷ Bk. X, 21, n. 6.

⁸ «vasu», iyi, zengin, hoş, güzel kokan. İndra'nın yardımcıları ve danışmanları. Mahabharata destanındaki bir öyküye göre bir bilgeyi kızdırmış olan sekiz Vasu insan olarak gene doğma cezasına çarptırılmış. Büyükbaba Bhişma'nın bir tanrıça olan annesi Ganga (Bk. 13, n. 5; 31, n. 36), gerçekte birer Vasu olan yedi bebeğini Ganj'ın sularında boğuyor ve onları insan olarak yaşamaktan kurtarıyor. Kocasının ricası üzerine son bebeği olan Bhişma'yı öldürmüyor ve Ganj'da kayboluyor.

⁹ «sādhyā», bir işi başarmak, gerçekleştirmek. Dileklerin ve duaların gerçekleşmesini sağlayan tanrı yardımcıları.

¹⁰ «viśva», her yana yayılmış, her yerde hazır olma.

¹¹ «aśvin», atlı; gün ağarırken alacakaranlıkta kanatlı atların çektiği arabalarına binerek gökyüzünde dolaşmaya çıkıyorlar. Pandu Oğullarının son ikisi (Bk. I, 16) iki Aşvin'in çocukları.

¹² «marut»'lar, parlayış, fırtına, yıldırım ve şimşekle ilişkili olan ve birbirlerinden ayrılmayan bir tanrılar topluluğu. İndra'nın yardımcıları.

¹³ «gandharva»'lar, göksel müzisyenler. Gandharvalar erkek. Dişi olan göksel müzisyen ve dansözler Apsaralardır.

¹⁴ «yakṣa»'lar. büyüyle ilişkili doğa üstü güçler, hayaletler. İçlerinde iyi olanları da kötü olanları da vardır, Dişi Yakşalara Yakşiniler denir.

¹⁵ Bk. X, 27, n. 24; 37, n. 43.

¹⁶ «siddha», başaran, üstün yeteneklerini tanrıya sunan. Tanrılar göğünün çeşitli katlarındaki oldukça kalabalık bir tanrı yardımcılar topluluğu.

रूपं महत्ते बहुवक्त्रनेत्रं
महाबाहो बहुबाहूरुपादम् ।
बहुदरं बहुदंष्ट्राकरालं
दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाहम् ॥ २३ ॥

Ey sayısız ağzı ve gözü olan yüce biçim
Çok kollu, çok bacaklı, çok ayaklı güçlü varlık
Uçsuz bucaksız yüceliğin ve korkunç dişlerin
Titretiyor dünyaları, ürkütüyor beni de (23)

नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णं
व्यात्ताननं दीप्तविशालनेत्रम् ।
दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितान्तरात्मा
धृतिं न विन्दामि शमं च विष्णो ॥ २४ ॥

Renk renk ışınların göklere yayılıyor
Gözlerin büyük, ağzın açık, ateş saçıyor
Bütün bunlar gönlüme korku salıyor, ey Vişnu
Kendime gelemiyorum, sakın olamıyorum (24)

दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसन्निभानि ।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ २५ ॥

Ağzında parlıyor korkunç dişlerin
Sanki öldürüyor, yutuyor zamanı
Nereye sığınsam bilemiyorum
Yardım et ey evrenin sığınağı (25)

अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
सर्वे सहैवावनिपालसंघैः ।

भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ॥ २६ ॥

Bhiṣma¹⁷ Drona¹⁸ ve Karna'yla¹⁹ birlikte
Dhritaraṣṭra'nın bütün oğulları
Ve onlarla gelen savaşçı krallar
Ve bizim pek çok güçlü savaşçımız (26)

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ।
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ॥ २७ ॥

Keskin dişli, ürkünç ağızlarının
Koşa koşa içine dalıyorlar
Dişlerine takılıyor kimisi
Görüyorum, eziliyor başları (27)

यथा नदीनां वहवोऽम्बुवेगाः
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ।
तथा तवामी नरलोकवारा
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति ॥ २८ ॥

Akarsular sürekli aka aka
Nasıl boşalıyorsa okyanusa

¹⁷ Bk. I, 8, n. 24; II, 4; XI, 22, n. 6; XI, 34.

¹⁸ Bk. I, 2, n. 7; II, 4.

¹⁹ Bk. I, 8, n. 25. Bu üç kişi, yani Bhiṣma, Drona ve Karna sırayla Kuruların ordusunun başına geçiyor ve savaşarak ölüyorlar.

Güçlü yiğitler de ağızlarına
Böyle akıyorlar, yanıyorlar (28)

यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतङ्गा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः ।
तथैव नाशाय विशन्ति लोकाः
तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः ॥ २९ ॥

Nasıl pervaneler büyük bir hızla
Ateşe dalarlar da yanarlarsa
Herkes işte böyle büyük bir hızla
Ağızlarına giriyor ve yanıyor (29)

लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्तात्
लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः ।
तेजोभिरापूर्य जगत्समग्रं
भासस्तवोग्राः प्रतपन्ति विष्णो ॥ ३० ॥

İçinden ateş püsküren ağızların
Yalayıp yutuyor herkesi, her şeyi
Ey Vişnu, evren ışığınla dopdolu
Işınlarınsa yakıcı kavurucu (30)

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ।
विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ॥ ३१ ॥

Korkunç yücelik, Tanrım acı bana
Söyler misin kimsin sen, yalvarırım
Seni tanımak istemiştim yalnız
Anlayamıyorum nedir amacın (31)

श्रीभगवानुवाच ।

कालोऽस्मि लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो
लोकान्समाहृतुमिह प्रवृत्तः ।
ऋतेऽपि त्वां न भविष्यन्ति सर्वे
येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः ॥ ३२ ॥

KRİṢṆA

Zamanım, her şeyi yok edenim ben
Yok olmaktan kurtulamaz hiç kimse
Karşı karşıya duran bu erler de
Ergeç bir gün yok olacaksın sen de (32)

तस्मात्त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
जित्वा शत्रून् भुङ्क्ष्व राज्यं समृद्धम् ।
मयैवैते निहताः पूर्वमेव
निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ॥ ३३ ॥

Bunun için doğrul, doğru olanı yap
Yen onları, krallığında mutlu yaşa
Ölecek olanları saptadım bile
Benim aracısın sen ey usta okçu (33)

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च
कर्णं तथान्यानपि योधवीरान् ।
मया हतांस्त्वं जहि माव्यथिष्ठा
युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान् ॥ ३४ ॥

Cayadratha²⁰ da Bhiṣma da Drona da
Karna da başka savaşçılar de

²⁰ «jayadratha». Sindhus kralı, Dhritaraṣṭra'nın damadı.

Yollandı ölüme, onları vuracaksın
Savaşacaksın, düşmanını yeneceksin (34)

संजय उवाच ।

एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य
कृताञ्जलिर्वेपमानः किरीटी ।
नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णं
सगद्गदं भीतभीतः प्रणम्य ॥ ३५ ॥

SANCAYA

Duyunca yüce kişinin sözlerini
Bitişmiş ellerle Arcuna titredi
Krişna'nın önünde bir çok kez eğildi
Titrek bir sesle şu sözleri söyledi (35)

अर्जुन उवाच ।

स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या
जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च ।
रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवन्ति
सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसंघाः ॥ ३६ ॥

ARCUNA

Gönüller Sultanı zaferini gerçekten
Kutluyor dünyalar sevinçle yürekten
Şeytanlar korkup kaçışıyor sağa sola
Ermiş kişiler eğiliyor saygıyla (36)

कस्माच्च ते न नमेरन्महात्मन्
गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे ।

अनन्त देवेश जगन्निवास
त्वमक्षरं सदसत्तत्परं यत् ॥ ३७ ॥

Nasıl sana herkes büyük saygı göstermesin
Sen yüceler yücesisin, kutlusun, ilksin
Yüce Tanrısın sen, evrenin beşiğisin
Olansın, olmayansın, onun da ötesisin (37)

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराणः
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम्।
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम
त्वया ततं विश्वमनन्तरूप ॥ ३८ ॥

Tanrılar Tanrısı sensin, baş olansın
Evrendeki sığınak, dayanak sensin
Bilen sensin, bilinecek olan sensin
Sensin görünen bu sonsuz biçim (38)

वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशाङ्कः
प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च ।
नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः
पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते ॥ ३९ ॥

Vayu²¹ Yama²² Agni²³ Varuna'sın²⁴ aysın²⁵

²¹ «vāyu», rüzgâr, rüzgar tanrısı... Agni gibi Vayu da baştan beri İndra'yla birlikte olan tanrılar arasında. Meru dağının doruğunu şiddetli rüzgârıyla kırmış ve okyanusa yuvarlanan kayalar Şri Lanka'yı (Seylan adasını) oluşturmuş. Daha çok kuzeybatı Hindistan'da egemen. Pandu Oğullarının ikincisi olan güçlü Bhima Vayu'nun oğlu.

Doğuransın, babasın²⁶, büyük babasın sen
Binlerce kez saygılar sunuyorum sana
Sana sonsuz saygılar yine binlerce kez (39)

नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते
नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व ।
अनन्तवीर्यामितविक्रमस्त्वं
सर्वं समाम्नोषि ततोऽसि सर्वः ॥ ४० ॥

Selam sana önden arkadan her yandan
Öndesin arkadaşın her yandasın sen
Sonsuz yüceliksin, sınırsız güçsün sen
Her yanı doldurmuşsun, her şeyisin sen (40)

सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति ।
अजानता महिमानं तवेदं
मया प्रमादात्प्रणयेन वाऽपि ॥ ४१ ॥

Bundan önce senin arkadaşın olmuştum
Ara sıra sana bağırarak seslenmiştim

²² Bk. X, 29, n. 29. Pandu Oğullarının en büyüğü olan Yudhiştira (Bk. I, 16, n. 37) Yama'nın («dharmarāja»'nın, bk. X, 29, n. 32) oğlu sayılıyor.

²³ «agni», ateş tanrısı... Indra'nın yanında yer alan önemli bir tanrı. Vedalarda Indra'dan sonra en çok ilahi onun için düzülmüştür.

²⁴ Bk. X, 29, n. 27.

²⁵ Ay, «śaśāṅka»

²⁶ «prajāpati»

Hey Krişna, hey Yādava²⁷, arkadaş demiştim
Senin bu kadar yüce olduğunu ne bileyim (41)

यच्चावहासार्थमसत्कृतोऽसि
विहारशय्यासनभोजनेषु ।
एकोऽथवाप्यच्युत तत्समक्षं
तत्क्षामये त्वामहमप्रमेयम् ॥ ४२ ॥

Seninle birlikte eğlenirken, yemek yerken
Baş başayken ve başkalarının yanındayken
Sana bilmeden büyük saygısızlık etmişsem
Bağışla beni ey sarsılmaz kişi, ey yücelik (42)

पितासि लोकस्य चराचरस्य
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान् ।
न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिकः कुतोऽन्यो
लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभाव ॥ ४३ ॥

Dünyada olan olmayan herkesin babasisin
Saygıdeğer, tapınılacak yol göstericisin
Yücelikte olabilir mi dünyada bir eşin
Benzersizsin sen, ölçülemez senin yüceliğin (43)

तस्मात्प्रणम्य प्रणिधाय कायं
प्रसादये त्वामहमीशमीड्यम् ।
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः
प्रियः प्रियायार्हसि देव सोढुम् ॥ ४४ ॥

Bunun için eğiliyorum ve yalvarıyorum
Sevgilinin sevgilisini, babanın oğlunu

²⁷ «yādava». Yādular Krişna'nın bağlı bulunduğu boylardan biri.

Arkadaşın arkadaşını hoşgördüğü gibi
Sen de beni hoşgör, ey bağışlayıcı Tanrı (44)

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ।
तदेव मे दर्शय देव रूपं
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ ४५ ॥

Görülmemiş şeyleri gördüğüme sevindim
Ancak dehşete kapılıyorum, korku içindeyim
Ne olur güzel yüzünü yine gösterir misin
Ey evrenin sığınağı, tanrılar tanrısı (45)

किरीटिनं गदिनं चक्रहस्तं
इच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ।
तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन
सहस्रबाहो भव विश्वमूर्ते ॥ ४६ ॥

Başında parlak başlığın elinde topuzun
Seni bu bildiğim kılıkta görmek isterdim
Seni böyle dört kollu olarak düşlerdim²⁸
Ey bin kollu, sonsuz biçimli yüce varlık (46)

श्रीभगवानुवाच ।
मया प्रसन्नेन तवार्जुनेदं
रूपं परं दर्शितमात्मयोगात् ।
तेजोमयं विश्वमनन्तमाद्यं
यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वम् ॥ ४७ ॥

²⁸ Bk. XI, 17, n. 3.

KRIṢṆA

İçimden geldiği gibi, yüce düşünceleri
Başı sonu olmayanı bütün parlaklığıyla
Daha önce kimsenin görmediği bir biçimde
Gösterdim sana Arcuna bütün çıplaklığıyla (47)

न वेद यज्ञाध्ययनैर्न दानै-
र्न च क्रियाभिर्न तपोभिरुग्रैः ।
एवंरूपः शक्य अहं नृलोके
द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुप्रवीर ॥ ४८ ॥

Ne Veda okumak ne özveri ne de adakla
Ne tören yapmakla ne de kendini sıkırmakla
Görünüşümü göremedi kimse böyle ulu orta
Ey soylu savaşçı, bir tek senden başka (48)

मा ते व्यथा मा च विमूढभावो
दृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ्ममेदम् ।
व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्वं
तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ॥ ४९ ॥

Beni olduğum gibi görmek sarstı seni
Sıkılma üzülme, korkuya kapılma
Artık için rahat, gönlün ferah olsun
Beni dilediğin gibi görebilirsin (49)

संजय उवाच ।

इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा
स्वर्क रूपं दर्शयामास भूयः ।
आश्वासयामास च भीतमेनं
भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा ॥ ५० ॥

SANCAYA

Bu sözleri söyler söylemez yüce kişi
Yine daha önceki biçimine girdi
O göz okşayan görünüşünü gösterdi
Yatıştırdı Arcuna'yı, yüreklendirdi (50)

अर्जुन उवाच ।

दृष्ट्वेदं मानुषं रूपं तव सौम्यं जनार्दन ।
इदानीमस्मि संवृत्तः सचेताः प्रकृतिं गतः ॥ ५१ ॥

ARCUNA

Krişna bu cana yakın biçiminde
Seni böyle insan gibi görünce
Dünya varmış, kendime geldim yine
Rahatladım, ey düşmanların korkusu (51)

श्रीभगवानुवाच ।

सुदुर्दर्शमिदं रूपं दृष्टवानसि यन्मम ।
देवा अप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्शनकाङ्क्षिणः ॥ ५२ ॥

KRIŞNA

Biraz önce senin görmüş olduğun gibi
Güçtür beni öyle açık seçik görmek
Her zaman istemiştir tanrılar bile
Beni gerçekte olduğum gibi bilmek (52)

नाहं वेदैर्न तपसा न दानेन न चेज्यया ।
शक्य एवंविधो द्रष्टुं दृष्टवानसि मां यथा ॥ ५३ ॥

Ne Veda'larla ne adak sunmakla
Ne özveriyle ne de tapınmakla
Göremez beni herhangi bir kişi
Senin beni görmüş olduğun gibi (53)

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन ।
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परंतप ॥ ५४ ॥

Arcuna yalnız derin bir içgörüyü
Bütün gerçekliğimle, gerçek yüzümle
Bilinebilirim, görülebilirim
İşte o zaman erişilebilirim (54)

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः सङ्गवर्जितः ।
निर्वैरः सर्वभूतेषु यः स मामेति पाण्डव ॥ ५५ ॥

Benim işimi gören, beni yüce bilen
İçtenlikle coşkuyla bana yönelen
Bütün canlılara sevgiyle bakabilen
Kim ise Arcuna, gelebilir yanıma (55)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
विश्वरूपदर्शनयोगो नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

Om... Gösterim²⁹, Bhagavad Gita Upanişadı-
nın Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve
Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın
on birinci bölümünün adıdır. (11)

²⁹ «viśvarūpadarśanayoga», biçimi bütününü görmenin öğretisi...

द्वादशोऽध्यायः

XII. BÖLÜM

Sevgi

अर्जुन उवाच ।

एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते ।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ॥ १ ॥

ARCUNA

Gerçeği arayan erler içinde
Gerçeğe erecek olanlar kimler
Coşkuyla sevgiyle sana tapanlar mı
Yoksa yalın gerçeğe kafa yoranlar mı (1)

श्रीभगवानुवाच

मय्यावेश्य मनो ये मां नित्ययुक्ता उपासते ।
श्रद्धया परयोपेतास्ते मे युक्ततमा मताः ॥ २ ॥

KRİṢṆA

Benden başka bir şey düşünmeyen
Bana içtenlikle sevgiyle yönelen
Bana kopmayan bağlarla bağlanan
Bana göre birlik için olgundur (2)

ये त्वक्षरमनिर्देश्यं अव्यक्तं पर्युपासते ।
सर्वत्रगमचिन्त्यं च कूटस्थं अचलं ध्रुवम् ॥ ३ ॥

Duyular ötesine, belirsiz olana
Görünmeyene ve anlaşılamayana
Her yerde durana, değişmeden kalana
Akıl ermez gerçeğe, yürekten yönelen (3)

संनियम्येन्द्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धयाः ।
ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूतहिते रताः ॥ ४ ॥

Tüm duyularını gerçeğe yönelten
Her durumda aldırmandan durabilen
Canlıların iyiliğini isteyen
Kim ise, bana erişecek demektir (4)

क्लेशोऽधिकतरस्तेषां अव्यक्तासक्तचेतसाम् ॥
अव्यक्ताहि गतिर्दुःखम् देहवद्भिरवाप्यते ॥ ५ ॥

Ancak güçtür bilinmeyene yönelmek
Tüm düşünceleri oraya yöneltmek
Elle tutamadan kavramaya çalışmak
Acı gelir etten kemikten olana (5)

ये तु सर्वाणि कर्माणि मयि संन्यस्य मत्परः ।
अनन्येनैव योगेन मां ध्यायन्त उपासते ॥ ६ ॥

İşten kaçmadan işini bana adayanları
Kendini dağıtmadan birliğe yönelenleri
Özünde yoğunlaşarak beni arayanları
Sürekli beni düşünüp bana tapınanları (6)

तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात् ।
भवामि न चिरात्पार्थ मय्यावेशितचेतसाम् ॥ ७ ॥

Aradan çok geçmeden çok bekletmeden
Kurtarırım doğum ölüm döngüsünden¹
Başı sonu gözükmeyen çıkınazdan
Onların tek düşüncesi ben olurum (7)

मय्येव मन आधत्स्व मयि बुद्धिं निवेशय ।
निवसिष्यसि मय्येव अत ऊर्ध्वं न संशयः ॥ ८ ॥

Benim için kafanı çalıştırsan
Düşünceni bende yoğunlaştırsan
Benimle, benim içimde yaşarsın
Bundan sonra korku, kuşku duymazsın (8)

अथचित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम् ।
अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छातुं धनंजय ॥ ९ ॥

¹ «Samsāra», “olduğu yerde dönüp durmak”. Doğum-ölüm döngüsü. Sankhya felsefesinin görüşüne göre bir “somut” (maddî) bedenimiz bir de bu bedene bağlı olan “soyut” (ruhsal) bedenimiz var. “Soyut” bedenimizin parçaları şunlar: “buddhi” (bilinç); “ahamkara” (benlik); manas (anlayış, duyuş) ve “prana” (nefes, can). Sankhya’ya göre “soyut” beden de maddî dünyanın kapsamı içine giriyor. “Somut” bedenimiz ölünce “soyut” bedenimiz kendisine yeni bir kalıp arıyor. İyi işlerle (karma) yücelmişse kendisine uygun daha iyi bir biçimle, yeni bir “somut” bedenle dünyaya geliyor... Dünyaya gide gele olgunlaşınca, bir gün benlik aldatmacısını görüyor ve uyanıyor ve kurtuluş (mokşa) gerçekleşiyor.

Aralıksız, kendini zorlamadan
Düşünceni bende toplayamazsan
Yoga'ya² çalışarak yoğunlaşırsın
Sonunda bana gene ulaşırsın (9)

अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि मत्कर्मपरमो भव ।
मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन्सिद्धिमवाप्स्यसि ॥ १० ॥

Yoğunlaşmayı gene başaramazsan
Amacın benim işimi yapmak olsun
İşini bana adayarak yaparsan
Başarılı olursun, olgunlaşırsın (10)

अथैतदप्यशक्तोऽसि कर्तुं मद्योगमाश्रितः ।
सर्वकर्मफलत्यागं ततः कुरु यतात्मवान् ॥ ११ ॥

Bunu yapmayı da beceremiyorsan
Yoga yaparak³ kendini eğit düzelt
İşlerinin çıkarını gözden çıkart
Kendini düzene sok nefsin körelt (11)

² Bhagavad-Gita'nın ilk altı bölümü "Karma Yoga" (iş öğretisi), ikinci altı bölümü "Bhakti Yoga" (sevgi öğretisi) ve son altı Bölümüyse "Cnana Yoga" («jñānayoga», bilgi öğretisi) diye adlandırılır. Yoga'nın Bhagavad-Gita'daki anlamı çok geniştir. Yoga'nın, "gerçek bilgisi"nin (hakikat) yaşama geçirilmesi, "gerçeğe uyarlanması" (marifet) olduğu da söylenebilir. (Hakikatle marifet Tasavvuf terimleridir.)

³ Yoga uygulamaları genellikle Raca Yoga ve Hatha Yoga olarak ikiye ayrılır. Bunlar, Patancali'nin (İÖ 200) Yoga Sutra'sına dayanılarak geliştirilmiş olan sistemlerdir. Hatha Yoga beden ve nefes alıştırmaları (asanas ve pranayama) üzerinde

श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते ।
ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम् ॥ १२ ॥

Bilgi edinmek kendini tutmaktan üstündür
İçe dalmak⁴ bilgi edinmekten üstündür
Özveriyle çalışmak içe dalmaktan üstündür
Özveriyle çalışanın gönlü ferah olur (12)

अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ।
निर्ममो निरहङ्कारः समदुःखसुखः क्षमी ॥ १३ ॥

Bütün canlılara anlayış gösteren
Engin bir hoşgörüyü, sevgiyle bakan
Kendini beğenmiş ve bencil olmayan
İyi kötü demeden dengeyi bulan (13)

संतुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥ १४ ॥

Ne olursa olsun hep rahat olan
Hep beni düşünen, hep beni anan
Kendini bıkmadan sürekli eğiten
Gönül eridir benim sevgilimdir (14)

yoğunlaşır. Raca Yoga'ysa konsantrasyon (dharana) ve meditasyon (dhyana) tekniklerini içerir. Bu iki sistem hem birbirini tamamlar hem de birbirinden ayrı ve bağımsız olarak uygulanabilir. İkisinin de amacı samadhi'ye (Bk. II, 44, n. 17) ulaşmaktır. Hatha ve Raca Yoga'nın pek çok kolu olduğu gibi başka adlarla bilinen Yoga türleri, hatta Tantracı ve Budacı Yoga bile vardır.

⁴ «dhyāna», meditasyon, murâkabe.

यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः ।
हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ॥ १५ ॥

Hiç kimseyi üzmeyen, ezmeyen
Kendisini kimseye ezdirmeyen
Acıyı, korkuyu, kaygıyı yenen
Gönül eridir, benim sevgilimdir (15)

अनपेक्षः शुचिर्दक्ष उदासीनो गतव्यथः ।
सर्वारम्भपरित्यागी यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥ १६ ॥

Dengeli, temiz, becerikli olan
Kaygısız ve üzüntüsüz yaşayan
Çalışıp çabalayıp yorulmayan
Gönül eridir, benim sevgilimdir (16)

यो न हृष्यति न द्वेष्टि न शोचति न काङ्क्षति ।
शुभाशुभपरित्यागी भक्तिमान्यः स मे प्रियः ॥ १७ ॥

Boş yere sevinmeyen, yerinmeyen
Kızmayan, isteklerle tutuşmayan
İyinin kötünün dışında kalan ⁵
Gönül eridir, benim sevgilimdir (17)

समः शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयोः ।
शीतोष्णसुखदुःखेषु समः सङ्गविवर्जितः ॥ १८ ॥

Dost düşman diye bir ayırım yapmayan
Ar, namus, şeref diye kaygılanmayan
Soğuk sıcak, acı tatlı aldırmayan

⁵ "Üç guna'yı aşmak gerek". Bk. II, 45, n. 20.

Herhangi bir şeye bağımlı olmayan (18)

तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी संतुष्टो येन केनचित् ।
अनिकेतः स्थिरमतिर्भक्तिमान्मे प्रियो नरः ॥ १९ ॥

Aşağılanmaya, övülmeye bakmayan
Hiç bir şeyi olmasa da memnun olan
Bir tutamak bulmasa da sıkı duran
Gönül eridir, benim sevgilimdir (19)

ये तु धर्म्यामृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते ।
श्रद्धधाना मत्परमा भक्तास्तेऽतीव मे प्रियाः ॥ २० ॥

Bildirdiğim bu ölümsüz yüce yasaya
Kuşku yok, ölümsüzlüğe kavuşur uyan
Bana inanan, bana ermeyi dileyen
Gönül eridir, benim sevgilimdir (20)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
भक्तियोगो नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥

Om... Sevgi⁶, Bhagavad-Gita Upanışadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Krişna'-yla Arcuna arasındaki konuşmanın on ikinci bölümünün adıdır. (12)

⁶ «bhaktiyoga», sevgi yolu, aşk yolu.

त्रयोदशोऽध्यायः

XIII. BÖLÜM

Doğa ve Can

अर्जुन उवाच ।

प्रकृतिं पुरुषं चैव क्षेत्रं क्षेत्रज्ञमेव च ।
एतद्वेदितुमिच्छामि ज्ञानं ज्ञेयं च केशव ॥ १ ॥

ARCUNA

Doğa nedir, doğadaki canlılık nedir
Bilginin amacı nedir, ne bilinebilir
Bilginin kaynağı nedir, bunu kim bilir
Bütün bunları bilmek isterdim Krişna¹ (1)

¹ *Bhagavad-Gita'nın 700 dörtlükten (şloka) oluştuğu söyleniyor. Halbuki dörtlükleri sayarsak toplamın 701 olduğunu görürüz. Bir dörtlük fazla! Ama hangisi? Bhagavad-Gita bir din kitabı olduğu için bu büyük bir sorun... Bu bölümdeki ilk dörtlüğün fazla olduğu ileri sürülmüştür. Şankara bu dörtlüğü yorumlamamıştır. Profesör Radhakrişnan bu dörtlüğe sıra numarası vermemiştir. Belki de bu dörtlüğün Hintlilerin sayı gizemciliğiyle bir ilgisi var. "On iki" sayısı kapalı bir düzeni temsil ediyor. "On üç"le kurulmuş olan düzen yıkılıyor ve daha iyiye doğru yeni bir süreç başlıyor... Bütünlüğe, yetkinliğe ve olgunluğa, Hintlilere göre uğurlu olan "on sekiz" sayısıyla*

श्रीभगवानुवाच ।

इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते ।

एतद्यो वेत्ति तं प्राहुः क्षेत्रज्ञ इति तद्विदः ॥ २ ॥

KRİṢṆA

Bilgi nesnesi² diye araştırdığın şey

Arcuna, kendi öz varlığın olmalıdır

Özünü her yönüyle bilen bilgeye de

Kendi kendini tanıyan bilge derler (2)

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत ।

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्ज्ञानं मतं मम ॥ ३ ॥

Tüm varlıklardaki kendi varlığımı

Çok iyi tanırım ben, ey soylu kişi

Bir kişinin kendisini bilmesi

Gerçek bilgidir. Kesin görüşüm budur (3)

तत्क्षेत्रं यच्च यादृक् यद्विकारि यतश्च यत् ।

स च यो यत्प्रभावश्च तत्समासेन मे शृणु ॥ ४ ॥

Bu nesne nedir, neyin nesidir

Nereden gelir, niçin değişir

Nesneyi kim, nasıl değiştirir

Kısaca anlatayım, dinle beni (4)

ulaşıyor. Bu nedenle Bhagavad-Gita on sekiz bölümden oluşmuştur. (701. dörtlük bu bölümün beşinci dörtlüğü olabilir. Bk. XIII, 5, n. 4.)

² «kṣetra», alan, vücut, obje, nesne.

ऋषिभिर्बहुधा गीतं छन्दोभिर्विविधैः पृथक् ।
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः ॥ ५ ॥

Bilgeler bunu Vedalardan³ okur
İlahiler türlü ezgilerle söyler
Özlü sözleriyle açıklayarak
Brahma Sutra⁴ da açıkça bildirir (5)

महाभूतान्यहंकारो बुद्धिरव्यक्तमेव च ।
इन्द्रियाणि दशैकं च पञ्च चेन्द्रियगोचराः ॥ ६ ॥

Doğa'nın⁵ öğelerini sayalım

³ Bk. II, 42, n. 16.

⁴ Hinduizmin temeli sayılan Vedanta, üç kaynaktan («prasthāna-traya») beslenir: 1) Upanişadlar; 2) Brahma Sutra (Vedanta Sutra); 3) Bhagavad-Gita. Brahma Sutra'nın yazarı, İÖ 500 ile İÖ 200 yılları arasında yaşadığı sanılan «Bādarāyaṇa»'dır. Bhagavad-Gita'yı yorumlamış olan hemen hemen bütün önemli Vedantacılar Brahma Sutra için de birer yorum yazmışlardır. Şaşırtıcı bir ayrıntı da şu: Brahma Sutra'dan Bhagavad-Gita'ya gönderme var (Brahma Sutra, 2.3.45 ve 4.2.21). İki metinden birine sonradan ekleme yapılmış olamaz mı? Bu önemli metinlere kimsenin dokunamayacağına inanıldığından Brahma Sutra'nın da Bhagavad-Gita'nın da yazarının gerçekte aynı kişi, yani Vyasa olduğu kanısı ağır basmıştır. «prakṛti». Sankhya felsefesine göre baştan beri var olan iki ilkedен biri, öteki ilkeyse Puruṣa'dır. Prakṛti biçim alan, sürekli değişen, hareket eden, bilinçsiz varlık; Puruṣa'ysa biçimi olmayan, değişmeyen, bilinçli, soyut bir ilke. Hangisinin etkin hangisinin edilgen olduğu kesin olarak belli değil, çünkü Puruṣa etkinliği başlatıyor ama, bir dans gösterisinin seyircisi gibi kendisini kaptırıyorsa da dansa katılmıyor.

Bilinçli oluş, benlik yanılgısı
Beş temel varlık, on gerekli araç
Ve kavrayış, ve ardından beş duyu ⁶ (6)

इच्छा द्वेषः सुखं दुःखं संघातश्चेतना धृतिः ।
एतत्क्षेत्रं समासेन सविकारमुदाहृतम् ॥ ७ ॥

Çekicilik iticilik, sevinç ve acı
Birleşme çözülüş ve sürekli oluş
İşte doğayı bu öğeler oluşturur
Bunlar birbirini etkiler, değiştirir (7)

अमानित्वमदम्भित्वमहिंसा क्षान्तिरार्जवम् ।
आचार्योपासनं शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रहः ॥ ८ ॥

⁶ *Prakriti'nin çekimine kapılan Puruṣa yaratılış sürecini başlatıyor. 1) Prakriti yalın, çıplak bir halde duruyor. 2) Puruṣa Prakriti'yle ilişki kurunca Prakriti'de önce genel bir "bilinç" oluşuyor (mahat) 3) Genel bilinç özel bilince, kendini ayrı görmeye, "benlik" duygusuna dönüşüyor (ahamkara) 4-8) Sonra bilinçli olabilmek için gerekli ortam, "beş temel varlık" hazırlanıyor: Önce her şeyi içine alan gökler (uzay, «ākāśa»); sonra yel, ateş, su ve sonunda yer (toprak) oluşuyor. 9-18) Şimdi de sıra duyarlı, bilinçli olmak için gereken "on araç"ta... Beş algı aracı: görme aracı (göz); işiime (kulak); tat alma (dil); dokunma (deri); koklama (burun). Beş "iş görme" aracı: ses çıkarma, (küçük dil); hareket etme (bacaklar); biçimleme (eller); besini özümseyip dışa atma (sindirim organları); üreme (cinsel organlar). 19) Bu on aracı yöneten on birinci araç, anlama organı (beyin). 20-24) Son olarak araçlara gereken gereçler (malzeme) sayılıyor: ses, renk, biçim, tat, koku. Sankhya felsefesinin bu 24 öğesine Yoga felsefesi İşvara'yı eklemiştir (Bk. "İşvara", s. 24).*

Alçakgönüllü olmak, doğru olmak
Canlı öldürmemek⁷, haddini bilmek
Öğretmene saygı duymak yücelmek
Nefsini yenmek kendine gelmek (8)

इन्द्रियार्थेषु वैराग्यमनहंकार एव च ।
जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानुदर्शनम् ॥ ९ ॥

Tutkuların tutsağı olmamak
Benlik yanılgısından kurtulmak
Doğum ölüm, hastalık, yaşlılık
Ve acıyı göğüsleyebilmek (9)

असक्तिरभिषङ्गः पुत्रदारगृहादिषु ।
नित्यं च समचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु ॥ १० ॥

Bağımsız olmak, bir şeye bağlanmamak
Ev, çoluk çocuk derdinde olmamak
İstenen olsa da olmasa da
Her durumda serinkanlı kalmak (10)

मयि चानन्ययोगेन भक्तिरव्यभिचारिणी ।
विविक्तदेशसेवित्वमरतिर्जनसंसदि ॥ ११ ॥

Kendini yoga'yla eğiterek⁸
Sapmadan bana doğru yol almak
Bunun için sakın bir yer bulmak

⁷ «ahimsa», canlı öldürmeme... Krişna Arcuna'ya bir yandan savaşmayı önerirken, bir yandan da "ahimsa"dan söz edebiliyor... Bk. XVIII, 17, n. 5.

⁸ Bk. XII, 11, n. 3.

Kalabalıklardan uzak durmak (11)

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं तत्त्वज्ञानार्थदर्शनम् ।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा ॥ १२ ॥

Özünde gerçeği sabırla aramak
Gerçek bilgiye içgörüyle ulaşmak
İşte olgunlaştıran bilgiler bunlar
Bunların tersini yapansa ham kalır (12)

ज्ञेयं यत्तत्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वाऽमृतमश्नुते ।
अनादिमत्परं ब्रह्म न सत्तन्नासदुच्यते ॥ १३ ॥

Bilmen gereken neyse açıklıyorum
Bunları bilen ölümsüzlüğü tadar
Başı sonu olmayan yüceliği anlar
O neden var neden yok, nedeni yoktur (13)

सर्वतः पाणिपादं तत्सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम् ।
सर्वतः श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥ १४ ॥

Her yerde elleri, ayakları vardır
Gözleri, başları, ağızları vardır
Her yerde ve herkeste kulağı vardır
Her yanı kaplar ve öylece var olur (14)

सर्वेन्द्रियगुणाभासं सर्वेन्द्रियविवर्जितम् ।
असक्तं सर्वभूच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च ॥ १५ ॥

Türlü türlü duyuların kaynağıdır
Ancak tüm duyuların ötesindedir
Her türlü duyuyla beslerse de herkesi

Hiç bir duyuya gerek duymaz kendisi (15)

बहिरन्तश्च भूतानामचरं चरमेव च ।
सूक्ष्मत्वात्तद्विज्ञेयं दूरस्थं चान्तिके च तत् ॥ १६ ॥

Duran, kıpırdayan tüm varlıkların
Hem içindedir hem de dışındadır
Görülmez O, çok açık olduğundan
Hem uzaktadır, hem de yakındadır (16)

अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितम् ।
भूतभर्तु च तज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च ॥ १७ ॥

Bölünmemiştir, varlıklara bir bir
Parça parça bölünmüş sanılsa da
Bütün varlıkları besler O, birdir
Her şeyi yutar, ortaya çıkarır (17)

ज्योतिषामपि तज्ज्योतिस्तमसः परमुच्यते ।
ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यं हृदि सर्वस्य विष्ठितम् ॥ १८ ॥

Aydınlığın aydınlığı O'ndan gelir
O karanlığın ötesindedir, denir
Bilginin nesnesi, amacı, özüdür
Herkesin gönlünde gizli olan O'dur (18)

इति क्षेत्रं तथा ज्ञानं ज्ञेयं चोक्तं समासतः ।
मद्भक्त एतद्विज्ञाय मद्भावायोपपद्यते ॥ १९ ॥

Bilginin amacıdır o gizli varlık
Bunu da böylece açıklamış olduk

Eğer anlarsa gönül erleri bunu
Kavuşurlar gerçeğe, öz varlığıma (19)

प्रकृतिं पुरुषं चैव विद्यनादि उभावपि ।
विकारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृतिसंभवान् ॥ २० ॥

Doğanın ve doğa içindeki canın⁹
Anla bunu, yok başlangıcı sonu
Türlü türlü türlerin türemesi
Doğa içindeki oluşumlardır (20)

कार्यकारणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते ।
पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते ॥ २१ ॥

Doğada etki tepkinin nedeni
Yine doğanın kendisidir denir
Acı çekmenin, gülüp eğlenmenin
Can'dır nedeni, bu böyle bilinir (21)

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते प्रकृतिजान्गुणान् ।
कारणं गुणसङ्गोऽस्य सदस्यो निजन्मसु ॥ २२ ॥

Can doğanın içinde bulunduğundan
Doğadaki oluşumları beğenir
Bunlara karıştığından, kandiğinden
Doğar sürekli türlü türlü döllerden (22)

उपद्रष्टानुमन्ता च भर्ता भोक्ता महेश्वरः ।
परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन्पुरुषः परः ॥ २३ ॥

⁹ *Prakriti* 'yle *Puruṣa*...

Görgü tanığıdır, onaylayandır
 Doğuran, eğlenen Yüce Tanrıdır¹⁰
 Ona Yüce Kişi¹¹ de demişlerdir
 İşte O içimizdeki can'dır (23)

य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणैः सह ।
 सर्वथा वर्तमानोऽपि न स भूयोऽभिजायते ॥ २४ ॥

Bir can, can'ın ne olduğunu anlarsa
 Doğayı ve biçimlerini kavarsa
 Ne durumda, nerede olursa olsun
 Artık doğup ölmez can, kendine gelir¹² (24)

ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति केचिदात्मानमात्मना ।
 अन्ये सांख्येन योगेन कर्मयोगेन चापरे ॥ २५ ॥

Kimisi özüne dalar, olgunlaşır
 Görür canlar canını kendi özünde
 Kimisi felsefeyle yol alır
 Kimisi iş yaparak can bulur (25)

अन्ये त्वेवमजानन्तः श्रुत्वान्येभ्य उपासते ।
 तेऽपि चातितरन्त्येव मृत्युं श्रुतिपरायणाः ॥ २६ ॥

Bu bilgileri bilmeyen kimseler de
 Bunları başkalarından dinleyip de
 Yola gelir de gerçeği görürlerse

¹⁰ «maheśvara», Maha-Īṣvara. (maha: büyük).

¹¹ «paramānman», (para: öte, üstün, yüce).

¹² Bk. "Prakriti'yle Puruṣa", s. 22.

Ölümsüzlüğe kavuşur onlar da (26)

यावत्संजायते किञ्चित्सत्त्वं स्थावरजङ्गमम् ।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धि भरतर्षभ ॥ २७ ॥

İster geçici olsun, ister kalıcı
Ortaya çıkarsa kimi güzellikler
Doğayla bilincin birliğinden çıkar
Bunu böyle bilesin, ey soylu kişi (27)

समं सर्वेषु भूतेषु तिष्ठन्तं परमेश्वरम् ।
विनश्यत्स्वविनश्यन्तं यः पश्यति स पश्यति ॥ २८ ॥

Ayrı ayrı varlıkların hepsinde
Yüce varlıktır duran aynı anda
Varlıklar yok olsa da o yok olmaz
Gerçeği gören kimse, onu görür (28)

समं पश्यन्ति सर्वत्र समवस्थितमीश्वरम् ।
न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परां गतिम् ॥ २९ ॥

Bir kimse yaratıkların hepsinde
Yüce varlığın varlığını görünce
Kendi kendisini aşağı görmez
Gitgide yaklaşır yüce gerçeğe (29)

प्रकृत्यैव च कर्माणि क्रियमाणानि सर्वशः ।
यः पश्यति तथात्मानमकर्तारं स पश्यति ॥ ३० ॥

Doğada yapılan bütün işlerin
Doğanın işi olduğunu bilen
Hiç bir işe karışmadan duran

Özündeki yüce varlığı görür (30)

यदा भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति ।
तत एव च विस्तारं ब्रह्म संपद्यते तदा ॥ ३१ ॥

Ayrı ayrı varlıkların hepsinin
Bir birlik oluşturduğunu gören
Birlikten çıkıp yayıldığını bilen
Tanrının birliğini görür birden (31)

अनादित्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मायमव्ययः ।
शरीरस्थोऽपि कौन्तेय न करोति न लिप्यते ॥ ३२ ॥

Başı sonu, bir niteliği olmadığından
Tükenmez yok olmaz yücelik olduğundan
Tüm varlıklarda durduğundan O, Arcuna
Ne bir iş yapar ne de bir işe karışır (32)

यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं नोपलिप्यते ।
सर्वत्रावस्थितो देहे तथात्मा नोपलिप्यते ॥ ३३ ॥

Her yere giren akışkan ince hava
Nasıl karışmazsa, bulaşmazsa yere
Bütün varlıklarda duran yüce öz de
Böyle karışmaz, bulaşmaz hiç bir işe (33)

यथा प्रकाशयत्येकः कृत्स्नं लोकमिमं रविः ।
क्षेत्रं क्षेत्री तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत ॥ ३४ ॥

Bir başına parlayan bir tek güneş
Nasıl bu dünyayı aydınlatırsa
Tüm varlıklardaki yüce varlık da

Aydınlatır her şeyi salt bilinçle (34)

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमन्तरं ज्ञानचक्षुषा ।
भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यान्ति ते परम् ॥ ३५ ॥

Varlığı ve varlığı tanıyan canı
Bilinçli gözlerle gören, ayıran¹³
Tutsaklığın bağlarından kurtulur
Tanır kendi özünü, Tanrıya kavuşur (35)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागयोगो नाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

Om... Doğa ve Can¹⁴, Bhagavad Gita Upani-
şad-ının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin
ve Şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konu-
şmanın on üçüncü bölümünün adıdır. (13)

¹³ Sankhya felsefesini eleştirmek için şu fıkra anlatılır: Bir körle bir topal bir ormanın ortasında unutulmuş. Topal körün sırtına binmiş. Birlikte sağ salım ormandan çıkmışlar. Sonra da ayrılıp rahat etmişler. (Swami Shivananda, All About Hinduism, "Release Is Nothing But Termination of the Play of Prakriti" (Kurtuluş Prakriti'nin Oyunun Sona Ermesinden Başka Bir Şey Değil) adlı bölüm, s. 128.) Puruşayla Prakriti'nin eksikliği anlatılmak isteniyor. İşvara'nın niçin Sankhya felsefesine eklendiği anlaşıyor.

¹⁴ «kṣetrakṣatrajñavibhāgayoga», nesneyle nesneyi bilen (öznenin) ayırt edilmesinin öğretisi.

चतुर्दशोऽध्यायः
XIV. BÖLÜM
Üç Nitelik

श्रीभगवानुवाच ।

परं भूयः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम् ।
यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमितो गताः ॥ १ ॥

KRİŞNA

Sana yine açıklayayım şimdi
Çok yüce ve önemli bir gerçeği
Bunu anlayan bilgelerin hepsi
Olgunlaşmış, ermiş kimselerdir (1)

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागताः ।
सर्गेऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च ॥ २ ॥

Bu bilgiyi kavrayan bir kimse
Aynı özü paylaşır benimle
Yaradılış sırasında doğmaz
Yok oluş¹ sırasında yok olmaz (2)

मम योनिर्महद् ब्रह्म तस्मिन्गर्भं दधाम्यहम् ।
संभवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत ॥ ३ ॥

¹ Yaradılış ve yok oluş dönmeleri için bk. VIII, 17, n. 11.

Dölyatağımdır² kendi yüce varlığım
Döllerim gebe bırakırım³ kendimi
Oluşabilecek varlıkların hepsi
Oluşurlar böylece, ey soylu kişi (3)

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तयः संभवन्ति याः ।
तासां ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥

Bütün döl yataklarından Kunti⁴ Oğlu
Türlü türlü canlılar ortaya çıkar
Bütün döl yatakları kendi yatağım
Dölleyen benim, hepsinin babasıyım (4)

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः ।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ॥ ५ ॥

"İyilik", "coşkunluk" ve "ağırılık" olarak⁵
Belirir doğada üç temel nitelik⁶

² «yoni», "ana rahmi".

³ Eski metinlerde adına rastlanan Baba Tanrı Pracapati'nin («prajāpati») kendi kızıyla cinsel birleşmesini anlatan bir yaradılış mitosu da var. Birlikten ikiliğin ve çokluğun çıkışı açıklanmaya çalışılıyor. («Hindu Mitolojisi», O'Flaherty, s. 23 vs.)

⁴ Kunti, Arcuna'nın annesi. (Bk. IV, 5, n. 5.)

⁵ «sattva», "iyilik"; «rajas», "coşkunluk" ("azgınlık"); «tamas», "ağırılık" olarak çevrildi. Ancak, Sankhya felsefesinin bu kavramlarının (bk. II, 45, n. 19.) kapsamı çok daha geniştir.

⁶ «triguṇa», "üç nitelik". Bk. II, 45, n. 19. Sankhya felsefesinde madde kavramı (Prakriti) geniş tutulmuştur, Ruhbilimin konusuna giren ruh halleri bile "maddi" durumlar olarak

Bu güçlerle bağlanır ey güçlü yiğit
Sonsuza dek doğaya yüce kişilik (5)

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयम् ।
सुखसङ्गेन बध्नाति ज्ञानसङ्गेन चानघ ॥ ६ ॥

"İyilik" içinde güzellik vardır
Sağlık, temizlik ve aydınlıktır o
Bu aydınlık bilgi, ey temiz kişi
Ve güzellik bağlar yüce kişiliği (6)

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासङ्गसमुद्भवम् ।
तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसङ्गेन देहिनम् ॥ ७ ॥

"Coşkunkluk" bütün duyguları coşturur
Tutkuların isteklerin kaynağıdır
İşler, varlıklar ardında koşturur
Böylece öz varlığa varlığını unutturur (7)

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं सर्वदेहिनाम् ।
प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नाति भारत ॥ ८ ॥

"Ağırılık" bilgisizlikle yüklüdür

görüldüğünden (Bk. XIII, 6, n. 5) "üç nitelik" canlı cansız, bütün varlıklar için geçerli... Aynı varlığın sattva, rajas ve tamas durumları olabilir, bunlar birbirine dönüşebilirler. Varlıklardan bağımsız temel bir yasa olarak düşünülen üç niteliğin (triguna), Vedanta felsefesine Brahma-Vişnu-Şiva (trimurti) tanrı üçlemesi olarak yansıdığı da ileri sürülmüştür. Ancak bu tanrıların ya da ilkelerin yalnız bir niteliği temsil ettiği söylenemez.

Kabalıktır, uyuşukluktur, uykudur
Canlıları hep aldatır uyutur
Sıkı sıkı bağlar, ey soylu kişi (8)

सत्त्वं सुखे सञ्जयति रजः कर्मणि भारत ।
ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे सञ्जयत्युत ॥ ९ ॥

"İyilik" mutluluk, rahatlık verir
"Coşkunluk" kazanmak için kışkırtır
"Ağırılık" bilgisizlikle örtünür
Uyutur, bağlar, sıkar sıkıştırır (9)

रजस्तमश्चाभिभूय सत्त्वं भवति भारत ।
रजः सत्त्वं तमश्चैव तमः सत्त्वं रजस्तथा ॥ १० ॥

Bazan iyilik, coşkunluğu ağırlığı
Bazan coşkunluk, ağırlığı iyiliği
Bazan ağırılık, iyiliği coşkunluğu
Yener, biri öbürüne üstün gelir (10)

सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन्प्रकाश उपजायते ।
ज्ञानं यदा तदा विद्याद्विवृद्धं सत्त्वमित्युत ॥ ११ ॥

Bilginin ışıyla baştan başa
Vücudun kapıları⁷ açılırsa
İçe rahat girilip çıkılırsa
"İyiliğin" artacağı bellidir (11)

लोभः प्रवृत्तिरारम्भः कर्मणामशमः स्पृहा ।
रजस्येतानि जायन्ते विवृद्धे भरतर्षभ ॥ १२ ॥

⁷ Bk. V, 14.

Azgın kızgın istekler tutkular
 İş kazanç ardında koşuşturmaca
 Artar "azgınlık" durdurulamayınca
 İyice aşırıya kaçılır böylece (12)

अप्रकाशोऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ।
 तमस्येतानि जायन्ते विवृद्धे कुरुनन्दन ॥ १३ ॥

Karanlık, bilgisizlik, uyuşukluk
 Yorgunluk, kandırmaca uyutmaca
 Çoğalır "ağırlık" ağır basınca
 Sıkıntı verir bu, ey soylu kişi (13)

यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति देहभृत् ।
 तदोत्तमविदां लोकानमलान्प्रतिपद्यते ॥ १४ ॥

"İyilik" durumuna erişmişken
 Kişi ölür de bedenden ayrılırsa
 Temiz, iyi, bilgili kimselerin
 Yüksek katına çıkar, gene doğar (14)

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसङ्गिषु जायते ।
 तथा प्रलीनस्तमसि मूढयोनिषु जायते ॥ १५ ॥

"Coşkunluk" durumundayken ölürse
 Çıkarıcı çevrede doğar o kimse
 "Ağırlık" durumundayken ölürse
 Kaba saba biri olarak doğar (15)

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलम् ।
 रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम् ॥ १६ ॥

"İyiliğe" erişmişse bir kişi
İş yapınca bundan iyilik çıkar
"Coşkunluğun" işi çıkarsız olmaz
"Ağırlığın" işi bilgisizcedir (16)

सत्त्वात्संजायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च ।
प्रमादमोहौ तमसो भवतोऽज्ञानमेव च ॥ १७ ॥

"İyilik" bilginin yolunu açar
"Coşkunkluk" tutkuları tutuşturur
"Ağırlıkla" yanlış batağıdır
Tembellik, bilgisizlik tuzağıdır (17)

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः ।
जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसाः ॥ १८ ॥

"İyilik" uçarur, göklere çıkarır
"Coşkunkluk" bekletir, yerinde saydırır
Bilgisizlik batağına saplananlar
Battıkça batar, "ağırlık" dibe çöker (18)

नान्यं गुणेभ्यः कर्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति ।
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोऽधिगच्छति ॥ १९ ॥

Doğadaki üç niteliği gören
Bunların ne olduğunu anlayan
Bunları aşip ötesini kavrayan⁸
Ulaşır benim doğama, bana erer (19)

गुणानेतानतीत्य त्रीन्देही देहसमुद्भवान् ।

⁸ "Üç guna'yı da aşmak gerek" Bk. II, 45, n. 20.

जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तोऽमृतमश्नुते ॥ २० ॥

Varlığın gereği olarak var olan
Bu üç niteliğin ötesine geçen
Doğum ölüm, yaşlılık, acı tanımaz
Ölümsüzlüğe kavuşur o, kurtulur (20)

अर्जुन उवाच ।

कैर्लिङ्गैस्त्रीन्गुणानेतानतीतो भवति प्रभो ।
किमाचारः कथं चैतांस्त्रीन्गुणानतिवर्तते ॥ २१ ॥

ARCUNA

Bir kişinin üç niteliğin üçünü de
Nereden belli olur dersin, aştığı
Ey yücelik, böyle bir kişi ne yapar
Nasıl davranır, ne olur, nasıl yaşar (21)

श्रीभगवानुवाच ।

प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पाण्डव ।
न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि न निवृत्तानि काङ्क्षति ॥ २२ ॥

KRIṢNA

"Güzellik", "tutkular" ya da "yalanlar"
Ortaya çıkınca ey Pandu Oğlu
Olgun kişiler bunlara kanmaz
Bunların çekimine de kapılmaz (22)

उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते ।
गुणा वर्तन्त इत्येव योऽवतिष्ठति नेङ्गते ॥ २३ ॥

Üç niteliğin etkisini bilir
Hiç bir şey olmamış gibi durur
Onların etkisi altında kalmaz
Etkilenmeden sarsılmadan durur (23)

समदुःखसुखः स्वस्थः समलोष्टाश्मकाङ्गनः ।
तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः ॥ २४ ॥

İyi kötü acı tatlı aldanmaz
Yergiye de övgüye de aldırılmaz
Altın kadar değerlidir bir çakıl
Değerli değersiz ayrımı yapmaz (24)

मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयोः ।
सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीतः स उच्यते ॥ २५ ॥

Onur onursuzluk diye kaygılanmaz
Dosta da düşmana da eşit davranır
Kazançlı işler ardında koşuşturmaz
Üç niteliği de aşan böyle biridir (25)

मां च योऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ।
स गुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ २६ ॥

Bilinçle doğrudan bana gelirse
Bana sevgiyle kendini verirse
Bu nitelikleri aşar o kimse
Tanrıya⁹ yaklaşır o, tanrı olur (26)

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च ।

⁹ "Brahma".

शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च ॥ २७ ॥

Tanrının olduğu yerdir benim katım
Ölümsüzüm, başı sonu olmayanım
Sonsuza dek yürürlükteki yasayım
En kesin gerçeğim, mutluluğum ben (27)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
गुणत्रयविभागयोगो नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

Om... Üç Nitelik¹⁰, Bhagavad-Gita Upanışadının
Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri
Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın on
dördüncü bölümünün adıdır. (14)

¹⁰ «guṇatrayavibhāgayoga», üç niteliğin ayırt edilmesi öğretisi."

पञ्चदशोऽध्यायः

XV. BÖLÜM

Yüce Kişi

श्रीभगवानुवाच ।

ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।

छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥ १ ॥

KRİŞNA

Kökleri yukarıda dalları aşağıda

Büyük bir incir ağacı olduğu söylenir¹

Onun yaprakları Veda ilahileridir²

¹ «aśvattha», "Banyan" (*Ficus religiosa* ya da *Ficus Benghalensis*), "kutsal incir ağacı". *Katha Upaniṣad*'da (V, 1) ve *Rig-veda*'da (I, 24, 7) bu ağaçtan söz ediliyor. Yaradılışı simge-
liyor... Durgun bir gölün kıyısında bulunan bir ağacın görün-
tüsü gölün sularına yansınca ağaç, baş aşağı görünür. İşte
bu ağaç gibi yaratılmış olan bu dünya da "gerçeğin" bir
yansıması, aldatıcı bir görüntüsü yani "maya"dır. Eflâtun da
(Platon, İÖ 427-347) "Mağara Benzetmesi"nde mağara
duvarına yansıyan gölgelerin ("idea"ların) gerçeğin yansıması
olduğunu söylemek istemişti. (Störig, *İlk Çağ Felsefesi: Hint
Çin Yunan*, s. 256).

² Veda ilahilerinin, evreni ayakta tuttuğuna ve yaşam ağacının

Bu bilmeceyi bilen Vedaları da bilir (1)

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः ।
अधश्च मूलान्यनुसंततानि
कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ॥ २ ॥

Yukarı doğru uzanan dalları da vardır
Uçlardaki ince dallar türlü duygulardır³
Aşağı doğru uzanan kökleri de vardır
Bunlar dünya bağlarıdır, işler, çabalarıdır (2)

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते
नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा ।
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलं
असङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥ ३ ॥

Bu ağaç eşsiz benzersizdir, gözle görülmez
Başı sonu gözükmez bir yere de dayanmaz
Güçlü köklerle beslenir, güçlenir bu incir
Çek özgürlüğün kılıcını kes köklerini⁴ (3)

ततः पदं तत्परिमार्गितव्यं
यस्मिन्गता न निवर्तन्ति भूयः ।

yaprakları olduğuna inanılıyordu. (Radhakrishnan, Bhagavad-gita, s. 326, dip not.)

³ İnsanun sınırları da uzun bir evrim sonunda tersine dönmüş bir ağaç gibi... Kök beyin ve dallar aşağı doğru uzanan sınırlar.

⁴ Krişna, incir ağacını "maya" (bk. 1, n. 1) olarak görüyor. Aldatıcı görüntüye değil, gerçeğe yönelmeyi buyuruyor.

तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये ।

यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥ ४ ॥

Ancak bunu yapan bilmelidir gittiği yeri

Bundan sonra artık bir daha dönülmez geri

Varılacak olan var olandır baştan beri

Yüce kişiliktir her şeyi besleyen, olduran (4)

निर्मानमोहा जितसङ्गदोषा

अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः ।

द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसङ्गै-

र्गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् ॥ ५ ॥

Yanılıglardan arınan, nefisini yenen

İstekleri kesen, kendisini bana veren

İyi kötü diye bilinen ikiliği aşan

Sonsuz katıma varabilir yanılmadan (5)

न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावकः ।

यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥ ६ ॥

Orası ne aydan ne de ateşten

Ne de güneşten almıştır ışığını

Oraya varan artık çıkmaz oradan

Benim en yüce katımdır orası (6)

ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः ।

मनःषष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥ ७ ॥

Canlı varlık birliğimin bir parçasıdır

Ta başından beri doğaya bağımlıdır

Altıncısı akıl olan duyularıyla
Doğaya uyar, duyar, yaşamaya çalışır (7)

शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः ।
गृहित्वैतानि संयाति वायुर्गन्धानिवाशयात् ॥ ८ ॥

Gene doğup bir vücuda girdiği gibi
Vücuttan çıkarken bu vücudun sahibi
Esintiyle yayılan bir koku gibi
Bir şeyleri birlikte alıp götürür (8)

श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च ।
अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥ ९ ॥

Kişi kulaklarıyla, gözleriyle
Dil, burun ve dokunma duyusuyla
Bunlardan da üstün olan aklıyla
Duygulanır, tat alır, olgunlaşır (9)

उत्क्रामन्तं स्थितं वाऽपि भुञ्जानं वा गुणान्वितम् ।
विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥ १० ॥

Doğanın güçleriyle yoğurularak
Vücutlara girip çıkarak yaşayan
Kimmiş? Anlayışsızlar onu göremez
Onu bilgelerin gözü görür ancak (10)

यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः ॥ ११ ॥

Kendi kendini tanımaya çalışan
Görür içindeki can kiminmiş, kimmiş

Kendisini tanımayan anlayamaz
Çalışıp çabalasa da göremez (11)

यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽखिलम् ।
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकम् ॥ १२ ॥

Bu dünyanın her yanını aydınlatan
Güneşin göz kamaştıran parlaklığı
Ayın ve ateşin o parlak ışığı
Benden gelir, anla artık bu gerçeği (12)

गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहमोजसा ।
पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥ १३ ॥

Dünyaya parlaklığım ile yansırım
Canları güçlendiririm gücümle
Ay⁵ ışığı olarak da parlarım
Bitkilerin özüne can katarım (13)

अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ।
प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥ १४ ॥

Yaşam ateşi, vücut ısıyıyım
Canları canlı tutar yanarım
Dengeli alıp verilen soluğum
Dört yolla⁶ besin alır yakarım (14)

सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो

⁵ «soma». Bk. IX, 20, n. 5. Bitkilerin ve ormanların kralı. Soma, aynı zamanda "ay"ın da bir adı.

⁶ Yutarak, çiğneyerek, yalayarak, emerek.

मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च ।
वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो
वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ॥ १५ ॥

Ben herkesin gönlünde yer edelim
Bilmenin, unutmanın nedeniyim
Veda'ları bilen bildiren benim
Veda'ların da sonunu getirenim⁷ (15)

द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च ।
क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥ १६ ॥

İki türlü kişilik vardır dünyada
Olmamış ve olmuş kişilerdir bunlar
Olmamışlar çoğunluğu oluşturur
Birliğe eren birkaç kişi olgundur (16)

उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युधाहृतः ।
यो लोकत्रयमाविश्य विभर्त्यव्यय ईश्वरः ॥ १७ ॥

Kişilik ötesi ulu kişilik O
Yüce kişi yüce öz demişler O'na ⁸
Dünyaların hepsini besleyen O
Varlığı var eden ayakta tutan O (17)

⁷ «vedānta», ("Veda-anta", anta: son) "Veda'nın Sonu". Bk. XIII, 5, n. 3.

⁸ Hepsi de "Yüce Kişi" anlamına gelen üç ayrı kavram bir arada... "Puruṣottama", "Paramatman" ve "Īṣvara, Maheṣvara"... Puruṣa, (utama: en yüce, en iyi) Sankhya'nın; Atman (param: öte, yüksek, iyi) Vedānta'nın; Īṣvara (Maha-Īṣvara, maha: büyük) Yoga'nın kavramları. Bk XIII, 35, n. 10.

यस्मात्क्षरमतीतोऽहमक्षरादपि चोत्तमः ।
अतोऽस्मि लोके वेदेच प्रथितः पुरुषोत्तमः ॥ १८ ॥

Olmuşun, olanın ve olacağıın
Ötesindeyim, en yüce olanım
Bu belli her yerde, Vedalarda da
Yüce kişi⁹ denmiş bana orada (18)

यो मामेवमसंमूढो जानातिपुरुषोत्तमम् ।
स सर्वविद्भजति मां सर्वभावेन भारत ॥ १९ ॥

Şaşmadan, kuşku duymadan gerçekten
Beni yüce kişi olarak bilen
Ey soylu kişi, her şeyi bilir
Bana her şeyiyle kendini verir (19)

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयाऽनघ ।
एतत्बुद्ध्वा बुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्च भारत ॥ २० ॥

Bu bildirdiğim en gizli öğretiydi
Ey temiz kişi, bunu kavarsa biri
Gerçek bir bilge, olgun insan olur
Olgunlaşır o kişi, biter buradaki işi (20)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुन संवादे
पुरुषोत्तमयोगो नाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

⁹ «puruṣottama».

Om... Yüce Kişi¹⁰, Bhagavad-Gita Upanişadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın on beşinci bölümünün adıdır. (15)

¹⁰ «puruşottamayoga», *Yüce kişinin öğretisi*.

षोडशोऽध्यायः
XVI. BÖLÜM
İyilerle Kötüler

श्रीभगवानुवाच ।

अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः ।
दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवम् ॥ १ ॥

KRİṢṆA

Yürekli olmak, arınıp yücelmek
Yüceliğin bilgisine yönelmek
İyiliksever ve özverili olmak
Okumak öğrenmek, kendini eğitmek (1)

अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम् ।
दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्रीरचापलम् ॥ २ ॥

Öldürmemek, doğru olmak, kızmamak
Hoşgörülü olmak, kimseyi kırmamak
Canlılara acımak, hor görmemek
Alçakgönüllü ve duyarlı olmak (2)

तेजः क्षमा धृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता ।
भवन्ति संपदं दैवीमभिजातस्य भारत ॥ ३ ॥

Güçlü, iyi, yiğit olmak, ezmemek
Gururlu, şımarık, kıskanç olmamak
Kendini büyük ve üstün görmemek
Yüce kişinin nitelikleridir (3)

दम्भो दर्पोऽभिमानश्च क्रोधः पारुष्यमेव च ।
अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ संपदमासुरीम् ॥ ४ ॥

Kibirli, kendini beğenmiş olmak
Kızgın, kaba, hantal, bilgisiz olmak
Üstelik bir de çok bilmiş olmak
Alçak kişinin nitelikleridir (4)

दैवी संपद्विमोक्षाय निबन्धायासुरी मता ।
मा शुचः संपदं दैवीमभिजातोऽसि पाण्डव ॥ ५ ॥

Yüce nitelikler göğе yükseltir
Kötü nitelikler batırır kişiyi
Kaygılanma Arcuna, hiç kuşku yok
Pek iyidir senin niteliklerin (5)

द्वौ भूतसर्गौ लोकेऽस्मिन्दैव आसुर एव च ।
दैवो विस्तरशः प्रोक्त आसुरं पार्थ मे शृणु ॥ ६ ॥

Dünyada iki türlü kişilik vardır
Yüce kişilikler, alçak kişilikler
Yeterince anlattım yüce olanları
Sıra geldi alçaklara, dinle beni (6)

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुराः ।
न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते ॥ ७ ॥

Ne yerinde davranır ne de dururlar
 Şeytan ruhlu ve pek bilgisiz olurlar
 Temizlik nedir iyilik nedir bilmezler
 Bunlarda doğruluk yücelik arama (7)

असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीश्वरम् ।
 अपरस्परसंभूतं किमन्यत्कामहैतुकम् ॥ ८ ॥

Bir tanrı yoktur, gerçek yalan dolandır
 Evren nedensiz, yarasız, düzensizdir
 Gelişigüzel ortaya çıkmıştır, derler
 Amaç diye eğlenmeyi gösterirler (8)

एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः ।
 प्रभवन्त्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोऽहिताः ॥ ९ ॥

En aşağı görüşlere saplanırlar
 Kendini kaybeder bu kafasızlar
 Kötülüğe yol açan işler yaparlar
 Gittikçe kötüye gider bu gidiş (9)

काममाश्रित्य दुष्पूरं दम्भमानमदान्विताः ।
 मोहाद्गृहीत्वासद्राहान्प्रवर्तन्तेऽशुचिब्रताः ॥ १० ॥

Zevk almaya, eğlenmeye doyamazlar
 Gösterişe düşkündürler, şişinirler
 Aldanır, boş şeylerle oyalanırlar
 İşleri de işleri de temiz olmaz (10)

चिन्तामपरिमेयां च प्रलयान्तामुपाश्रिताः ।
 कामोपभोगपरमा एतावदिति निश्चिताः ॥ ११ ॥

Sürekli korku içinde yaşarlar
Ölünceye dek durmadan yanlışı yaparlar
İsteklerini doyurmaya çalışırlar
Tek amacın bu olduğunu sanırlar (11)

आशापाशशतैर्बद्धाः कामक्रोधपरायणाः ।
ईहन्ते कामभोगार्थमन्यायेनार्थसंचयान् ॥ १२ ॥

Düşlerinin ardından giderek
Sıkı bağların ağına düşerler
Zorbalıkla, azgınlıkla, arsızlıkla
Kirli yollardan kazanç elde ederler (12)

इदमद्य मया लब्धमिमं प्राप्स्ये मनोरथम् ।
इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम् ॥ १३ ॥

Ben bugün şunu bunu elde ettim
Yarın onu da elde edeceğim
O da bu da şu da benim olacak
Zenginleştikçe zenginleşeceğim (13)

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये चापरानपि ।
ईश्वरोऽहमहं भोगी सिद्धोऽहं बलवान्सुखी ॥ १४ ॥

Bana karşı geldi, yok ettim onu
Ötekileri de yok edeceğim
Başarılıyım, güçlüyüm, mutluyum
İşte tanrı benim, eğleneceğim (14)

आढ्योऽभिजनवानस्मि कोऽन्योस्ति सदृशो मया ।
यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्य इत्यज्ञानविमोहिताः ॥ १५ ॥

Ben varlıklıyım, doğuştan büyüğüm
Benimle kim boy ölçüşebilir ki
Yoluma kurban, bana hayran hepsi
Derler, bilgisizdirler, sapkıntırlar (15)

अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृताः ।
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतन्ति नरकेऽशुचौ ॥ १६ ॥

Kuşkularla çılgına dönmüşlerdir
Yanılğı ağına tutulmuşlardır
Zevklere doymak için çırpınırlar
Alçaldıkça alçalır, kirlenirler (16)

आत्मसंभाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः ।
यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

Kendini beğenmiş ve yüz süzdürler
Zengin, ünlü olmakla övünürler
Gösteriş için kurban da keserler
Böbürlenir, yasa töre tanımazlar (17)

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः ।
मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः ॥ १८ ॥

Kendi güçlerine pek güvenirler
Bencilce, arsızca ve utanmadan
Kendilerinin ve başkalarının
Gönlündeki tanrıyı da aşağılarlar (18)

तानहं द्विषतः क्रुरान्संसारेषु नराधमान् ।
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु ॥ १९ ॥

Ben de bu densizleri, alçakları
 Doğum ölüm çarkıyla alçaltırım
 Gittikçe daha aşağı indiririm
 Aşağılık bir yaratık olup doğarlar (19)

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनिजन्मनि ।
 मामप्राप्यैव कौन्तेय ततो यान्त्यधमां गतिम् ॥ २० ॥

Doğup ölüp gittikçe aptallaşıp
 Pek aşağı yaratıklar olunca da
 Benden iyice uzaklaşmış olurlar
 En aşağılara bile inerler (20)

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः ।
 कामः क्रोधस्तथा लोभस्तस्मादेतत्त्रयं त्यजेत् ॥ २१ ॥

Bu alçalışın üç kapısı vardır
 Tutku öfke ve arsızlıktır bunlar
 Karanlığa götüren bu üç kapıdan
 Akıllı kişi sakınır kendini (21)

एतैर्विमुक्तः कौन्तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः ।
 आचरत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां गतिम् ॥ २२ ॥

Karanlığın bu üç kapısından
 Kendini sakınan kişi, Arcuna
 İyilik yapmış olur kendisine
 En yüce amaca doğru ilerler (22)

यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः ।
 न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न परां गतिम् ॥ २३ ॥

Yüce yasalara uymaz da bir kimse
Kendince kendine bir yol çizerse
Kendini aldatır, doğru yolu bulamaz
Olgunlaşamaz, yüceliğe ulaşamaz (23)

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ ।
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि ॥ २४ ॥

Bunun için yazılı yasaya uy
Ne yapmalısın, ne yapmamalısın
Bunları anlar da yasaya uyarsan
Bu dünyada işini tamamlarsın (24)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
दैवासुरसंपद्विभागयोगो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

Om... İyilerle Kötüler¹, Bhagavad Gita Upaniṣadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Kriṣṇa'yla Arcuna arasındaki konuşmanın on altıncı bölümünün adıdır. (16)

¹ «daivāsurasampadvibhāgayoga», Deva ve Asura benzerlerinin ayırt edilmesi öğretisi. Deva, Asura için bk. X, 37, n. 43.

सप्तदशोऽध्यायः
XVII. BÖLÜM
İnancın Üç Türü

अर्जुन उवाच ।

ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः ॥ १ ॥

ARCUNA

Yazılı yasaya uymazsa biri
Tanrıya tapınırsa bildiği gibi
Ey Krişna, o sence nasıl biridir
İyi midir. orta mıdır, kötü müdür (1)
श्रीभगवानुवाच ।

त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा ।
सात्त्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु ॥ २ ॥

KRİŞNA

İnsanların olgunluğuna göre
Gönüllerde üç türlü inanç¹ vardır

¹ "Üç nitelik" (sattva, rajas ve tamas; bk. XIV. Bölüm) açısından inanç konusu ele alınıyor. Şankara (8. yy.), inançlara hoşgörülle bakmıştır; Ramanuca'ysa (11. yy.) bu konuda oldukça katı, ona göre din kitapları bağlayıcı.

Belle bunu, bunlar doğru, aşırı
Ve saçma sapan, yanlış inançlardır (2)

सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत ।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः ॥ ३ ॥

Arcuna, bir kimse ne haldeyse
İnancı da ona göre olur
Bir kimse neyse inancı o'dur
İnancı neyse o kimse o'dur (3)

यजन्ते सात्त्विका देवान्यक्षरक्षांसि राजसाः ।
प्रेतान्भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः ॥ ४ ॥

Yüce olana tapınır yüce olanlar
Coşturucu güçlere tapınır coşkunlar
Yanılıcı güçlere ve başka şeylere
Tapınır bilgisizler, anlayışsızlar (4)

अशास्त्रविहितं घोरं तप्यन्ते ये तपो जनाः ।
दम्भाहंकारसंयुक्ताः कामरागबलान्विताः ॥ ५ ॥

Hiç bir yasada yazmadığı halde
Kendisini kanıtlamak istercesine
İşkence ederse biri kendisine
Bunu da doğru bir şey diye yaparsa (5)

कर्षयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः ।
मां चैवान्तःशरीरस्थं तान्विद्ध्यासुरनिश्चयान् ॥ ६ ॥

Bilgisizce vücuduna zarar verir
Büyük sıkıntıya sokar kendisini

Onun gönlünde olduğum için, beni de
Bana yaklaşılamaz, benden uzaklaşır² (6)

आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः ।
यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृणु ॥ ७ ॥

İnançlar üç türlü olduğu gibi
Bütün yiyecekler de üç türüdür
Adak, ödev ve bağış da böyledir
Ayrı ayrı açıklayayım, dinle (7)

आयुःसत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः ।
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्त्विकप्रियाः ॥ ८ ॥

Ömrü, sağlığı, gücü, güzelliği
Mutluluğu, iyiliği çoğaltır
Sulu, besleyici olur dokunmaz
"İyi"³ olan tadı hoş yiyecekler (8)

कटुम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः ।
आहारा राजसस्यष्टा दुःखशोकामयप्रदाः ॥ ९ ॥

Acı, ekşi, tuzlu ya da çok sıcak
Keskin, yakıcı, susatıcı olur
Coşkunların beğendiği yemekler
Acı, ağrı, hastalık nedenidir (9)

यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत् ।
उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं तामसप्रियम् ॥ १० ॥

² Krişna, çilecileri eleştiriyor.

³ «sattvika», "satvik (sağlık) yiyecekler".

Bekletilmiş, bozulmuş, tadı kaçmış
Kokuşmuş, çürümüş ve kirlenmiş
İçine bayat artıklar karışmış
Yemekleri yiyene dokunulmaz (10)

अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञो विधिदृष्टो य इज्यते ।
यष्टव्यमेवेति मनः समाधाय स सात्त्विकः ॥ ११ ॥

Karşılık beklemeden adak⁴ sunan
Yasaya, töreye uygun davranır
Görevini yerine getirmiş olur
İşte böyle adak iyidir, doğrudur (11)

अभिसंधाय तु फलं दम्भार्थमपि चैव यत् ।
इज्यते भरतश्रेष्ठ तं यज्ञं विद्धि राजसम् ॥ १२ ॥

Karşılığını almak için adak adayan
Gerçekte amacı gösteriş yapmak olan
Çıkarıcı kimsenin adağı arsızlıktır
Ey Bharata Oğullarının en iyisi (12)

विधिहीनमस्पृष्टान्नं मन्त्रहीनमदक्षिणम् ।
श्रद्धाविरहितं यज्ञं तामसं परिचक्षते ॥ १३ ॥

Törelere uymadan, yiyecek sunmadan
Doğru vermeden, özveride bulunmadan
Yakarmadan, inanmadan adanan adak
Saçmalıktır, bilgisizliktir, boşunadır (13)

⁴ «yajña», "kurban, özveri, adak, sunu". (Bk. III. 9, n. 4)
"Yacna" eskiden Tanrılarla ilişki kurmanın bir aracıyken,
Upanişadlarda nefsi yenmenin bir yöntemi olmuş.

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम् ।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥ १४ ॥

Yakarmak, tapınmak, temizlik, doğruluk
Saygıdeğer kimseye saygı göstermek
Kendini tutabilmek, bir can yakmamak
Bunlar doğru davranma ödevleridir⁵ (14)

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् ।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव बाह्यमयं तप उच्यते ॥ १५ ॥

Kızmadan, kimseyi kızdırmadan konuşmak
Doğru, yararlı ve güzel sözler söylemek
Yüce sözleri yüksek sesle okumak
Söz söyleme ödevi olarak bilinir (15)

मनः प्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः ।
भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानसमुच्यते ॥ १६ ॥

İyilik yapmak, ikiyüzlü olmamak
Ağırbaşlı olmak, ölçülü olmak
Erdemli olmanın gerekleridir
Aklı başında olanın ödevidir (16)

श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत्त्रिविधं नरैः ।
अफलाकाङ्क्षिभिर्युक्तैः सात्त्विकं परिचक्षते ॥ १७ ॥

Herkesin üstlendiği bu üç tür ödev
Bir çıkar gözetmeksizin özveriyle
İnançla ve içtenlikle yapılırsa

⁵ «tapas». "ısı, yanma, sıkıntı, çile, dinî vecibe, boyun borcu".

İyi yapılmış olur ve yüce sayılır (17)

सत्कारमानपूजार्थं तपो दम्भेन चैव यत् ।
क्रियते तदिह प्रोक्तं राजसं चलमध्रुवम् ॥ १८ ॥

Ün, saygı, onur, güç kazanmak için
Gösteriş için yapılan ödevler
Coşkun, azgın kişilere özgüdür
Gelip geçicidir, coşturucudur (18)

मूढग्राहेणात्मनो यत्पीडया क्रियते तपः ।
परस्योत्सादनार्थं वा तत्तामसमुदाहृतम् ॥ १९ ॥

Düşüncesizce ve yanlış olursa
Başkalarını küçük düşürürse
İncitir, zarara sokarsa bir ödev
Bilgisizlerin yaptığı ödevdir bu (19)

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥ २० ॥

Herhangi bir karşılık beklemeden
Yerinde, zamanında uygun kişiye
Verilmeye değer şey bağışlanırsa
"İyilere" yakışan bağış⁶ olur bu (20)

यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः ।
दीयते च परिकल्पितं तद्दानं राजसं स्मृतम् ॥ २१ ॥

Söylenerek, gönülsüz ve kızırgınlıkla

⁶ «dāna». "armağan, hediye, vergi, sadaka".

Karşılık beklentisiyle verilirse
Kazanç, çıkar art düşüncesi olursa
Kızgınların bağışları olur bunlar (21)

अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्यश्च दीयते ।
असत्कृतमवज्ञातं तत्तामसमुदाहृतम् ॥ २२ ॥

Uygunsuz kişiye yersiz, zamansız
Saygısızca, yanlışlıkla verilirse
Bilgisizce ve gereksiz olursa
Bilgisizlerin bağışlarıdır bunlar (22)

ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः ।
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिताः पुरा ॥ २३ ॥

Baştan beri OM TAT SAT sesleri
Brahman'ı anımsatan üç sestir
Tanrı erlerince, Vedalarda
Dualarda törenlerde hep söylenir (23)

तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदानतपःक्रियाः ।
प्रवर्तन्ते विधानोक्ताः सततं ब्रह्मवादिनाम् ॥ २४ ॥

Bunun için törelere uyarak
Ödev, adak, bağış verecek olan
OM⁷ diyerek bir işe koyulursa
Brahman'a uygun davranmış olur (24)

तदित्यनभिसंधाय फलं यज्ञतपःक्रियाः ।
दानक्रियाश्च विविधाः क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ २५ ॥

⁷ Bk. VII, 8; -cVIII, 13.

Ödev yaparken, adaklar adarken
Bağışta bulunurken bir kimse
İsteklerden kurtulmak isteğiyle
TAT⁸ der, kazanç çıkar gelir düşünmez (25)

सद्भावे साधुभावे च सदित्येतत्प्रयुज्यते ।
प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्दः पार्थ युज्यते ॥ २६ ॥

SAT⁹ oluşturun, SAT iyilik demektir
İşlerin yolunda gitmesi için
Doğruluk, güzellik olması için
Arcuna, hep SAT demek gerekir (26)

यज्ञे तपसि दाने च स्थितिः सदिति चोच्यते ।
कर्म चैव तदर्थीयं सदित्येवाभिधीयते ॥ २७ ॥

Bütün adak, ödev ve bağışların
Anlamlı, kalıcı olmasıdır SAT
Tanrı yolunda olan işlerin de
Kalıcı olması için SAT denir (27)

अश्रद्धया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत् ।
असदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेष्य नो इह ॥ २८ ॥

İnanmadan yapılmışsa bir ödev
Adak sunulmuş, bağış verilmişse
Arcuna, ne şimdi ne de ilerde
Bir işe yaramaz bu, olamaz SAT (28)

⁸ «tat», "bu, burası, işte, gerçeklik".

⁹ «sat», "oluş, iyilik", "sattva"nın kökeni.

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥

OM TAT SAT. İnancın Üç Türü¹⁰, Bhagavad-Gita Upaniṣadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve Şri Kriṣṇa'yla Arcuna arasındaki konuşmanın on yedinci bölümünün adıdır. (17)

¹⁰ «*sradāhātrayavibhāgayoga*», üç tür inancın ayırt edilmesinin öğretisi.

अष्टादशोऽध्यायः XVIII. BÖLÜM Kurtuluş

अर्जुन उवाच ।
संन्यासस्य महाबाहो तत्त्वमिच्छामि वेदितुम् ।
त्यागस्य च हृषीकेश पृथक्केशिनिषूदन ॥ १ ॥

ARCUNA

Ey güçlü kişi, oluruna bırakmak
Ey şeytan Keşin'i¹ öldüren kişi
Dünyaya hiç aldırmadan yaşamak
Ey Gönüller Sultanı, ne demek (1)

श्रीभगवानुवाच ।
काम्यानां कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदुः ।
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणाः ॥ २ ॥

KRIŚNA

Kışkırtıcı isteklere kapılmamak
Onlara aldırmamayı gerektirir
İşinin ürününe bağlanmamak

¹ «keşin», uzun saçlı; bir şeytanın (asura'nın) adı.

Aldırmadan yaşamayı bilmektir (2)

त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म प्राहुर्मनीषिणः ।
यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यमिति चापरे ॥ ३ ॥

Bütün işler gereksiz, yapılmasın der
Bir görüşü savunan kimi bilgeler
Kimi de, işler ödev adak ve bağış
Yapılmalıdır diyerek görüş bildirir (3)

निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भरतसत्तम ।
त्यागो हि पुरुषव्याघ्र त्रिविधः सम्प्रकीर्तितः ॥ ४ ॥

Ey Bharata Oğlu, kulak ver bana
Bana bak, dikkat et şimdi kaplanım
Üç ayrı açıdan açıklanmıştır
Aldırmama² konusu, anlatayım (4)

यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यं कार्यमेव तत् ।
यज्ञो दानं तपश्चैव पावनानि मनीषिणाम् ॥ ५ ॥

Adak ödev bağış için çalışmak
Bırakılamaz, bu işler yapılır

² «tyāga», bırakma, vazgeçme, terk. Sannyasa («saṁnyāsa») ise dünyadan elini eteğini çekmek demektir. Hinduizme göre, dört aşamalı yaşamın son aşaması sannyasa'dır. Aşamalar şunlar: 1) öğrencilik, çıraklık (brahmaçarya), 2) aile geçindirme (grihasta), 3) iş hayatından çekilme, emeklilik (vanaprastha), 4) ölüme hazırlık, târik-i dünya oluş (sannyasa). Gençlerin sannyasi, kaçınık olması hoş karşılanmamıştır.

Bu türden işler bilgelere yakışır
Bilgeler bu tür işlerle arınır (5)

एतान्यपि तु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च ।
कर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमम् ॥ ६ ॥

Bir ödev, bir adak, bir bağış gibi
Çıkarına bakmadan, aldırmadan
En iyi biçimde yapılmalı bir iş
Bu konuda kesin görüşüm budur (6)

नियतस्य तु संन्यासः कर्मणो नोपपद्यते ।
मोहात्तस्य परित्यागस्तामसः परिकीर्तितः ॥ ७ ॥

Gerekli bir işin yapılmaması
Doğru olamaz, onaylanamaz
Yanılıp böyle işe aldırmayan
Bilge değil, bilgisizin tekidir (7)

दुःखमित्येव यत्कर्म कायक्लेशभयात्त्यजेत् ।
स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभेत् ॥ ८ ॥

Bir iş pek güç ve uğraştırıcı diye
Korkudan ya da bir çıkarı yok diye
İşe el sürmeden duran çıkarıcıdır
Böyle aldırmadan durmak, zararlıdır (8)

कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं क्रियतेऽर्जुन ।
सङ्गं त्यक्त्वा फलं चैव स त्यागः सात्त्विको मतः ॥ ९ ॥

Gerekli işi gereğince yapan
Yine de özgür ve bağımsız kalan

Kazancına aldırmayan, Arcuna
Yüceliğe erer aldırmayışıyla (9)

न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुषज्जते ।
त्यागी सत्त्वसमाविष्टो मेधावी छिन्नसंशयः ॥ १० ॥

Gerçeği gören kuşku nedir bilmez
Bir iş bir türlü olmazsa üzülmez
İş başarınca ben neymişim demez
Aldırmayışı yüceliğindendir (10)

न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ।
यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते ॥ ११ ॥

Ancak, ete kemiğe bürünmüş olan
İstese de kurtulamaz iş yapmaktan ³
Yalnız işin çıkarına aldırmayan
Aldırmamak neymiş bilir gerçekten (11)

अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलम् ।
भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु संन्यासिनां क्वचित् ॥ १२ ॥

³ Bhagavad-Gita yorumcusu, filozof Şankara (8. yy.), Budizmin Hindistan'dan silinmek üzere olduğu bir çağda yaşamış, Budacı görüşlerden ve uygulamalardan esinlenerek bir derviş örgütü kurmuştur. Halbuki dervişlik, hele gençlerin derviş olması, Hinduizm geleneğine aykırıydı. Şankara'ya göre dünya işlerinden kopmadan "yolda olmak", "karma-yogi"nin işi. "Cnana-yogi"yse («jñānayogi») yalnız gerekli olan günlük işleri yapmakla yetinmeli, kendisini bütün gün yoga'ya adanmalı, tanrı bilgisinde yoğunlaşmalı, bir sannyasi (bk. n. 2) olmalıdır.

Yüceltir, alçaltır ya da belirsizdir
 İşin üç türlü çıkarının⁴ etkisi
 Çıkara aldırmanın peşini bırakmaz
 Aldırmayansa etki altında kalmaz (12)

पंचैतानि महाबाहो कारणानि निबोध मे ।
 सांख्ये कृतान्ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणाम् ॥ १३ ॥

Felsefede⁵ bunlar açıklanmıştır
 Bir işin yapılabilmesi için
 Beş yapılış etkeni sayılmıştır
 Bunları da öğren benden, yiğidim (13)

अधिष्ठानं तथा कर्ता करणं च पृथग्विधम् ।
 विविधाश्च पृथक्केष्टा दैवं चैवात्र पंचमम् ॥ १४ ॥

İşi yapan, işin yapıldığı yer
 İşi yapmaya yarayan araç
 İşi yapmak için yeterli güç
 Ve beşinci etken yüce yasa (14)

शरीरवाङ्मनोभिर्यत्कर्म प्रारभते नरः ।
 न्याय्यं वा विपरीतं वा पंचैते तस्य हेतवः ॥ १५ ॥

Elle, konuşmayla ya da kafayla
 Bir kişi bir işi yapmaya başlarsa
 Yapılan doğru olsa da olmasa da
 Beş yapılış etkeni her işte bulunur (15)

⁴ «phala», meyva, ürün, sonuç.

⁵ "Sankhya'da". Şankara'nın yorumuna göre Sankhya burada Vedanta demek.

तत्रैवं सति कर्तारमात्मानं केवलं तु यः ।
पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्न स पश्यति दुर्मतिः ॥ १६ ॥

Gerçek buyken bir kimse bir iş yapar da
Bir başına iş yaptığıını sanır
Akıllı hiç bir şeye ermiyor demektir
İşin doğrusu nedir görememiştir (16)

यस्य नाहंकृतो भावो बुद्धिर्यस्य न लिप्यते ।
हत्वाऽपि स इमाल्लोकान्न हन्ति न निबध्यते ॥ १७ ॥

Aklı başında, dengesi yerinde olan
Bütün işleri ben yaptım demeyen kimse
Karşısındakini öldürmek zorundaysa⁶
Öldürmüş olmaz, yaptığı iş onu bağlamaz (17)

ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोदना ।
करणं कर्म कर्तेति त्रिविधः कर्मसंग्रहः ॥ १८ ॥

Bilgi, bilinen nesne ve bilen kişi
Bir işin olması için üç nedendir
Araçlar, gereçler ve işi yapan
Bir işin oluşundaki üç etkindir (18)

ज्ञानं कर्म च कर्ताच त्रिधैव गुणभेदतः ।

⁶ Ahimsa'dan, can yakmamaktan söz edilmişti. Bk. XIII, 8, n. 6. Oysa Arcuna'dan savaşması, düşmanlarını öldürmesi isteniyor. Bhagavad-Gita'ya göre burada bir çelişki yok: "Benlik" aşılmıca öldüren "ben" değil "yasa (dharma)" ya da "tanrı" oluyor. Dharma'ya uyarak yaşayan canlılar yaşatılmalı, öldürülmemeli (ahimsa).

प्रोच्यते गुणसंख्याने यथावच्छृणु तान्यपि ॥ १९ ॥

Bilgi, yapılan iş ve iş yapan
Türleri sayma bilimine göre
Üç türdür ayrı ayrı sayılır
Şimdi de bunları sayayım, dinle (19)

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते ।
अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् ॥ २० ॥

Bütün varlıklarda bulunan gerçeğin
Bölünmüşlükteki bölünmemişliğinin
Bilinmesidir gerçeğin bilinmesi
Yüce, aydınlık bilgidir "iyi" bilgi⁷ (20)

पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान्पृथग्विधान् ।
वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं विद्धि राजसम् ॥ २१ ॥

Sayısız, türlü türlü varlıklardan
Birbirinden değişik gerçeklerden
Kaynaklanan, sonu gelmez, değişen
Bilgidir, azgın, taşkın, "coşkun" bilgi (21)

यत्तु कृत्स्नवदेकस्मिन्कार्ये सत्तमहैतुकम् ।
अतत्त्वार्थवदल्पं च तत्तामसमुदाहृतम् ॥ २२ ॥

Bir şey belleyip o kadarla kalan
Bütün gerçeği o kadar sanan
Bilgisiz kimsenin bilgisidir
Dar, karanlık, yanlış ve "kötü" bilgi (22)

⁷ «jñāna», bilgi.

नियतं सङ्गरहितमरागद्वेषतः कृतम् ।
अफलप्रेप्सुना कर्म यत्तत्सात्त्विकमुच्यते ॥ २३ ॥

Düzenli olan, bağımlı kılmayan
Gereksiz ya da yararsız olmayan
Çıkar düşünmeksizin yapılan
İşlerdir doğru, "iyi" olan işler⁸ (23)

यत्तु कामेप्सुना कर्म साहंकारेण वा पुनः ।
क्रियते बहुलायासं तद्राजसमुदाहृतम् ॥ २४ ॥

Kızdıran, tutkuları tutuşturan
Benlik yanılgısını pekiştiren
Kamçılayan, zorlayan, uğraştıran
İşlerdir azdıran, "coşturan" işler (24)

अनुबन्धं क्षयं हिंसामनपेक्ष्य च पौरुषम् ।
मोहादारभ्यते कर्म यत्तत्तामसमुच्यते ॥ २५ ॥

Tutsak eden, sıkan, sıkıştıran, bozan
Düşüncesizce, beceriksizce olan
Aldatan, yanıltan, töreye uymayan
İşlerdir karanlık, kötü, "ağır" işler (25)

मुक्तसङ्गोऽनर्हवादी धृत्युत्साहसमन्वितः ।
सिद्ध्यसिद्ध्योर्निर्विकारः कर्ता सात्त्विक उच्यते ॥ २६ ॥

İşlere bağlanmayan, övünmeyen
İşini bıkmadan, bilerek yapan
Başarmış, başarmamış aldırmayan

⁸ «karma», iş.

Kişidir "iyi" iş yapan işçi⁹ (26)

रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचिः ।
हर्षशोकान्वितः कर्ता राजसः परिकीर्तितः ॥ २७ ॥

Heyecanlı, çıkarına düşkün olan
Kıskanan, kendini beğenen, şişinen
Sevinen, üzülen, azan ve kızan
Kişidir "çoşarak" iş yapan işçi (27)

अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नैष्कृतिकोऽलसः ।
विषादी दीर्घसूत्री च कर्ता तामस उच्यते ॥ २८ ॥

Tembel, hantal ve laf anlamaz olan
Başkasına yük olan, zarar veren
Oyalayarak, aldatarak iş yapan
Kişidir "kötü" iş yapan işçi (28)

बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव गुणतस्त्रिविधं शृणु ।
प्रोच्यमानमशेषेण पृथक्त्वेन धनंजय ॥ २९ ॥

Şimdi anlayışın ve yoğunlaşmanın
Üç türünü açıkça, ayrı ayrı
Açıklıyorum, ey varlıklı kişi
İşit bunu da, iyi dinle beni (29)

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये ।
बन्धं मोक्षं च या वेत्ति बुद्धिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥ ३० ॥

Bir kişi, ne yapmalı, ne yapmamalı

⁹ «kartā», iş yapan, işçi.

Nerede durmalı, neden kaçınmalı
Nelerle bağlanır, nelerle kurtulur
Anlarsa bunu, anlayışı¹⁰ "doğru"dur (30)

यया धर्ममधर्मं च कार्यं चाकार्यमेव च ।
अयथावत्प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ राजसी ॥ ३१ ॥

Ne uygundur, ne aykırıdır yasaya
Neyi yapmak, neyi yapmamak gerekir
Bir kişi, bunu iyi anlamamışsa
İkirciklenir, anlayışı gider gelir (31)

अधर्मं धर्ममिति या मन्यते तमसावृता ।
सर्वार्थान्विपरीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी ॥ ३२ ॥

Bilgisiz, içi kararmış bir kişi
Yasayı anlamaz, töreye uymazsa
Doğru diye yaptığı iş yanlıştır
Anlayışı "yanlış", kötü, karanlıktır (32)

धृत्या यया धारयते मनःप्राणेन्द्रियक्रियाः ।
योगेनाव्यभिचारिण्या धृतिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥ ३३ ॥

Düşüncelerin, duyguların, işlerin
Soluk alış verişin yasa yolunda
Düzenli olarak birlik uğrunda
Yoğunlaşması¹¹ doğrudur, "iyidir" (33)

¹⁰ «buddhi», bilinç, duyarlık, anlayış, kavrayış.

¹¹ «dhṛti», diretme, sıkı durma, süreklilik, sebat. Yine «dhṛi kökünden türeyen ve yoga'nın bir aşaması olan «dhāranā» dikkatin bir yerde toplanarak yoğunlaşmasıdır.

यया तु धर्मकामार्थान्धृत्या धारयतेऽर्जुन ।
प्रसङ्गेन फलाकाङ्क्षी धृतिः सा पार्थ राजसी ॥ ३४ ॥

Yasaları çiğnemeden bir kimse
İsteklerini doyurmak isteğiyle
Yoğunlaşırsa kazanç gelir diye
Coşar, böyle yoğunlaşma "coşturur" (34)

यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मदमेव च ।
न विमुञ्चति दुर्मेधा धृतिः सा पार्थ तामसी ॥ ३५ ॥

Olmayacak düşler, korku ve öfke
Bunalım, sıkıntı ve boş kuruntu
Bilgisizce yoğunlaşmaktan olur
Yoğunluğun böylesi "yanlış" yoldur (35)

सुखं त्विदानीं त्रिविधं शृणु मे भरतर्षभ ।
अभ्यासाद्रमते यत्र दुःखान्तं च निगच्छति ॥ ३६ ॥

Mutluluk¹² da üç türdür dünyada
Ey soylu Bharata Oğlu, duy bunu
Bir kimse gerçekten mutlu olursa
Geride kalır acılar, kurtulur (36)

यत्तदग्रे विषमिव परिणामेऽमृतोपमम् ।
तत्सुखं सात्त्विकं प्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजम् ॥ ३७ ॥

Başlangıçta zehir gibi acı olan
Sonunda bengisu gibi tatlılaşan

¹² «sukha», tatlı, hoş, ferah". Karşıtı: «duḥkha», acı, çile, sıkıntı. Ananda ise "saadet, sonsuz mutluluk, huzur" demektir.

Yüce gerçeği bilmekten kaynaklanan
Mutluluğa "gerçek" mutluluk derler (37)

विषयेन्द्रियसंयोगाद्यत्तदग्रेऽमृतोपमम् ।
परिणामे विषमिव तत्सुखं राजसं स्मृतम् ॥ ३८ ॥

İsteklerin doymasıyla geliveren
Başlangıçta tatlı olan, keyif veren
Ancak sonunda bir zehire dönüşen
Mutluluğa "geçici" mutluluk derler (38)

यदग्रे चानुबन्धे च सुखं मोहनमात्मनः ।
निद्रालस्यप्रमादोत्थं तत्तापसमुदाहृतम् ॥ ३९ ॥

Başında da sonunda da aldatan
Oyalayan, yanıltan, uyuşturan
Uyku veren, her şeyi unutturan
Mutluluksa "yalancı" mutluluktur (39)

न तदस्ति पृथिव्यां वा दिवि देवेषु वा पुनः ।
सत्त्वं प्रकृतिजैर्मुक्तं यदेभिः स्यात्त्रिभिर्गुणैः ॥ ४० ॥

Hem yeryüzünde canlılar arasında
Hem gökyüzünde tanrılar katında
Bu üç niteliğin doğa içinde
Görülmediği yer yoktur gerçekte (40)

ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणां च परंतप ।
कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः ॥ ४१ ॥

Brahmanlar, Kşatriyalar, Vaişyalar
Doğuştan aşığı sayılan Şudralar¹³

Baştan üç nitelikle ayrılırlar

Buna göre yaşarlar, iş yaparlar (41)

शमो दमस्तपः शौचं क्षान्तिरार्जवमेव च ।

ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजम् ॥ ४२ ॥

Huzurlu, dengeli, temiz, çalışkan

Ağırbaşlı, hoşgörülü, doğrudur

İnançlı, bilgili, aydındır Brahman

İşleri de doğasına uygundur (42)

¹³ Radhakrişnan'a (1888-1975, bk. s. 32, n. 43) göre, Hindistan'daki kast düzenini buradaki "dörtlüğe" bakarak savunmaya kalkışmak, Gita'yı karalamaktır. Radhakrişnan, Platon'dan esinlenerek toplumu bir organizmaya benzetiyor. "Demokratik bir ortamda" yetişip eğitim aldıktan sonra, kimi baş olacak kimi de ayak işlerine koşacak... Ne yazık ki, herkes baş olamıyor, herkes üstün yeteneklerle doğmuyor. Ancak organizmanın sağlıklı olması için her organ işini iyi yapmalı, baş baş olmalı, ayak ayak... Bhagavad-Gita toplumu işlerin türüne ve insanların psikolojisine göre dörde ayırmış, ırklardan söz etmiyor. Radhakrişnan, "The Hindu View of Life" (Hindu Yaşam Görüşü, 1927) adlı kitabında, kastların tarihsel oluşumuna değiniyor. Bugün hoşgörülle bağdaştırılamayan kastlar sayesinde birbirinden değişik kültürler ve topluluklar varlıklarını koruyabilmiş ve yüzlerce yıl barış içinde bir arada yaşayabilmiş. Çeşitli meslek dallarında ve sanatlarda uzmanlaşan kastlar büyük ustalar yetiştirmiş. Radhakrişnan, Bhagavad-Gita çevirisinin (1918) sonunda Arcuna'yı düşünerek, Platon'un "Filozoflar kral olsa" sözüne yer veriyor. Platon'un dileği yerine gelmiş ve Radhakrişnan Cumhurbaşkanı seçilerek (1962-1967) Hindistan'ın "baş"ı, olmuştur.

शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे चाप्यपलायनम् ।
दानमीश्वरभावश्च क्षात्रं कर्म स्वभावजम् ॥ ४३ ॥

Yiğit, dayanıklı, sağlam, savaşkan
Buluşçu, uyanık, gözüpek, güçlüdür
Merhametli efendidir Kşatriya
İşleri de kendisine özgüdür (43)

कृषिगौरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यकर्म स्वभावजम् ।
परिचर्यात्मकं कर्म शूद्रस्यापि स्वभावजम् ॥ ४४ ॥

Çiftçilik, çobanlık, satıcılıktır
Vaişya'ya göre olan işler
Yıpratıcı, ağır, kaba işlerdir
Şudra'ya uygun görülen uğraşlar (44)

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं लभते नरः ।
स्वकर्मनिरतः सिद्धिं यथा विन्दति तच्छृणु ॥ ४५ ॥

Kendine uygun işi yaparak kişi
Olgunlaşır, yüce olana ulaşır¹⁴
İş yaparak amaca nasıl mı varır
Açıklayayım bunu da, iyi dinle (45)

यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वमिदं ततम् ।
स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विन्दति मानवः ॥ ४६ ॥

İşlerin neden olduğunu görürse
Varlığın nereden çıktığını bilirse

¹⁴ Bhagavad-Gita'nın, hiç olmazsa "tanrıya erme" bakımından
kast ayrımı yapmadığı görülüyor.

Kendi işleriyle gerçeğe yönelirse
Olgunlaşır o kişi, kim olursa olsun (46)

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मोत्स्वनुष्ठितात् ।
स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥ ४७ ॥

Kişi kendi özgün yasasına uysun
Kendi yolundan gitsin yokuş olsa da
Başka yola sapmasın kolay gelse de
Yanlış bir iş yapmamış olur böylece (47)

सहजं कर्म कौन्तेय सदोषमपि न त्यजेत् ।
सर्वारम्भा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवावृताः ॥ ४८ ॥

Yanlışsız bir iş olmaz, ey Kunti Oğlu
Bu yüzden hiçbir iş yapmamak da olmaz
Ateş yanarken duman tütmesi gibi
Her işte yanlış olan bir şey bulunur (48)

असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहः ।
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां संन्यासेनाधिगच्छति ॥ ४९ ॥

Bir işe takılıp kalmış olmayan
Kendini tutan, istekleri yenen
Yaptığı işin ötesine geçen
Kendinden geçer, kendini bulur (49)

सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म तथाप्नोति निबोध मे ।
समासेनैव कौन्तेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा ॥ ५० ॥

Böyle çalışarak olgunlaşan kişi

Nasıl Tanrıya¹⁵ erer, Tanrı olur
Bilgeliğin en yüce katına çıkar
Anlatayım, sen de anlamaya çalış (50)

बुद्ध्या विशुद्ध्या युक्तो धृत्यात्मानं नियम्य च ।
शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च ॥ ५१ ॥

Düşüncesi takıntılardan kurtulan
Kendisini düzene sokan, düzelten
Şaşırtıcı seslerle irkilmeyen
İtici çekici güçlere kapılmayan (51)

विविक्तसेवी लघ्वाशी यतवाकायमानसः ।
ध्यानयोगपरो नित्यं वैराग्यं समुपाश्रितः ॥ ५२ ॥

Sakin yerde oturan, az yemek yiyen
Dilini, belini tutmasını bilen
Kendi özüne sürekli dalabilen
Kendinden geçip kendine gelebilen (52)

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम् ।
विमुच्य निर्ममः शान्तो ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ ५३ ॥

Kendini beğenmiş, kibirli olmayan
Güçlü, varlıklı olmaya çalışmayan
Tutkuları yenen ve huzurlu olan
Tanrıyla bir olmaya artık hazırdır (53)

ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति ।
समः सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम् ॥ ५४ ॥

¹⁵ Brahman.

Tanrıya eren kişi sevinçle dolar
 Üzülmez artık, başka şey istemez o
 Bütün canlılara aynı gözle bakar
 Bana kendini veren, Tanrıya erer (54)

भक्त्या मामभिजानाति यावान्यश्चास्मि तत्त्वतः ।
 ततो मां तत्त्वतो ज्ञात्वा विशते तदनंतरम् ॥ ५५ ॥

Bana kendini veren kendini tanır
 Ben dediği kimmiş gerçekte, öğrenir
 Ben kimim, gerçekten anlayınca bunu
 Kendini bulur, sonsuzluğa kavuşur (55)

सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्यपाश्रयः ।
 मत्प्रसादादवाप्नोति शाश्वतं पदमव्ययम् ॥ ५६ ॥

Ne iş yaparsa yapsın bana yönelir
 Her zaman bana dayanır, sığınır
 Benden aldığı güçle, esinle dolar
 Benim için çalışarak yücelir (56)

चेतसा सर्वकर्माणि मयि संन्यस्य मत्परः ।
 बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्तः सततं भव ॥ ५७ ॥

Bütün işleri beni düşünerek yap
 Bana ada, beni en yüce amaç bil
 Düşünceni bana çevir, bana yönel
 Sürekli bende yoğunlaş, benimle bir ol (57)

मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात्तरिष्यसि ।
 अथ चेत्त्वमहंकारान्न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्यसि ॥ ५८ ॥

Beni düşünürsen benden güç alırsın
Böylece bütün güçlükleri aşarsın
Ancak kendi çıkarın için iş yaparsan
Beni duyamazsın, yok olur gidersin (58)

यदहंकारमाश्रित्य न योत्स्य इति मन्यसे ।
मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति ॥ ५९ ॥

Beni değil de kendini dinlersen
Ne olursa olsun savaşmam dersin
Büyük bir yanlış yapmış olursun
Kendi yasana da karşı gelirsin (59)

स्वभावजेन कौन्तेय निबद्धः स्वेन कर्मणा ।
कर्तुं नेच्छसि यन्मोहात्करिष्यस्यवशोऽपि तत् ॥ ६० ॥

Doğuştan bellidir senin yolun, yasan
Şaşırp da kendi yasana uymaman
Gereken işleri yapmak istememen
Ne demek! İstemesen de yapacaksın (60)

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति ।
भ्रामयन्सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया ॥ ६१ ॥

Bütün canlı varlıkların gönlünde
Yüce kişiliğin kendisi durur
Erenleri bir araç gibi kullanır O
Dilediğince çalıştırır, koşturur (61)

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत ।
तत्प्रसादात्परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् ॥ ६२ ॥

Bütün varlığıyla kendini ver O'na
 Kendi gönlünde durana, Arcuna
 Böylece kavuşursun iç huzuruna
 Hep huzur içinde yaşarsın O'nda (62)

इति ते ज्ञानमाख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं मया ।
 विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥ ६३ ॥

İşte sana gereken bilgiyi verdim
 Sırların sırrını da açığa vurdum
 Şimdi bunlar üzerinde iyi düşün
 Sonra ne istiyorsan yap¹⁶, sen bilirsin (63)

सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः ।
 दृष्टोऽसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितम् ॥ ६४ ॥

Yüce sırrı gene açıklıyorum
 Bu sözlerimi gene iyi dinle
 Senin iyi olmanı diliyorum
 Senin için iyi olan neyse söylüyorum (64)

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
 मामैवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ॥ ६५ ॥

Beni düşün bana sevgiyle yönel

¹⁶ «yathā icchasi tathā kuru», "Nasıl istiyorsan öyle yap!". Krişna, Bhagavad-Gita'yla görüşlerini bildirdikten sonra Arcuna'nın kendi başına bir karar vermesini istiyor. Bu dörtlüğe yazılan yorumlarda, insanın iradesinin özgür olup olmadığı konusuna değinilmiş ve dharma'nın (kader, yazgı, yasa) sınırları çizilmeye çalışılmıştır.

Bana kendini ver, saygıyla eğil
Böyle yaparsan gerçeğe erersin
Sözüm sana, sen benim sevdiğimsin (65)

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज ।
अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥ ६६ ॥

Doğrudan doğruya geleceksen bana
Yasaymış, dinmiş, töreymiş aldırma
Gelirsen yanlışlardan arındırırım
Seni kurtarırım kaygılanma korkma¹⁷ (66)

इदं ते नातपस्काय नाभक्ताय कदाचन ।
न चाशुश्रूषवे वाच्यं न च मां योऽभ्यसूयति ॥ ६७ ॥

Beni saymayanlara sevmeyenlere
Sorumsuz, inançsız, kötü olanlara
Bana uymak, ermek istemeyenlere
Sakın bu söylediklerimi söyleme (67)

य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तैश्चभिधास्यति ।
भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ॥ ६८ ॥

Beni sevenlere ve isteyenlere
Bu gizli sözlerimi söyleyen kimse
Yüce yolda bana sevgiyle yönelir
Hiç kuşku yok, bana yaklaşır, yücelir (68)

¹⁷ Bu dörtlükle Bhagavad-Gita'nın öğretisi tamamlanıyor. Bu dörtlüğe "ayak dörtlük" («carana śloka») adı verilmiştir.

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तमः ।
भविता न च मे तस्मादन्यः प्रियतरो भुवि ॥ ६९ ॥

Aydınlanan, çevresini aydınlatan
Benim için değerlidir, sevgilidir
Bana daha yakın ve sevgili olan
Yeryüzünde başka kimse olamaz (69)

अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयोः ।
ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्टः स्यामिति मे मतिः ॥ ७० ॥

İkimiz arasındaki bu konuşmanın
İçindeki derin sözlerin, sırların
Yüce anlamını kim duyar, anlarsa
Anlayarak kendini vermiş olur bana (70)

श्रद्धावाननसूयश्च शृणुयादपि यो नरः ।
सोऽपि मुक्तः शुभल्लोकान्प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणाम् ॥ ७१ ॥

Bu sözleri eleştirmeden inançla
Can kulağıyla kim dinler, anlarsa
Kurtulur ve gerçeğe erer o da
Yükselir erenlerin yüce katına (71)

कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थ त्वयैकाग्रेण चेतसा ।
कच्चिदज्ञानसंमोहः प्रनष्टस्ते धनंजय ॥ ७२ ॥

Beni dikkatle dinledin mi Arcuna
Söylediklerimi iyi anladın mı
Ey varlıklı kişi, kendine geldin mi
Yanılğı, bilgisizlik sona erdi mi (72)

अर्जुन उवाच ।

नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाऽच्युत ।
स्थितोऽस्मि गतसंदेहः करिष्ये वचनं तव ॥ ७३ ॥

ARCUNA

Senin yardımınla ey yanılmaz kişi
Yanılıgı gitti, aklım başıma geldi
Kuşkuları kovdum, savaşa hazır oldum
Uyacağım sana, dinleyeceğim seni (73)

संजय उवाच ।

इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ।
संवादमिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणम् ॥ ७४ ॥

SANCAVA

İşte orada bu iki ulu kişinin
Krişna'yla Arcuna'nın arasında geçen
Bu olağanüstü konuşmayı dinledim
Heyecanla ürperiyorum düşündükçe (74)

व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्ब्रह्ममहं परम् ।
योगं योगेश्वरात्कृष्णात्साक्षात्कथयतः स्वयम् ॥ ७५ ॥

Vyasa'dan aldığım güçle, esinle¹⁸
Duydum bu yüce sözleri uzaktan
Doğrudan yüceliğin kendisinden
O'ndan, erenlerin efendisinden (75)

¹⁸ Bk. "Yazarı Kim", s. 12.

राजन्संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम् ।
केशवार्जुनयोः पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहुः ॥ ७६ ॥

Krişna'yla Arcuna'nın söylediği
Bu unutulmaz sözleri, ey Raca
Duygulanıyorum anımsadıkça
Seviniyorum, mutlu oluyorum (76)

तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरेः ।
विस्मयो मे महान्राजन्हृष्यामि च पुनः पुनः ॥ ७७ ॥

Krişna'nın yüceliği, güzelliği
Her gözümün önüne gelişinde
Sevinçten sığmıyor içim içime
Dolup taşıyorum sevinçle yine (77)

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।
तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्धुवा नीतिर्मतिर्मम ॥ ७८ ॥

Neredeyse Krişna, yüce kişilik¹⁹
Usta okçu Arcuna neredeyse
Biliyorum ki zafer oradadır
Onlarladır mutlu günler ve yasa (78)

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
मोक्षसंन्यासयोगो नाम अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

¹⁹ «yogeśvara». Yoga-Īṣvara.

Om... Kurtuluş²⁰, Bhagavad-Gita Upanişadının Tanrı bilgisinin Yoga incelemesinin ve şri Krişna'yla Arcuna arasındaki konuşmanın on sekizinci bölümünün adıdır. (18)

इति श्रीमद् भगवद्गीता उपनिषद्: समाप्ताः

Bhagavad-Gita Upanişad burada sona erdi.

²⁰ «mokřasamınyāsayoga», kurtarıcı aldırmaış öğretisi.

KAYNAKÇA

- Aurobindo, Sri; *Essays Über die Gita (Essays on the Gita, 1928)*; İngilizceden Almancaya Çev. H. Kappes; Verlag Hinder-Deelmann, 1977, 2. bs. 1992.
- Bayur, Y. Hikmet; *Hindistan Tarihi I-III* (3 Cilt); Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1946-1950, 2. bs 1987.
- Bıyıktaş, Halis; *Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu*; Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1989.
- Birge, J. Kingsley; *The Bektashi Order of Dervishes*; Luzac & Co., Londra 1965. 1. bs. 1937. Türkçesi: Birge, J. K.; *Bektaşilik Tarihi*; Çev. R. Çamuroğlu; Ant Yay., İst., 1991.
- Carrière, Jean-Claude; *Mahabharata*; Roman; Çev. N. Aslan; Can Yay., 1991.
- Chimnoy, Sri; *Veden, Upanishaden und Bhagavadgita*; İngilizceden Almancaya Çev. F. Dam; Eugen Diederichs Verlag, 1994.
- Ecevit, Bülent; *Şiirler, Şiir Çevirileri, Yazın ve Sanat Yazıları*, Ankara, 2. bs. 1976.
- Eliade, Mircea; *Yöga (Le Yöga, 1954)*; Fransızcadan Almancaya Çev. I. Köck; Suhrkamp TB Verlag, 1985. 1. bs. 1959. (Yöga üzerine doktora tezi, Kalküta Üniversitesi 1928-1931, Bükreş Üniversitesi 1933.)
- Glasenapp, H. von; *Indische Geisteswelt, Bd. I/III*; Holle Verlag, Baden-Baden, 1958.

- Güven, Rasih; *Vedanta and Sufism, Sankaracarya and Mawlana Jalalu'ddin*; Ankara, 1991. (Doktora tezi, Benares Hindu Üniv., 1957.)
- Judge, W. Q; *Studien über die Bhagavad-Gita (Notes on the Bhagavad-Gita, 1918)*; Verlag Esoterische Philosophie, Hannover, 1986.
- Hiriyanna; *The Essentials of Indian Philosophy*; Allen & Unwin, 1973, 1. bs. 1949.
- Huxley, Aldous; *Kalıcı Felsefe (The Perennial Philosophy, 1946)*; Çev. L. Boyacı; İnsan Yay., 1996.
- Kaya, Korhan; *Hint Mitolojisi Sözlüğü*; İmge Kitabevi Yay., Ankara, 1997.
- Macfie, J. M.; *Hint Efsaneleri (Myths and Legends of India)*; Çev. H. Yılmaz; Okyanus Yay., 2000.
- Mackenzie, A. Donald; *Indian Myth and Legend*; Senate, 1994.
- Mahabharata*; Rajagopalachari, C.; Bharatiya Vidya Bhavan, Bombay, 1987, 1. bs. 1951.
- Mahābhārata, Indiens großes Epos*; Roy, Biren; Eugen Diederichs Verlag, 9. bs. 1993.
- Nikhilananda Swami; *Ruhun Kurtuluşunda Hinduizm*; Çev. Sedat Umran; Ruh ve Madde Yay., 1968.
- O'Flaherty, W. Doniger; *Hint Mitolojisi (Hindu Myths)*; Çev. K. Emiroğlu; İmge Kitabevi Yay., Ankara, 1996.
- Prabhupada, A. C. Bhaktivedanta Swami; *Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead*; The Bhaktivedanta Book Trust, 1997. (*Bhagavata Purana'dan öyküler.*)
- Radhakrishnan, S.; *The Hindu View of Life*; Unwin Books, 1927, 16. bs. 1971.
- Renou, Louis; *Hinduizm (L'hindouisme, 1951)*; Çev. M. Selen; İletişim Yay., 1993.

- Row, T. Subda; *Notes on the Bhagavad Gita*; Theosophical University Press, Madras 1978. 1. bs. Tookaram Tatya, Bombay, 1888.
- Row, T. Subda; *Die Philosophie der Bhagavad Gita*; Almancaya Çev. F. Hartmann; Schatzkammerverlag, Münih.
- Sen, K. M.; *Hinduism*; Penguin Books, 1961.
- Sivananda, Swami; *All About Hinduism*; Divine Life Society Pub, Rishikesh, 1997, 1. bs. 1947.
- Störig, H. J; *İlkçağ Felsefesi, Hint Çin Yunan*; Çev. Ömer Cemal Güngören; Yol Yayınları, 1994, 2. bs. 2000.

Bhagavad-Gita Çevirileri (Yalnız incelediklerimiz):

- Bhagavadgītā*; Arnold, Edwin; Dover Publications, 1993. 1. bs.: *The Song Celestial*; Sir Edwin Arnold; Roberts Brothers, Boston, 1885. (*İngilizcesi edebî olduğundan hâlâ okunuyor.*)
- Bhagavadgītā*; Aurobindo, Sri; İngilizceden Almancaya çeviri, Dr. Anand Nayak'ın önsözü; Herder Verlag, 1992. İngilizcesi: *The Message of the Gita*; Sri Aurobindo, Hazırlayan: Anilbaran Roy, 1938. ("*Essays on the Gita*"daki çeviri parçaları derlenmiş.)
- The Bhagavad-Gita, The Lord's Song*; Besant, Annie; The Theosophical Publishing House, Madras, 1904, 10. bs. 1961.
- Bhagavadgita*; Boxberger, R. Gözden Geçiren: H. v. Glasenapp; Reclam, Stuttgart, 1955. 1. bs. Berlin, 1870.
- Maharishi Mahesh Yogi On the Bhagavad-Gita, Sanskrit Text, New Translation and Commentary, Chapters 1-6*; Maharishi Mahesh Yogi; Penguin Books, 1969.
- The Bhagavad Gita*; Mascaró, Juan; Penguin Books, 1962.